

Η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας Α΄

Βιβλίο μαθητή

Έκδοση 1.0

Μάρτιος 2007

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΡΓΟ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΚΑΤΑ 75%
ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γ' ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ
ΠΛΑΝΟ ΣΤΗΡΙΞΗΣ
ΕΚΔΕΙΓΜΑΤΟΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
"ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ"

ΥΠ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΥΠ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ & ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

<p>Ανάδοχος Φορέας Έργου</p>	<div data-bbox="603 472 719 589"> </div> <div data-bbox="719 472 810 577"> </div> <div data-bbox="826 495 1265 562"> <p>Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου</p> </div>
<p>Ομάδα Ανάπτυξης του Έργου «Η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας Α΄»</p>	<p>Υπεύθυνη έργου: Αντωνίου-Κρητικού Ιωάννα</p> <p>Εκπαιδευτική ομάδα: Κάντζου Βίκυ Οικονόμου Νάντια Σταμούλη Σπυριδούλα Τριαντοπούλου Θοδώρα</p> <p>Ομάδα υποστήριξης: Αντωνοπούλου Ζωή Καριώρης Παναγιώτης</p> <p>Υπεύθυνοι παρακολούθησης εκ μέρους του ΕΑ.ΙΤΥ: Παπαδοπούλου Ελένη Ρονιώτη Σίλια</p>

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	4
Εκπαιδευτικά σενάρια Γυμνασίου	5
1. Το ελληνικό αλφάβητο, η γραφή και η προφορά	5
2. Λεξιλόγιο από το προοίμιο της Οδύσσειας.....	15
3. Ουσιαστικά α΄ κλίσης αρχαίας ελληνικής γλώσσας	19
4. Ουσιαστικά β΄ κλίσης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.....	28
5. Επίθετα β΄ κλίσης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας.....	35
6. Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων	39
7. Τα ρήματα στην Αρχαία Ελληνική	43
8. Η μετοχή των Αρχαίων Ελληνικών και η εξέλιξή της.....	49
9. Ελληνικές λέξεις σε ξένες γλώσσες	52
10. Οι δευτερεύουσες προτάσεις στην Αρχαία Ελληνική	55
11. Η αλλαγή της σημασίας των λέξεων: η αγορά του χθες και του σήμερα	60
Εκπαιδευτικά σενάρια Λυκείου	63
1. Αρχαίες λέξεις και λόγιοι τύποι που επιβιώνουν στη νέα ελληνική γλώσσα ..	63
2. Η δημοτική και η καθαρεύουσα	70
3. Τα δάνεια στην ελληνική γλώσσα	81
4. Λέξεις με κοινές ρίζες σε διάφορες γλώσσες	88
5. Ευχές και παροιμίες με νοηματική και συντακτική αντιστοιχία σε διάφορες γλώσσες.....	92

Εισαγωγή

Το εκπαιδευτικό πακέτο με τίτλο «Η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας Α΄» περιλαμβάνει 16 εκπαιδευτικά σενάρια, από τα οποία 11 απευθύνονται σε μαθητές Γυμνασίου και 5 σε μαθητές Λυκείου. Μπορούν να αξιοποιηθούν κατά την ώρα του μαθήματος της Νεοελληνικής και της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας.

Τα σενάρια αυτά καλύπτουν τη θεματολογία του συγκεκριμένου εκπαιδευτικού πακέτου και συνδυάζονται με στόχους που αναφέρονται στο Δ.Ε.Π.Π.Σ. και στο Α.Π.Σ., επιτρέποντας έτσι την ομαλή ένταξή τους στο αναλυτικό πρόγραμμα του σχολείου.

Τα λογισμικά που αξιοποιήθηκαν στα σενάρια είναι τα ακόλουθα: α) τα Ομηρικά Έπη, β) ο Ηρόδοτος+, γ) η Γλώσσα η Ελληνική – Οι περιπέτειες των λέξεων δ) το Ανθολόγιο. Επιπλέον αξιοποιήθηκαν οι δικτυακοί τόποι: Εκπαιδευτικός Θησαυρός Ελληνικών Κειμένων (ΕΘΕΚ) (<http://www.xanthi.ilsp.gr/ethelk/>) και η ηλεκτρονική έκδοση του λεξικού της Νέας Ελληνικής του Τριανταφυλλίδη (www.komvos.edu.gr/).

Εκπαιδευτικά σενάρια Γυμνασίου

1. Το ελληνικό αλφάβητο, η γραφή και η προφορά

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (από το πρωτότυπο)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Τα κείμενα που ακολουθούν αποτελούν αντιπροσωπευτικά δείγματα των διαφόρων φάσεων της εξέλιξης της γραφής της ελληνικής γλώσσας. Μελετήστε τα κείμενα. Στη συνέχεια απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Ι Γ Ε Ο Ν Τ Ο Ξ Τ Ω Ν Θ Ε Ξ Ξ Α Λ Ω Ν Λ Ε Ο Ν Τ Ο
 Η Ξ Ι Π Π Ο Υ Λ Α Ρ Ι Ξ Α Ι Ο Υ Ε Ν Δ Ε Ν Α Ρ Θ Α Κ Ι
 Τ Ω Ν Κ Ρ Ι Τ Ω Ν Ο Ξ Τ Ο Υ Α Μ Ε Ι Ν Ι Α Π Ο Λ Υ Κ Λ Ε Ο Σ
 Δ Ι Π Π Ο Υ Γ Λ Α Υ Κ Ε Τ Α Τ Ο Υ Α Γ Ε Λ Α Ο Υ Α Ν
 Δ Ο Γ Μ Α Τ Ο Γ Ε Ν Ο Μ Ε Ν Ο Ν Υ Π Ο Ξ Υ Γ Κ Ι
 Τ Ρ Α Τ Η Γ Ο Υ Τ Ω Ν Θ Ε Ξ Ξ Α Λ Ω Ν Θ Ε Ξ Ξ Α
 Ο Ρ Α Ξ Υ Μ Η Δ Ε Ο Ξ Φ Ε Ρ Α Ι Ο Υ
 Τ Ι Λ Ι Ο Ξ Α Υ Λ Ο Υ Υ Ι Ο Ξ Μ Α Ν Κ Ι Ν Ο Ξ Σ Τ Ρ Α
 Η Ξ Υ Γ Κ Λ Η Τ Ω Ξ Υ Ν Ε Β Ο Υ Λ Ε Υ Ξ Α Τ Ο Π Ρ Ο
 Ν Ω Ν Κ Ο Ι Ν Τ Ι Λ Ι Ω Ν Ε Γ Κ Ο Μ Ε Τ Ι Ω Γ Ρ Α Φ Ο
 Ι Ρ Η Ξ Α Ν Κ Ο Ι Ν Τ Ο Σ Τ Α Τ Ι Λ Ι Η Ν Ο Ξ Κ Ο Ι Ν Τ Ο
 Υ Η Λ Ι Α Γ Ν Α Ι Ο Ξ Λ Ο Τ Α Τ Ι Ο Ξ Γ Ν Α Ι Ο Υ Υ Ι
 Ε Η Α Υ Λ Ο Ξ Ξ Ε Μ Π Ρ Ω Ν Ι Ο Ξ Α Υ Λ Ο Υ Υ Ι Ο Ξ Φ Α
 Π Ε Ρ Ι Ω Ν Θ Ε Ξ Ξ Α Λ Ο Ι Μ Ε Λ Ι Τ Α Ι Ε Ι Ξ Α Ρ Μ Ο
 Ι Α Ν Δ Ρ Ο Υ Λ Α Μ Π Ρ Ο Μ Α Χ Ο Ξ Π Ο Λ Ι Τ Α
 Γ Α Ι Λ Ο Γ Ο Υ Ξ Ε Π Ο Ι Η Ξ Α Ν Τ Ο Α Ν Δ Ρ Ε Ξ Κ Α

Κείμενο 1

ΜΙΚΑΝΔΡΘΜΑΜΕΘΕΚΕΜΘΚΘ(ΟΓΟΙΟΧΕΑΙΡΒΙΘΟΡΘΔΕΙΜΟ
 ΒΤΞΓΛΙΣΑΞΔΙΟΞΥΞΥΘΗΜΟΒΙΑΟΧΟΞΠΞΟΞΑΥΟΤΟΒΧΙΔ
 ΘΒΒΠΙΟΝΥΛΟΧΟΞΗ

Κείμενο 2

Ἐπὶ πολλὰς νύκτας κατὰ συνέχειαν ἔβλεπεν ὁ Μάνος τοῦ Κορωνιοῦ, ἐκεῖ ὅπου ἔδενε τὴν βάρκαν του κάθε βράδυ, κοντὰ στὰ Κοτρώνια τοῦ ἀνατολικοῦ γιαλοῦ, ἀνάμεσα εἰς δυὸ ὑψηλοὺς βράχους καὶ κάτω ἀπὸ ἓνα παλαιὸν ἐρημόσπιτον κατηρειπωμένον, - ἐκεῖ ἔστρωνε συνήθως τὴν κάπαν ἐπάνω στὴν πλώρη τῆς βάρκας, κ' ἐκοιμᾶτο χορευτὸν καὶ νανουρισμένον ὕπνον, τρεῖς σπιθαμὲς ὑψηλότερ' ἀπὸ τὸ κύμα, θεωρῶν τὰ ἄστρα, καὶ μελετῶν τὴν Πούλιαν καὶ ὅλα τὰ μυστήρια τοῦ οὐρανοῦ - ἔβλεπε, λέγω, ἀνοικτὰ εἰς τὸ πέλαγος, ἔξω ἀπὸ τὰ δυὸ ἀνθισμένα νησάκια, τὰ φυλάττοντα ὡς σκοποὶ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος, ἔν μελαγχολικὸν φῶς - κανδήλι, φανόν, λαμπάδα, ἢ ἄστρον πεσμένον - νὰ τρεμοφέγγη, ἐκεῖ μακρὰν, εἰς τὸ βάθος τῆς μελανωμένης εἰκόνης, ἐπιπολῆς εἰς τὸ κύμα, καὶ νὰ στέκη ἐπὶ ὥρας, φαινόμενον ὡς νὰ ἔπλεε, καὶ μένον ἀκίνητον.

Ὁ Μάνος τοῦ Κορωνιοῦ, λεμβοῦχος ψαράς, ἦτον ἀδύνατος στὰ μυαλὰ ὅπως καὶ πᾶς θνητός. Ἀρκετὸν ἦτο ἤδη ὅπου ἔδενε τὴν βάρκαν του κάθε βράδυ ἐκεῖ, δίπλα εἰς τοὺς δυὸ μαυρισμένους βράχους, κάτω ἀπὸ τὸ ἐρημόσπιτον ἐκεῖνο, τ' ὀλόρθον ἄψυχον φάντασμα, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν φήμην, ὅτι ἦτο στοιχειωμένον. Ἐκαλεῖτο κοινῶς «τῆς Λουλούδως τὸ Καλύβι». Διατί; Κανεὶς δὲν ἤξευρεν. Ἡ, ἂν ὑπῆρχον ὀλίγα γραῖδια «λαδικά», ἢ καὶ δυὸ τρεῖς γέροι, γνωρίζοντες τὰς παλαιὰς ἱστορίας τοῦ τόπου, ὁ Μάνος δὲν ἔτυχεν εὐκαιρίας νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ.

Κείμενο 3

Κείμενο 4

ΗΗΕ Ψ ΑΨΔ ΨΨΥ ΕΥΤΙΕ Ψ ΜΕ Ε
 ΕΜΕ ΑΔ ΤΙΑ ΨΑΙ ΕΤΑΑΤΙ ΑΔΥΨ
 ΕΙ Ψ ΕΤΙΕ ΨΨΥ ΕΨΕΤ ⊕ ΨΕ ΑΨΨ
 ΕΜ Ψ ΕΜ Α ΕΤ ΨΕ ΕΨΨΕΤ Ψ ⊕ Ε ΨΨ
 ΕΤΨΨΕ Α Ψ ΕΜΕ ⊕ ΨΕ ΑΕΙ
 ΗΕ ΕΨΨ Ψ ΑΕΙΕ ΑΨΥΤ ΨΑΨΕ Ε
 ΕΨΕ ⊕ ΕΨΕ ΕΨΕΑΕ ΕΙΤ

Κείμενο 5

Πολλά προβλήματα αντιμετωπίζει και η Ιταλία, ιδίως σε ό,τι αφορά τις
 συγκοινωνίες. Ξεριζωμένα δέντρα είχαν αποκλείσει χθες την κεντρική
 οδική αρτηρία που συνδέει τη Ρώμη με το λιμάνι Τσιβιταβέκια, ενώ
 σημαντικές καθυστερήσεις σημειώθηκαν στο διεθνές αεροδρόμιο
 Φιουμτσίνο λόγω των σφοδρών ανέμων. Από την κακοκαιρία επλήγη και
 το Καπιτώλιο στην ιταλική πρωτεύουσα. Σε ετοιμότητα βρίσκονται οι
 αρχές στο Βέλγιο, όπου οι καταρρακτώδεις βροχές έχουν προκαλέσει
 πλημμύρες στα βόρεια και κεντρικά διαμερίσματα της χώρας. Πενήντα

Κείμενο 6

- α) Βάλτε τα κείμενα σε χρονολογική σειρά.
 - β) Ποιο από τα συγκεκριμένα συστήματα γραφής μοιάζει λιγότερο με το σημερινό; Γνωρίζετε το όνομά του; Από ποιους χρησιμοποιήθηκε;
 - γ) Τι συμπεράσματα μπορείτε να βγάλετε σε σχέση με:
 - i) το χωρισμό των λέξεων
 - ii) τη χρήση μικρών γραμμάτων
 - iii) τη χρήση πνευμάτων, οξείας και περισπωμένης
2. Η Γραμμική Β΄ είναι μια συλλαβική γραφή, δηλαδή κάθε σύμβολο της αντιστοιχεί σε μία συλλαβή. Στην εικόνα που ακολουθεί (εικόνα 1) φαίνονται τα κυριότερα συλλαβογράμματα της Γραμμικής Β΄.

a	da	ja	ka	ma	na	pa	qa	ra	sa	ta	wa	za
e	de	je	ke	me	ne	pe	qe	re	se	te	we	ze
i	di		ki	mi	ni	pi	qi	ri	si	ti	wi	
o	do	jo	ko	ma	no	po	qo	ro	so	to	wo	zo
u	du	ju	ku	mu	nu	pu		ru	su	tu		

Εικόνα 1

Στον πίνακα 1 βλέπετε ορισμένα παραδείγματα λέξεων στη Γραμμική Β' και τις αντίστοιχες μυκηναϊκές και αρχαίες ελληνικές λέξεις:

Σειρά συλλαβογραμμάτων στη γραμμική Β	Φωνητική απόδοση	Μυκηναϊκή λέξη	Αρχαία ελληνική λέξη
	ku-mi-no	*kuminon	κύμινον
	ku-na-ja	*gunaia	γυνή
	ku-ro-so	*khrusos	χρυσός
	pa-te	*pater	πατήρ
	pa-ma-ko	*pharmakon	φάρμακον
	to-so	*toso	τόσος
	to-ra-ke	*thorakes	θώραξ
	re-u-ka	*leuka	λευκός

Πίνακας 1

Με βάση την εικόνα 1 με τα συλλαβογράμματα της Γραμμικής Β΄ και τα παραδείγματα του Πίνακα 1, προσπαθήστε να γράψετε στη Γραμμική Β΄ τις λέξεις του Πίνακα 2.

Σειρά συλλαβογραμμάτων στη Γραμμική Β΄	Φωνητική απόδοση	Αρχαία ελληνική λέξη
	a-ne-mo	ἀνέμων
	a-ne-ta	ἄνετα
	do-se	δώσει
	me-ta	μετά
	pa-ra	παρά
	si-to	σίτος
	ti-ri-po-de	τρίποδες
	te-o-i	Θεοί

Πίνακας 2

3. Στον Πίνακα 3 που ακολουθεί φαίνονται τα γράμματα του φοινικικού αλφαβήτου, από το οποίο κατάγεται το ελληνικό αλφάβητο, και η ονομασία τους. Συμπληρώστε τον Πίνακα 3 με τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου που προέκυψαν από αυτά και την ελληνική ονομασία τους. Ποιες ομοιότητες βλέπετε στη γραφή και την ονομασία των γραμμάτων;

Φοινικικό Αλφάβητο	Φοινικική ονομασία	Ελληνικό αλφάβητο	Ελληνική Ονομασία
	Aleph		
	Beth, Bait		
	Gimel, Gamel		
	Daleth, Dal		
	He		
	Waw		

	Heth, Hait		
	Teth		
	Yodh, Yad		
	Kaph		
	Lamedh, Lam		
	Mem, Mai		
	Nun		
	Ayin		
	Pe		
	Qoph		
	Resh, Ras		
	Sin		
	Taw, Tah		
	Waw		
	Samekh, Sheen		
	Zayin		

Πίνακας 3

4. Η επιγραφή που βλέπετε είναι γραμμένη σε κεφααιογράμμη συνεχή γραφή. Εντοπίστε και υπογραμμίστε σε αυτή τις λέξεις: *Θεσσαλῶν, γενόμενον, ἄνδρες, συμμάχον, ταῦτα, δήμων, πράγματος.*

Ι ΓΕΟΝΤΟΞΤΩΝΘΕΞΞΑΛΩΝΛΕΟΝΤΟ
 ΗΞΙΠΠΟΥΛΑΡΙΞΑΙΟΥΕΝΔΕΝΑΡΘΑΚΙ
 ΤΩΝΚΡΙΤΩΝΟΞΤΟΥΑΜΕΙΝΙΑΠΟΛΥΚΛΕΟΣ
 ΔΙΠΠΟΥΓΛΑΥΚΕΤΑΤΟΥΑΓΕΛΑΟΥΑΝ
 ΔΟΓΜΑΤΟΓΕΝΟΜΕΝΟΝΥΠΟΞΥΓΚΙ
 ΤΡΑΤΗΓΟΥΤΩΝΘΕΞΞΑΛΩΝΘΕΞΞΑ
 ΟΡΑΞΥΜΗΔΕΟΞΦΕΡΑΙΟΥ
 ΤΙΛΙΟΞΑΥΛΟΥΥΙΟΞΜΑΝΚΙΝΟΞΣΤΡΑ
 ΗΙΞΥΓΚΛΗΤΩΙΞΥΝΕΒΟΥΛΕΥΞΑΤΟΠΡΟ
 ΝΩΝΚΟΙΝΤΙΛΙΩΝΕΓΚΟΜΕΤΙΩΙΓΡΑΦΟ
 ΑΡΗΣΑΝΚΟΙΝΤΟΞΤΑΤΙΛΙΗΝΟΞΚΟΙΝΤΟ
 ΝΗΛΙΑΓΝΑΙΟΞΛΟΤΑΤΙΟΞΓΝΑΙΟΥΥΙ
 ΞΗΑΥΛΟΞΞΕΜΠΡΩΝΙΟΞΑΥΛΟΥΥΙΟΞΦΑ
 ΠΕΡΙΩΝΘΕΞΞΑΛΟΙΜΕΛΙΤΑΙΕΙΞΑΡΜΟ
 ΞΑΝΔΡΟΥΛΑΜΠΡΟΜΑΧΟΞΠΟΛΙΤΑ
 ΤΑΙΛΟΓΟΥΞΕΠΟΙΗΣΑΝΤΟΑΝΔΡΕΞΚΑ
 ΙΘΟΙΚΑΙΦΙΛΟΙΠΑΡΑΔΗΜΟΥΚΑΛΟΥ
 ΥΚΑΙΦΙΛΟΥΞΥΜΜΑΧΟΥΧΑΡΙΤΑ
 ΥΜΜΑΧΙΑΝΤΕΑΝΕΝΕΩΞΑΝΤΟΠΕ
 ΔΗΜΟΞΙΑΞΚΑΙΠΕΡΙΧΩΡΙΟΥΕΡΗΜΟΥ
 ΙΜΕΘΗΞΧΩΡΑΞΕΙΞΤΗΜΦΙΛΙΑΝΤΟΥ
 ΟΥΡΩΜΑΙΩΝΠΑΡΕΓΕΝΟΝΤΟΗΓΧΩ
 ΚΙΕΙΞΜΕΤΑΤΑΥΤΑΕΑΥΤΩΝΑΔΙΚΩΞ
 ΟΠΕΡΙΤΟΥΤΟΥΤΟΥΠΡΑΓΜΑΤΟΞΟΠΩΞ
 ΑΝΠΡΟΞΧΩΞΙΝΟΠΩΞΤΟΥΤΟΤΟΠΡΑ
 ΞΝΑΥΤΟΙΞΑΠΟΚΑΤΑΞΤΑΦΗΟΥΤΩ
 ΝΕΠΙΜΗΔΕΙΩΙΚΑΙΕΠΙΘΕΞΞΑΛΩΝ
 ΞΚΑΙΕΠΙΤΩΝΠΕΡΙΠΥΛΛΟΝΜΑΚ
 ΜΕΝΟΝΑΥΤΟΙΞΗΝΤΑΥΤΑΤΕΤΑΚΙ
 ΞΗΠΕΡΙΤΟΥΤΟΥΤΟΥΠΡΑΓΜΑ
 ΙΗΞΕΝΗΜΙΝΚΑΙΝΑΡΘΑΚΙΕΥΞΙΝ
 ΑΤΟΝΠΑΡΟΝΤΑΚΡΙΝΗΜ
 ΤΝΤΑΥΤΗΤΗΙΧΩΡΑ
 ΤΩΝΔΗΜΩΝ

5. Πηγαίνετε στο λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική: Οι περιπέτειες των λέξεων», στο πρώτο κεφάλαιο «Ιστορία της Ελληνικής γλώσσας» και από εκεί στην «Αρχαία Ελληνική». Στην μπάρα που εμφανίζεται στο κάτω μέρος της οθόνης και πατήστε το κουμπί «Κείμενα». Από τους συγγραφείς που θα εμφανιστούν επιλέξτε το Λυσία. Δείτε το απόσπασμα στα Αρχαία Ελληνικά και την απόδοσή του στα Νέα Ελληνικά. Στη συνέχεια, γράψτε την πρώτη πρόταση του αποσπάσματος σε κεφαλαιογράμματη συνεχή γραφή. Η επιγραφή της δραστηριότητας 4 θα σας βοηθήσει.
6. Ανοίξτε το φυλλομετρητή ιστοσελίδων σας και πηγαίνετε στη σελίδα του Πανεπιστημίου του Berkeley στα μαθήματα των Αρχαίων Ελληνικών (στις 18/1/2008 ο σύνδεσμος ήταν <http://socrates.berkeley.edu/~ancgreek>) πατήστε στην «Εξάσκηση της προφοράς» (Pronunciation Practice), και από εκεί στην «Ενότητα 3» (Unit 3). (Στις 18/1/2008 ο σύνδεσμος ήταν: http://socrates.berkeley.edu/~ancgreek/pronunchtml/pronunc_practU1.html). Διαβάστε δυνατά τις λέξεις. Στη συνέχεια κάντε κλικ πάνω στις λέξεις και ακούστε τες. Παρατηρείτε κάποια διαφορά στον τρόπο που διαβάσατε εσείς και στην εκφώνηση που ακούσατε για τις λέξεις «ήλιος», «ἵππος», «ὁδός»,

«ψῆφος», «παιδίον» και «ἄνθρωπος»; Ακούστε την εκφώνηση όσες φορές χρειάζεται για να καταλάβετε τις διαφορές μεταξύ των δύο εκφωνήσεων (της δικής σας και αυτής που αποδίδει την αρχαία προφορά των λέξεων). Προσπαθήστε να καταγράψετε τα σημεία της διαφοράς στον Πίνακα 4.

Σημεία διαφοράς	Απόδοση της αρχαίας προφοράς	Σημερινή προφορά

Πίνακας 4

7. Απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις:
 - α) Με βάση τις παρατηρήσεις που κάνατε στην προηγούμενη δραστηριότητα μπορείτε να εξηγήσετε τη διαφορά των βραχέων (ε, ο) και των μακρών φωνηέντων (η, ω);
 - β) Οι λέξεις «Helen» και «helicopter» των Αγγλικών, οι οποίες προέρχονται από ελληνικές λέξεις, έχουν στην αρχή το γράμμα «h», ενώ η λέξη «etymology», επίσης προερχόμενη από τα Ελληνικά, δεν το έχει. Μπορείτε να εξηγήσετε τη διαφορά με βάση την ύπαρξη της δασείας στις ελληνικές λέξεις;
8. Παρατηρήστε τον Πίνακα 5 με την προφορά των γραμμάτων των Αρχαίων Ελληνικών. Με βάση τον πίνακα αυτό προσπαθήστε να διαβάσετε με την αρχαία ελληνική προφορά τις εξής λέξεις: *αἵμα, ποιητής, νῦν, ἔβη, γυνή, ἄγω, παῖδα.*

Ελληνικά γράμματα	Ιστορική Αττική προφορά
<i>Αα</i>	a
<i>Ββ</i>	b
<i>Γγ</i>	g
<i>Δδ</i>	d
<i>Εε</i>	e
<i>Ζζ</i>	z
<i>Ηη</i>	e (μακρό)

Θθ	t με πνεύμα
Ιι	i (βραχύ)
Κκ	k
Λλ	l
Μμ	m
Νν	n
Ξξ	x
Οο	o
Ππ	p με λιγότερο πνεύμα
Ρρ	r
Σσ(ς)	s
Ττ	t
Υυ	γαλλικό u
Φφ	p-h
Χχ	k-h
Ψψ	ps
Ωω	o (μακρό)
Δίφθογγοι	
αι	ai
ει	ei
οι	oi
αυ	au
ευ	eu
ου	u

Πίνακας 5

9. Το κείμενο που βλέπετε στην Εικόνα 2 προέρχεται από ένα βυζαντινό χειρόγραφο¹. Μπορείτε στο παραπάνω κείμενο να εντοπίσετε τις λέξεις / φράσεις «καιρῶ ἐκείνῳ», «μαθηταί» και «αὐτοῦ»; Παρατηρεῖτε κάποιες διαφορές στον τρόπο που γράφονταν τα μικρά γράμματα σε σχέση με το σημερινό τρόπο γραφής;

Εικόνα 2

10. Παρατηρήστε τα Κείμενα 3 και 6 της δραστηριότητας 1. Ποιες διαφορές παρατηρεῖτε ανάμεσα στα δύο κείμενα σε σχέση με τον τρόπο γραφής; Γιατί πιστεύετε ότι εγκαταλείφθηκε ο παλιός τρόπος γραφής;

¹ Περγαμηνή 13ος και 16ος αι. Κατάλογος Μικρογραφιών Βυζαντινών Χειρογράφων της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος.

Έργο ΠΛΕΙΑΔΕΣ/ Νηρηίδες, Γ΄ ΚΠΣ
ΕΑ.ΙΤΥ / Υπ.Ε.Π.Θ.

2. Λεξιλόγιο από το προοίμιο της Οδύσσειας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη / βαθμίδα	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε το προοίμιο της Οδύσσειας. Επιλέξτε «Κείμενα», ενεργοποιώντας αντίστοιχη επιλογή από την μπάρα πλοήγησης και μετά απολαύστε την ανάγνωση του κειμένου στα Αρχαία Ελληνικά, πατώντας πάνω στην επιλογή «Εκφώνηση». Διαβάστε ή ακούστε την απόδοσή του κειμένου στα Νέα Ελληνικά.
- Χωριστείτε σε δύο ομάδες, Α και Β. Επεξεργαστείτε το λεξιλόγιο του προοιμίου έως το στίχο 10 «εἰπὲ καὶ ἡμῖν». Συγκεκριμένα,
 - Η ομάδα Α εξετάζει τους στίχους 1-5,
 - η ομάδα Β τους στίχους 5-10

Κάθε ομάδα εντοπίζει στους στίχους που τις δόθηκαν

 - α) λέξεις του προοιμίου που χρησιμοποιούνται και στα Νέα Ελληνικά ως έχουν,
 - β) λέξεις που δεν διαφέρουν στη ρίζα από νεοελληνικές αλλά μόνο στις καταλήξεις και τις μετασχηματίζει βάζοντας νεοελληνική κατάληξη
 - γ) λέξεις που χρησιμοποιούνται στα Αρχαία Ελληνικά και τις καταγράφει στα αντίστοιχα πεδία του Πίνακα 1.

Λέξεις που απαντώνται στη Νέα Ελληνική		Λέξεις που απαντώνται στην Αρχαία Ελληνική
Λέξεις που είναι ίδιες και στη Νέα Ελληνική και σε θέμα και σε κατάληξη	Λέξεις που έχουν ίδιο θέμα με νεοελληνικές αλλά διαφοροποιούνται στην κατάληξη	

Πίνακας 1

3. Μετρήστε τις λέξεις που συμπληρώσατε στον προηγούμενο πίνακα ανά κατηγορία και καταγράψτε τις μετρήσεις σας στον Πίνακα 2. Με βάση την καταγραφή που κάνατε διατυπώστε στην τάξη μία πρώτη άποψη για την ενιαία διάσταση της ελληνικής γλώσσας.

Ποιο είναι το σύνολο των λέξεων του αποσπάσματος που επεξεργαστήκατε;	
Πόσες είναι οι λέξεις που χρησιμοποιούνται ως έχουν στη Νέα Ελληνική στη μορφή και στη σημασία τους;	
Πόσες λέξεις χρησιμοποιούνται και στη Νέα Ελληνική μορφολογικά διαφοροποιημένες;	
Σύνολο λέξεων που σας είναι οικείες;	
Πόσες λέξεις δε γνωρίζετε καθόλου;	

Πίνακας 2

4. Ενεργοποιήστε το λεξικό του λογισμικού πατώντας πάνω στο αντίστοιχο εικονίδιο που βρίσκεται στην κάτω μπάρα. Κάθε ομάδα θα ανιχνεύσει και θα καταγράψει στον Πίνακα 3 τη σημασία στη Νέα Ελληνική λέξεων του προοιμίου εντελώς άγνωστων, από αυτές που ήδη εντόπισε στην έρευνα που έκανε, καθώς και παράγωγα και σύνθετα. Συγκεκριμένα, η ομάδα Α θα ανιχνεύσει και θα καταγράψει τη σημασία των λέξεων *ἔγνων*, *νόον* και *ἤμαρ* ενώ η ομάδα Β τη σημασία των λέξεων *ἀφείλετο*, *βοῦς* και *σφετέρησιν*. Έπειτα από τα αποτελέσματα αναζήτησης παρατηρήστε αν με μια προσεκτικότερη ματιά θα μπορούσατε να υποψιαστείτε τη σημασία των λέξεων αυτών και καταγράψτε την παρατήρησή σας.

Αναζήτηση λέξεων από το λεξικό του λογισμικού		
Αρχικός τύπος	Σημασία	Παράγωγα και Σύνθετα
Παρατηρήσεις		

Πίνακας 3

5. Ενεργοποιείτε και πάλι το λεξικό του λογισμικού. Η ομάδα Α εντοπίζει και καταγράφει στον Πίνακα 4 τις σημασίες των λέξεων θυμόν, ψυχήν, μούσα, νόστον, έταίρων και άστεα, έτσι όπως αποδίδονται στα Νέα Ελληνικά. Η ομάδα Β εντοπίζει και θα καταγράφει τη σημασία των λέξεων νήπιοι, άτασθαλία, θεά, θύγατερ, νόστιμος και άλγεα.

6. Συμβουλευτείτε το λεξικό της Νέας Ελληνικής του Τριανταφυλλίδη στην ηλεκτρονική του έκδοση, όπως αυτή υπάρχει στον Ηλεκτρονικό Κόμβο του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας (Ηλεκτρονικός Κόμβος ΚΕΓ) για να δείτε αν οι σημασίες των παραπάνω λέξεων άλλαξαν, προστέθηκαν νέες ή αν κάποιες αχρηστεύθηκαν.

Συνδεθείτε στο Διαδίκτυο στη διεύθυνση www.komvos.edu.gr/, όπως είναι η διεύθυνση στις 19/1/2008. Επιλέξτε Λεξικά, μετά Σύνθετη χρήση Λεξικών και μετά Εργαλείο Λεξικού Κοινής Νεοελληνικής. Πατήστε πάνω στην Εμφάνιση του εργαλείου. Αρχικά δημιουργείτε ένα φάκελο με τις λέξεις που σας ενδιαφέρει να επεξεργαστείτε. Για να δημιουργήσετε το φάκελο στις Επιλογές Αναζήτησης στη θέση Λέξη πληκτρολογείτε τη λέξη που θέλετε βάζοντας στη θέση της κατάληξης το σύμβολο %. Για παράδειγμα, τη λέξη Μούσα θα την καταγράψετε ως μούσ%. Στη συνέχεια πατήστε Αναζήτηση. Στα αποτελέσματα της αναζήτησης επιλέξτε με το ποντίκι τη λέξη που αναζητάτε και πατήστε στη επιλογή Πρόσθεση ενός. Ο φάκελος θα γεμίσει με την πρώτη λέξη. Το ίδιο κάντε για όλες τις λέξεις που επεξεργάζεστε. Στη συνέχεια στις επιλογές προβολής άρθρου επιλέγετε λήμμα και ετυμολογία. Τέλος, πατήστε προβολή για να δείτε τη λίστα με τα λήμματα που δημιουργήσατε.

Παρατηρήστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας και σημειώστε στον Πίνακα 4 αν κάθε λέξη διατήρησε τη σημασία της με την πάροδο των χρόνων, αν έχασε την αρχαία σημασία ή αν η σημασία της άλλαξε με την πάροδο του χρόνου. Συζητήστε τα συμπεράσματά σας στην τάξη.

Λέξη	Σημασία στα Αρχαία Ελληνικά	Σημασία στα Νέα Ελληνικά	Παρατηρήσεις

Πίνακας 4

7. Ανοίξτε τον επεξεργαστή κειμένου word:

A) Γράψτε σε μία δομημένη παράγραφο τα συμπεράσματά σας από τη μελέτη του προοιμίου της Οδύσσειας σχετικά με το ταξίδι των λέξεων στο χρόνο από την Αρχαία στη Νέα Ελληνική. Διατυπώστε τις απόψεις σας σχετικά με την ενιαία διάσταση της Νέας Ελληνικής.

B) Αξιοποιώντας τα όσα συμπληρώσατε στον πίνακα 2 κάντε ραβδογράμματα που να παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της σχέσης γνωστού και άγνωστου λεξιλογίου στο προοίμιο καθώς και τη σχέση απόλυτα ίδιου λεξιλογίου και μορφολογικά διαφοροποιημένου.

Για να κάνετε το ραβδόγραμμα ακολουθήστε τα εξής βήματα:

- Επιλέξτε από το Insert, picture και μετά chart
- Από τις κάθετες σειρές κρατάτε μόνο το A που το ονομάζετε Λεξιλόγιο Προοιμίου και το B που το ονομάζετε Γνωστές Λέξεις
- Ονομάζετε τις κάθετες σειρές κατά σειρά Γνωστές Λέξεις, Άγνωστες Λέξεις, Απόλυτα ίδιες με Νεοελληνικές και Μορφολογικά Διαφοροποιημένες. Βάζετε δίπλα σε κάθε σειρά το νούμερο που αντιστοιχεί, που το έχετε συμπληρώσει στον Πίνακα 2.
- Με αριστερό κλικ μπορείτε να επιλέξετε chart type, με διαφορετικό δηλαδή γράφημα την παρουσίαση των αποτελεσμάτων.
- Επιλέγοντας chart options με αριστερό κλικ πάνω στο γράφημα και data labels, τα νούμερα που καταμετρήσατε αναφέρονται και πάνω στο γράφημά σας.

3. Ουσιαστικά α' κλίσης αρχαίας ελληνικής γλώσσας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη / βαθμίδα	Α' Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Από το λογισμικό «Ηρόδοτος» επιλέξτε τα ταξίδια του Ηροδότου. Στο χάρτη ενεργοποιήστε την επιλογή «Δωδώνη». Διαβάστε στην Εισαγωγή πώς δημιουργήθηκε το Μαντείο της Δωδώνης. Στη συνέχεια, στην μπάρα του λογισμικού επιλέξτε «κείμενο» και μετά «εκφώνηση» με παράλληλη απόδοση σε αρχαία και νέα ελληνική γλώσσα.
- Συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με τα θηλυκά ουσιαστικά α' κλίσης σε -η. Επιβεβαιώστε ότι μια λέξη είναι θηλυκό ουσιαστικό α' κλίσης σε -η κάνοντας αριστερό κλικ με το ποντίκι στη λέξη. Για κάθε ουσιαστικό σημειώνετε το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Αν τα ουσιαστικά που εντοπίσατε δεν βρίσκονται στην ονομαστική ενικού με τη βοήθεια της γραμματικής αναγνώρισης του λογισμικού σημειώστε στον ίδιο πίνακα την ονομαστική ενικού. Επιπλέον, σημειώστε την ονομαστική του ενικού στη νέα ελληνική γλώσσα, στην περίπτωση που το ουσιαστικό επιβιώνει ακόμη και σήμερα και χαρακτηρίστε το ουσιαστικό ανάλογα με τη θέση του τόνου του στην ονομαστική ενικού (οξύτονο, παροξύτονο, προπαροξύτονο).

Ουσιαστικό Λογισμικού	Γένος	Αριθμός	Πτώση	Ονομ. Ενικού	Θέση τόνου	Νέα Ελληνική

Πίνακας 1

- Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η ομάδα Α εξετάζει την κλίση των οξύτονων θηλυκών ουσιαστικών σε -η και η ομάδα Β την κλίση των παροξύτονων σε -η, που εντοπίσατε στο λογισμικό.
- Μελετήστε τις καταλήξεις των θηλυκών ουσιαστικών σε -η ενεργοποιώντας την επιλογή του λογισμικού Γλωσσικές Παρατηρήσεις. Πατώντας πάνω στη

λέξη *φωνή* με το ποντίκι βλέπετε όλη τη θεωρία για την α' κλίση των θηλυκών ουσιαστικών σε -η.

5. Κλίνετε το όνομα που έχει αναλάβει η ομάδα σας στην αρχαία ελληνική γλώσσα στο αντίστοιχο πεδίο του Πίνακα 2. Αρχικά, προσθέστε στο θέμα του ουσιαστικού που εξετάζετε τις καταλήξεις και μετά τονίστε τους τύπους.
6. Κλίνετε το όνομα που εξετάζετε και στη Νέα Ελληνική συμπληρώνοντας το αντίστοιχο πεδίο του Πίνακα 2. Συγκρίνετε την κλίση του θηλυκού ουσιαστικού σε -η της Αρχαίας Ελληνικής με το αντίστοιχο ουσιαστικό της Νέας. Διατυπώστε συμπεράσματα σχετικά με τις ομοιότητες και τις διαφορές της κλίσης τους, που αφορούν κυρίως στις πτώσεις, στα αντίστοιχα πεδία του Πίνακα 2.

Θηλυκό ουσιαστικό σε-η στα Αρχαία Ελληνικά		Θηλυκό ουσιαστικό σε -η στα Νέα Ελληνικά		Θηλυκό ουσιαστικό σε- ος στα Αρχαία Ελληνικά	
Ενικός Αριθμός					
ΟΝΟΜ.					
ΓΕΝ.					
ΔΟΤ.					
ΑΙΤ.					
ΚΛΗΤ.					
Πληθυντικός Αριθμός					
ΟΝΟΜ.					
ΓΕΝ.					
ΔΟΤ.					
ΑΙΤ.					
ΚΛΗΤ.					
Παρατηρήσεις					
Α) Σύγκριση κλίσης ουσιαστικών σε -η Αρχαίας και Νέας					
➤ Πτώσεις					
➤ Τονισμός					
Β) Σύγκριση κλίσης ουσιαστικών σε Αρχαίας -η και -ος					
➤ Τονισμός στα οξύτονα ουσιαστικά					
➤ Τονισμός στα παροξύτονα ουσιαστικά					

Πίνακας 2

7. Στον Πίνακα 2 στο αντίστοιχο πεδίο κλίνετε και ένα οξύτονο ή παροξύτονο θηλυκό σε -ος ανάλογα με την κατηγορία θηλυκών που εξετάζει η ομάδα σας. Συγκρίνετε την κλίση των θηλυκών ουσιαστικών σε -η αρχικά ως προς

τον τονισμό τους με τα οξύτονα ή παροξύτονα δευτερόκλιτα ουσιαστικά που μόλις κλίνετε. Συμπληρώστε τα αντίστοιχα πεδία του Πίνακα 2 που αναφέρονται στη σύγκριση με ένα δευτερόκλιτο οξύτονο ή παροξύτονο ουσιαστικό όσον αφορά στον τονισμό γενικής και δοτικής ενικού.

8. Από το λογισμικό «Ηρόδοτος» επιλέξτε από την μπάρα «Βιβλιοθήκη» «Γλωσσικές Παρατηρήσεις», «Θηλυκά ουσιαστικά σε -η» και επιλύστε την Άσκηση 2.
9. Παρουσιάστε συνολικά τα συμπεράσματά σας στην τάξη σχετικά με την κλίση των θηλυκών ουσιαστικών σε -η.
10. Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε «ΟΔΥΣΣΕΙΑ», «Το προοίμιο της Οδύσσειας» και απολαύστε την ανάγνωση του πρωτότυπου κειμένου και την απόδοσή του, πατώντας το πλήκτρο "Εκφώνηση". Στη συνέχεια, γράψτε στον Πίνακα 1 τα θηλυκά ουσιαστικά α΄ κλίσης σε -α. Επιβεβαιώστε ότι μια λέξη είναι θηλυκό ουσιαστικό α΄ κλίσης κάνοντας με το ποντίκι αριστερό κλικ πάνω στη λέξη. Για κάθε ουσιαστικό σημειώνετε το γένος, τον αριθμό και την πτώση. Αν τα ουσιαστικά που εντοπίσατε δεν βρίσκονται στην ονομαστική ενικού, με τη βοήθεια της γραμματικής αναγνώρισης του λογισμικού σημειώστε στον ίδιο πίνακα την ονομαστική ενικού. Επιπλέον, σημειώστε την ονομαστική του ενικού στη νέα ελληνική γλώσσα, στην περίπτωση που το ουσιαστικό επιβιώνει ακόμη και σήμερα.

Ουσιαστικό Λογισμικού	Γένος	Αριθμός	Πτώση	Ονομ. Ενικού	Νέα Ελληνική

Πίνακας 1

11. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η ομάδα Α εξετάζει την κλίση των ουσιαστικών «μοῦσα» και «θάλασσα» και η ομάδα Β των ουσιαστικών «θεά» και «Τροία».
12. Επιλέξτε από την μπάρα «Βιβλιοθήκη»/ «Γλωσσικές Παρατηρήσεις». Από τη δεύτερη σελίδα του πίνακα περιεχομένων επιλέξτε «Η α΄ κλίση ουσιαστικών» και μελετήσετε μόνο τη θεωρία που αφορά στα θηλυκά ουσιαστικά σε -α.
13. Να κλίνετε το ουσιαστικό που επέλεξε η ομάδα σας στην Αρχαία Ελληνική, συμπληρώνοντας τα αντίστοιχα πεδία του Πίνακα 2. Αρχικά, προσθέστε τις καταλήξεις και μετά τονίστε τους τύπους.

Θηλυκό ουσιαστικό σε –α στα Αρχαία Ελληνικά		Θηλυκό ουσιαστικό σε –α στα Νέα Ελληνικά	
Ενικός Αριθμός			
ΟΝΟΜ.			
ΓΕΝ.			
ΔΟΤ.			
ΑΙΤ.			
ΚΛΗΤ.			
Πληθυντικός Αριθμός			
ΟΝΟΜ.			
ΓΕΝ.			
ΔΟΤ.			
ΑΙΤ.			
ΚΛΗΤ.			
Παρατηρήσεις			
Α) Σύγκριση κλίσης ουσιαστικών σε –η Αρχαίας και Νέας			
➤ Πτώσεις			
➤ Τονισμός			
Β) Τονισμός οξύτονων ουσιαστικών σε –α			

Πίνακας 2

14. Κλίνετε το ουσιαστικό που επιλέξατε και στη Νέα Ελληνική. Συγκρίνετε την κλίση των θηλυκών ουσιαστικών σε -α με αντίστοιχα ουσιαστικά της Νέας. Διατυπώστε συμπεράσματα σχετικά με τις ομοιότητες και τις διαφορές της κλίσης τους στα αντίστοιχα πεδία του Πίνακα 2.
15. Διατυπώστε συμπεράσματα σχετικά με τον τονισμό γενικής και δοτικής ενικού και πληθυντικού στα οξύτονα ουσιαστικά σε -α στο αντίστοιχο πεδίο του Πίνακα 2.
16. Παρουσιάστε συνολικά τα συμπεράσματά σας στην τάξη σχετικά με την κλίση των θηλυκών ουσιαστικών σε -η.
17. Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε «Λεξικό» στην μπάρα του λογισμικού. Από το Γράμμα Α του Λεξικού, επιλέξτε ένα αρσενικό οξύτονο ουσιαστικό σε -ης και ένα κύριο ουσιαστικό σε -ης. Τοποθετήσετε τα ουσιαστικά στον Πίνακα 3.

Ουσιαστικό Λεξικού	Ουσιαστικό στη Νέα Ελληνική

Πίνακας 3

18. Χωριστείτε σε δύο ομάδες. Η ομάδα Α αναλαμβάνει να διερευνήσει τα οξύτονα αρσενικά ουσιαστικά σε -ας που εντόπισε στο Λεξικό και η ομάδα Β τα παροξύτονα.
19. Από την επιλογή «Βιβλιοθήκη» στην μπάρα του λογισμικού και οι δύο ομάδες επιλέγουν «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» και στη συνέχεια «Η α΄ κλίση ουσιαστικών». Με τη βοήθεια της θεωρίας του λογισμικού που αφορά στα αρσενικά ουσιαστικά σε -ης, συμπληρώνουν τα πεδία του Πίνακα 4 που αφορούν την κλίση των αρσενικών ουσιαστικών σε -ης.

Αρσενικά ουσιαστικό σε -ης στα Αρχαία Ελληνικά		Αρσενικό ουσιαστικό σε -ης στα Νέα Ελληνικά
Ενικός Αριθμός		
ΟΝΟΜ.		
ΓΕΝ.		
ΔΟΤ.		
ΑΙΤ.		
ΚΛΗΤ.		
Πληθυντικός Αριθμός		
ΟΝΟΜ.		
ΓΕΝ.		
ΔΟΤ.		
ΑΙΤ.		
ΚΛΗΤ.		
Παρατηρήσεις		
A) Κλητική Ενικού		
➤ Ονόματα προσώπων		
➤ -άρχης, -μέτρης, -πώλης		
B) Τονισμός οξύτονων ουσιαστικών σε -ης		
Γενική και δοτική οξύτονων ουσιαστικών		
Γενική πληθυντικού		
➤		
➤		

Γ) Σύγκριση κλίσης ουσιαστικών σε -η Αρχαίας και Νέας	
➤ Πτώσεις	
➤ Τονισμός	

Πίνακας 4

20. Κλίνετε τη λέξη στη Νέα Ελληνική συμπληρώνοντας το αντίστοιχο πεδίο του Πίνακα 2.
21. Καταλήξτε σε συμπεράσματα που αφορούν στην κλίση των ουσιαστικών σε -ης (σχηματισμός κλητικής, τονισμός) και συγκρίνετε την κλίση τους με την κλίση τους στη Νέα Ελληνική.
22. Παρουσιάστε τα συμπεράσματά σας στην τάξη.
23. Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε «Λεξικό». Από το Γράμμα Ν του λεξικού, επιλέξτε ένα αρσενικό κύριο όνομα σε -ας και από το γράμμα Τ ένα κύριο όνομα σε -ας. Τοποθετήσετε τα ουσιαστικά στον Πίνακα 5 και συμπληρωματικά το αρσενικό «ταμίας».

Ουσιαστικό Λεξικού	Ουσιαστικό στη Νέα Ελληνική

Πίνακας 5

24. Χωρίζετε σε δύο ομάδες. Η ομάδα Α αναλαμβάνει να διερευνήσει ένα κύριο ουσιαστικό που εντόπισε στο λογισμικό και συμπληρωματικά το ουσιαστικό «ταμίας». Η ομάδα Β διερευνά την κλίση του άλλου κύριου ουσιαστικού και συμπληρωματικά του ουσιαστικού «ταμίας».
25. Μελετήστε τη θεωρία για τα αρσενικά ουσιαστικά σε -ας επιλέγοντας από την μπάρα «Βιβλιοθήκη»/ «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» και στη συνέχεια, «Η α΄ κλίση ουσιαστικών».
26. Συμπληρώστε τα πεδία του Πίνακα 6 που αφορούν την κλίση των αρσενικών ουσιαστικών σε -ης, με τη βοήθεια της θεωρίας του λογισμικού που μόλις μελετήσατε. Στο θέμα του ουσιαστικού προσθέστε τις καταλήξεις και μετά τονίστε τους τύπους.

Αρσενικά ουσιαστικό σε –ας στα Αρχαία Ελληνικά		Αρσενικό ουσιαστικό σε –ας στα Νέα Ελληνικά	
Ενικός Αριθμός			
ΟΝΟΜ.			
ΓΕΝ.			
ΔΟΤ.			
ΑΙΤ.			
ΚΛΗΤ.			
Πληθυντικός Αριθμός			
ΟΝΟΜ.			
ΓΕΝ.			
ΔΟΤ.			
ΑΙΤ.			
ΚΛΗΤ.			
Παρατηρήσεις			
Α) Κλίση αρσενικών ουσιαστικών σε –ας			
Πτώσεις:			
Τονισμός:			
Α) Σύγκριση κλίσης ουσιαστικών σε –ας Αρχαίας και Νέας			
➤ Πτώσεις			
➤ Τονισμός			

Πίνακας 6

27. Κλίνετε στη Νέα Ελληνική τα ουσιαστικά που εξετάσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα συμπληρώνοντας τα αντίστοιχα πεδία στον Πίνακα 6.
28. Καταλήξτε σε συμπεράσματα που αφορούν στην κλίση των ουσιαστικών. Συγκρίνετε με την κλίση τους στην Νέα Ελληνική Γλώσσα.
29. Παρουσιάστε τα συμπεράσματά σας στην τάξη.
30. Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε «Βιβλιοθήκη», «Γλωσσικές Παρατηρήσεις». Από τη 2η σελίδα επιλέξτε «Η α΄ κλίση ουσιαστικών» και επιλύστε τις Ασκήσεις 1 και 2.
31. Να επιλύσετε τις ασκήσεις του Σχολικού Βιβλίου Αρχαία Ελληνική Γλώσσα που αφορούν στα ουσιαστικά α΄ κλίσης.
32. Στον Πίνακα 7 σχηματίστε τη γενική πληθυντικού των θηλυκών ουσιαστικών σε -η της Νέας Ελληνικής που σας δίνονται. Σε ποια συμπεράσματα

καταλήγετε σχετικά με το σχηματισμών της γενικής πληθυντικού των θηλυκών ουσιαστικών σε -η;

Ονομαστική ενικού	Γενική πληθυντικού
ψυχή	
νίκη	
ζάχαρη	
Συμπεράσματα	

Πίνακας 7

33. Στον Πίνακα 8 σχηματίστε τη γενική πληθυντικού των θηλυκών ουσιαστικών σε -α της Νέας Ελληνικής που σας δίνονται. Ποια ουσιαστικά από αυτά σας φαίνονται ότι προέρχονται από την α΄ κλίση της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και ποια από άλλη κλίση;

Ονομαστική ενικού	Γενική πληθυντικού
καρδιά	
ώρα	
θάλασσα	
ελπίδα	
σάλπιγγα	
δύναμη	
Συμπεράσματα	

Πίνακας 8

34. Στον Πίνακα 9 σχηματίστε την ονομαστική πληθυντικού των αρσενικών ουσιαστικών σε -ας και -ης της Νέας Ελληνικής που σας δίνονται. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε σχετικά με τον αριθμό των συλλαβών τους σε ενικό και πληθυντικό.

Ονομαστική ενικού	Ονομαστική πληθυντικού
αγώνας	

φύλακας	
σφουγγαράς	
Ναύτης	
νοικοκύρης	
πραματευτής	
Συμπεράσματα	

Πίνακας 9

35. Στον Πίνακα 10 σχηματίστε τη γενική πληθυντικού των αρσενικών ουσιαστικών σε -ας της Νέας Ελληνικής που σας δίνονται. Σε ποια συμπεράσματα καταλήγετε σχετικά με τη θέση του τόνου στη γενική πληθυντικού. Σε ποιες περιπτώσεις τονίζεται η γενική πληθυντικού στη λήγουσα και σε ποιες στην παραλήγουσα.

Ονομαστική ενικού	Γενική πληθυντικού
αγώνας	
ταμίας	
φύλακας	
μήνας	
Συμπεράσματα	

Πίνακας 10

36. Με βάση τα συμπεράσματά σας από τους συγκριτικούς πίνακες κλίσης Αρχαίας και Νέας Ελληνικής που συμπληρώσατε να συνταχθεί μία παράγραφος στην οποία να επισημαίνετε πώς εξελίχθηκε μορφολογικά η κλίση των ουσιαστικών της α΄ κλίσης από την Αρχαία Ελληνική στη Νέα Ελληνική γλώσσα. Το κείμενο θα παρουσιαστεί στην τάξη την επόμενη φορά.

4. Ουσιαστικά β΄ κλίσης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη / βαθμίδα	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε «ΟΔΥΣΣΕΙΑ» και μετά «Το προοίμιο της Οδύσσειας». Πατήσετε στην μπάρα, την επιλογή «κείμενα» και μετά απολαύστε την ανάγνωση του κειμένου, ενεργοποιώντας την επιλογή «εκφώνηση» στην μπάρα αναζήτησης. Στη συνέχεια, συγκεντρώστε στον Πίνακα 1 τα ουσιαστικά β΄ κλίσης. Επιβεβαιώστε ότι μια λέξη είναι ουσιαστικό β΄ κλίσης κάνοντας με το ποντίκι αριστερό κλικ πάνω στη λέξη για να έχετε πλήρη γραμματική αναγνώριση της λέξης.

Για κάθε ουσιαστικό σημειώνετε το γένος, τον αριθμό και την πτώση.

Αν τα ουσιαστικά που εντοπίσατε δεν βρίσκονται στην ονομαστική ενικού, με τη βοήθεια της γραμματικής αναγνώρισης του λογισμικού σημειώστε στον ίδιο πίνακα την ονομαστική ενικού. Επιπλέον, σημειώστε τη θέση του τόνου στην ονομαστική ενικού (οξύτονα, παροξύτονα, προπαροξύτονα) και σημειώστε την ονομαστική του ενικού στη νέα ελληνική γλώσσα, στην περίπτωση που το ουσιαστικό επιβιώνει ακόμη και σήμερα.

Ουσιαστικό Λογισμικού	Γένος	Αριθμός	Πτώση	Ονομ. Ενικού	Θέση τόνου	Νέα Ελληνική

Πίνακας 1

2. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες. Αρχικά, όλες οι ομάδες θα διερευνήσουν την κλίση των αρσενικών ουσιαστικών. Καθεμιά ομάδα θα συμπληρώσει τον Πίνακα 2.

- Η Ομάδα Α εξετάζει τα αρσενικά ουσιαστικά του λογισμικού που στην ονομαστική ενικού τονίζονται στην λήγουσα (οξύτονα).
- Η Ομάδα Β εξετάζει τα αρσενικά ουσιαστικά που τονίζονται στην παραλήγουσα (παροξύτονα).
- Η Ομάδα Γ εξετάζει τα αρσενικά ουσιαστικά που τονίζονται στην προπαραλήγουσα (προπαροξύτονα).

Στον Πίνακα 2 τοποθετείστε τον τύπο του ουσιαστικού στο σωστό πεδίο της κλίσης αρσενικού ουσιαστικού β΄ κλίσης (αριθμός και πτώση). Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε το σχολικό εγχειρίδιο (Αρχαία Ελληνική Γλώσσα, σελ 33). Αρχικά προσθέστε μόνο τις καταλήξεις και μετά βάλτε τους τόνους.

	Ουσιαστικό στην Αρχαία Ελληνική	Ουσιαστικό στη Νέα Ελληνική Γλώσσα
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΝΟΜ.		
ΓΕΝ.		
ΔΟΤ.		
ΑΙΤ.		
ΚΛΗΤ.		
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΜΟΝ.		
ΓΕΝ.		
ΔΟΤ.		
ΑΙΤ.		
ΚΛΗΤ.		

Πίνακας 2

3. Παρατηρήστε την κλίση των αρσενικών ουσιαστικών β΄ κλίσης στην αρχαία ελληνική γλώσσα και καταγράψτε τις παρατηρήσεις σας στον Πίνακα 3 σχετικά με τις καταλήξεις τους καθώς και με τη θέση, τη μετακίνηση και το είδος του τόνου.

Παρατηρήσεις		
Ως προς την κλίση των ουσιαστικών β' κλίσης της Αρχαίας Ελληνικής		
Α) Καταλήξεις		
Β) Μετακίνηση τόνου στα αρσενικά ουσιαστικά της Αρχαίας Ελληνικής		
Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα

Πίνακας 3

4. Στον Πίνακα 2, στο πεδίο ουσιαστικό στη Νέα Ελληνική συμπληρώστε την κλίση των αντίστοιχων ουσιαστικών.
5. Συζητήστε για τις ομοιότητες ή τις διαφορές της κλίσης των ουσιαστικών β' κλίσης στην Αρχαία και στη Νέα Ελληνική και συμπληρώστε τον πίνακα 4.

Ομοιότητες αρσενικών β' κλίσης Αρχαίας Ελληνικής με αρσενικά ουσιαστικά σε -ος της Νέας Ελληνικής	Διαφορές αρσενικών β' κλίσης Αρχαίας Ελληνικής με αρσενικά ουσιαστικά σε -ος της Νέας Ελληνικής

Πίνακας 4

6. Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας στην τάξη, που αφορούν τόσο στον Πίνακα 2 όσο και στον Πίνακα 3.
7. Κάθε ομάδα θα ασχοληθεί με ένα από τα θηλυκά ουσιαστικά «διάμετρος», «νήσος», «όδος». Διερευνήστε την κλίση του θηλυκού ουσιαστικού με τη βοήθεια του σχολικού εγχειριδίου και γράψτε την κλίση του στον Πίνακα 5.
8. Καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας από την κλίση Αρχαίας και Νέας Ελληνικής στον Πίνακα 6 και αυτές ως προς την κλίση του θηλυκού ουσιαστικού στον Πίνακα 7. Κάθε ομάδα να μην διερευνήσει ίδια τονική κατηγορία ουσιαστικών, με αυτή που έχει ήδη εξετάσει.

Παρατηρήσεις ως προς την κλίση των ουσιαστικών β' κλίσης της Αρχαίας Ελληνικής		
Α) Καταλήξεις		
Β) Μετακίνηση τόνου στα θηλυκά ουσιαστικά της Αρχαίας Ελληνικής		
Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα

Πίνακας 6

Ομοιότητες θηλυκών β' κλίσης Αρχαίας Ελληνικής με αρσενικά ουσιαστικά σε –ος της Νέας Ελληνικής	Διαφορές θηλυκών β' κλίσης Αρχαίας Ελληνικής με αρσενικά ουσιαστικά σε –ος της Νέας Ελληνικής

Πίνακας 7

9. Παρουσιάστε τα αποτελέσματα της έρευνάς σας στην τάξη, που αφορούν τόσο στον Πίνακα 6 όσο και στον Πίνακα 7.
10. Κάθε ομάδα θα ασχοληθεί με ένα από τα ουδέτερα ουσιαστικά «πτολίεθρον», που συναντάται στο λογισμικό, «στάδιον», και «δῶρον». Διερευνήστε την κλίση του ουσιαστικού με τη βοήθεια του σχολικού εγχειριδίου και γράψτε την κλίση του στον Πίνακα 8.

	Ουσιαστικό στην Αρχαία Ελληνική	Ουσιαστικό στη Νέα Ελληνική Γλώσσα
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΝΟΜ.		
ΓΕΝ.		
ΔΟΤ.		
ΑΙΤ.		
ΚΛΗΤ.		
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ		
ΟΜΟΝ.		
ΓΕΝ.		
ΔΟΤ.		
ΑΙΤ.		
ΚΛΗΤ		

Πίνακας 8

11. Καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας από την κλίση Αρχαίας και Νέα Ελληνικής στον Πίνακα 9.

Παρατηρήσεις ως προς την κλίση των ουσιαστικών β΄ κλίσης της Αρχαίας Ελληνικής		
Α) Καταλήξεις		
Β) Μετακίνηση τόνου στα ουδέτερα ουσιαστικά της Αρχαίας Ελληνικής		
Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα

Πίνακας 9

12. Καταγράψετε τις παρατηρήσεις σας ως προς την κλίση του ουδέτερου ουσιαστικού στον Πίνακα 10 και τα συμπεράσματά σας. Κάθε ομάδα να μην διερευνήσει ίδια τονική κατηγορία ουσιαστικών, με αυτή που έχει ήδη εξετάσει.

Ομοιότητες ουδέτερα β΄ κλίσης Αρχαίας Ελληνικής με αρσενικά ουσιαστικά σε -ος της Νέας Ελληνικής	Διαφορές ουδέτερα β΄ κλίσης Αρχαίας Ελληνικής με αρσενικά ουσιαστικά σε -ος της Νέας Ελληνικής

Πίνακας 10

13. Παρουσιάστε τα συμπεράσματά σας στην τάξη.
14. Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε στην μπάρα αναζήτησης «Βιβλιοθήκη» και μετά «Γλωσσικές Παρατηρήσεις». Επιλέξτε «Η β΄ κλίση των ουσιαστικών» και μελετήστε τη θεωρία.
15. Από τις «Γλωσσικές Παρατηρήσεις», «Η β΄ κλίση των ουσιαστικών» του λογισμικού επιλέξτε την «Άσκηση 1» και απαντήστε σε όλες τις ερωτήσεις.

16. Λύστε τις ασκήσεις του σχολικού Βιβλίου σελ. 34.
17. Στον Πίνακα 11 να κλιθούν στη Νέα Ελληνική τα ουσιαστικά «άνθρωπος» και «αντίλαλος» και να επισημανθεί η διαφορά στην κλίση τους. Να ερμηνευτεί η διαφορά αυτή, αφού μελετηθεί η παράγραφος 133 της Γραμματικής του Τριανταφυλλίδη.

άνθρωπος	αντίλαλος
Ενικός Αριθμός	
Πληθυντικός Αριθμός	
Συμπεράσματα:	
Πώς ερμηνεύεται η διαφοροποίηση κατά την κλίση τους;	

Πίνακας 11

18. Συμπληρώστε στον Πίνακα 12 την κλητική των ουσιαστικών της Νέας Ελληνικής ουρανός, Αλέκος, Παύλος, γιατρός, γέρος, διάκος, Μανολιός, Δημητρός. Διατυπώστε τις παρατηρήσεις σας σχετικά με την κατάληξη της κλητικής, αφού μελετηθεί η παράγραφος 132 της Γραμματικής του Τριανταφυλλίδη.

	Κλητική
Ουρανός	
Αλέκος	
Παύλος	
Γιατρός	
Γέρος	
Διάκος	
Μανολιός	
Δημητρός	
Συμπεράσματα:	

Πίνακας 12

19. Στον Πίνακα 13 να κλιθεί το ουσιαστικό «διάμετρος» στη Νέα Ελληνική και να επισημανθεί η ιδιομορφία της κλίσης του, αφού μελετηθεί η παράγραφος 141 της Γραμματικής του Τριανταφυλλίδη.

διάμετρος
Συμπεράσματα:

Πίνακας 13

20. Στον Πίνακα 14 να κλιθούν στη Νέα Ελληνική τα ουσιαστικά «πρόσωπο» και «σίδηρο» και να επισημανθεί η διαφορά στην κλίση τους. Να ερμηνευτεί η διαφορά αυτή, αφού μελετηθεί η παράγραφος 147 της Γραμματικής του Τριανταφυλλίδη.

Πρόσωπο	Σίδηρο
Ενικός Αριθμός	
Πληθυντικός Αριθμός	
Συμπεράσματα:	
Πώς ερμηνεύεται η διαφοροποίηση κατά την κλίση τους;	

Πίνακας 14

21. Με βάση τους συγκριτικούς πίνακες Αρχαίας και Νέας Ελληνικής που συμπληρώθηκαν κατά τη διερεύνηση της κλίσης των ουσιαστικών της β΄ κλίσης και με βάση τις ασκήσεις εμπέδωσης 18, 19 20 και 21 να συνταχθεί μία παράγραφος στην οποία να επισημαίνετε πώς εξελίχθηκε μορφολογικά η κλίση των ουσιαστικών της β΄ κλίσης από την αρχαία ελληνική στη νέα ελληνική γλώσσα. Το κείμενο θα παρουσιαστεί στην τάξη την επόμενη φορά.

5. Επίθετα β΄ κλίσης της αρχαίας ελληνικής γλώσσας

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη / βαθμίδα	Α΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε «ΟΔΥΣΣΕΙΑ», «Το προοίμιο της Οδύσσειας». Αφού απολαύσετε την ανάγνωση του κειμένου, πατώντας επάνω στην «Εκφώνηση» από την μπάρα του λογισμικού, στη συνέχεια, βρείτε τα δευτερόκλιτα επίθετα και συγκεντρώστε τα στον Πίνακα 1. Για κάθε επίθετο σημειώνετε το γένος, τον αριθμό και την πτώση και πώς σχηματίζει στην ονομαστική ενικού τα τρία γένη του. Επιπλέον, σημειώστε την ονομαστική του ενικού για τα τρία γένη και στη Νέα Ελληνική γλώσσα, στην περίπτωση που το επίθετο επιβιώνει ακόμη και σήμερα.

Επίθετο Λογισμικού	Γένος	Αριθμός	Πτώση	Ονομ. Ενικ. επιθέτου στα τρία γένη	Επίθετο στη Νέα Ελληνική

Πίνακας 1

- Ταξινομήστε τα επίθετα που καταγράψατε στον Πίνακα 1, στον Πίνακα 2, ανάλογα με τον τρόπο που σχηματίζουν στην ονομαστική ενικού τα τρία γένη τους.

1. Επίθετα σε -ος -η -ον	2. Επίθετα σε -ος -α -ον	3. Επίθετα σε -ος -ος -ον

Πίνακας 2

- Ενεργοποιήστε την επιλογή «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» από την μπάρα του λογισμικού. Κάποιες από τις λέξεις του κειμένου παρουσιάζονται

υπογραμμισμένες με πράσινο χρώμα. Πατήστε πάνω σε ένα από τα επίθετα που παρουσιάζονται υπογραμμισμένα και με πράσινο χρώμα και διαβάστε την αντίστοιχη θεωρία. Επιπλέον, μελετήστε από τη θεωρία του λογισμικού σε ποιες περιπτώσεις τα δευτερόκλιτα επίθετα σχηματίζουν θηλυκό με ίδιες καταλήξεις με το αρσενικό. Καταγράψτε στον Πίνακα 3 τις παρατηρήσεις σας σχετικά με το σχηματισμό του θηλυκού σε -η ή σε -α.

Παρατηρήσεις	
Το θηλυκό σχηματίζεται σε -η όταν:	
Το θηλυκό σχηματίζεται σε -α όταν:	
Το θηλυκό σχηματίζεται σε -ος:	

Πίνακας 3

4. Συμπληρώστε τους Πίνακες 4, 5 και 6, αφού πρώτα διαβάσετε τη θεωρία από τις «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» του λογισμικού για το πώς κλίνονται τα επίθετα. Ιδιαίτερη έμφαση να δοθεί στην παρατήρηση που αφορά στον τονισμό του θηλυκού σε -η και -α στον πληθυντικό αριθμό.

Τρικατάληκτα Επίθετα σε -ος, -η, -ον			
	Αρσενικό σε -ος	Θηλυκό σε -η	Ουδέτερο σε -ον
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
ΟΝΟΜ			
ΓΕΝ			
ΔΟΤ			
ΑΙΤ			
ΚΛΗΤ			
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
ΟΝΟΜ			
ΓΕΝ			
ΔΟΤ			
ΑΙΤ			
ΚΛΗΤ			

Πίνακας 4

Τρικατάληκτα Επίθετα σε -ος, -α, -ον			
	Αρσενικό σε -ος	Θηλυκό σε -α	Ουδέτερο σε -ον
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
ΟΝΟΜ			
ΓΕΝ			

ΔΟΤ			
ΑΙΤ			
ΚΛΗΤ			
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
ΟΝΟΜ			
ΓΕΝ			
ΔΟΤ			
ΑΙΤ			
ΚΛΗΤ			

Πίνακας 5

Δικατάληκτα Επίθετα σε -ος, -ος, -ον			
	Αρσενικό σε -ος	Θηλυκό σε -ος	Ουδέτερο σε -ον
ΕΝΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
ΟΝΟΜ			
ΓΕΝ			
ΔΟΤ			
ΑΙΤ			
ΚΛΗΤ			
ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ			
ΟΝΟΜ			
ΓΕΝ			
ΔΟΤ			
ΑΙΤ			
ΚΛΗΤ			

Πίνακας 6

- Από το λογισμικό «Ομηρικά Έπη» επιλέξτε «Βιβλιοθήκη», «Γλωσσικές Παρατηρήσεις», «Επίθετα β΄ κλίσης τριγενή και τρικατάληκτα» και επιλύστε τις Ασκήσεις του λογισμικού.
- Από το λογισμικό «Ηρόδοτος» επιλέξτε τα ταξίδια του Ηροδότου. Στο χάρτη ενεργοποιήστε την επιλογή «Σάρδεις». Διαβάστε στην Εισαγωγή τη συνάντηση Σόλωνα Κροΐσου. Στη συνέχεια, επιλέξτε το από τη μπάρα «κείμενο». Ακούστε την εκφώνηση του κειμένου και παράλληλα την απόδοσή του στη Νέα Ελληνική, ενεργοποιώντας την «εκφώνηση» από την μπάρα του λογισμικού. Εντοπίστε τα θηλυκά δευτερόκλιτα επίθετα του κειμένου και συμπληρώστε τα στον Πίνακα 7.

Επίθετο Λογισμικού	Γένος	Αριθμός	Πτώση	Ονομ. Ενικ. επιθέτου Στα τρία γένη	Επίθετο στη Νέα Ελληνική

Πίνακας 7

7. Από το λογισμικό «Ηρόδοτος» επιλέξτε «Βιβλιοθήκη», «Γλωσσικές Παρατηρήσεις», «Τρικάτάληκτα επίθετα β' κλίσης» και επιλύστε την Άσκηση 1.
8. Να επιλύσετε τις ασκήσεις του Σχολικού βιβλίου.
9. Αφού συμβουλευτείτε τις παραγράφους 164 και 165 της Γραμματικής του Τριανταφυλλίδη για το επίθετο της Νέα Ελληνικής να συγκρίνετε την κλίση των δευτερόκλιτων επιθέτων της Αρχαίας Ελληνικής με αυτά της Νέας Ελληνικής σε -ος, -α, -ο και ος, -η, -ο σε μία παράγραφο, όπου θα επισημαίνετε τις ομοιότητες στην κλίση τους και τις διαφορές τους.

6. Ετυμολογικές οικογένειες λέξεων

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Β΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Νέα Ελληνική Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανοίξτε το λογισμικό ΘΥΜΗΣΙΣ - ΗΡΟΔΟΤΟΣ+, επιλέξτε τη Βιβλιοθήκη και, πιο συγκεκριμένα, το βιβλίο της Σύγχρονης Λογοτεχνίας. Διαβάστε το απόσπασμα από το ποίημα του Διονυσίου Σολωμού «Ύμνος εις την Ελευθερίαν» και συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με λέξεις του ποιήματος που προέρχονται από την ίδια οικογένεια.

Οικογένειες λέξεων	
πολυκύμαντος	
αριθμομηχανή	
περιγιάλι	
παιδικός	
πατημασιά	
τύφλωση	
παρatreχάμενος	

Πίνακας 1

2. Συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με άλλες λέξεις της ίδιας οικογένειας (παράγωγες και σύνθετες). Συμβουλευτείτε λεξικό αν χρειαστεί.
3. Στο λογισμικό ΘΥΜΗΣΙΣ - ΗΡΟΔΟΤΟΣ+ ακολουθήστε τη διαδρομή «χάρτης του κόσμου του Ηροδότου» / ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας». Πατήστε το εικονίδιο «κείμενα» και εντοπίστε στη β΄ σελίδα των παράλληλων κειμένων ένα μορφολογικό τύπο του ρήματος «βρίσκω».
4. Γράψτε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με το ρήμα εύρίσκω.
5. Στο λογισμικό ΘΥΜΗΣΙΣ - ΗΡΟΔΟΤΟΣ+ ακολουθήστε τη διαδρομή «χάρτης του κόσμου του Ηροδότου» / ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας». Πατήστε το εικονίδιο «κείμενα» και εντοπίστε στη β΄ σελίδα των παράλληλων κειμένων μια λέξη που σημαίνει «πλοίο».
6. Γράψτε λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τη λέξη ναύς.
7. Από τη μόνιμη μπάρα του λογισμικού (στο λογισμικό ΘΥΜΗΣΙΣ - ΗΡΟΔΟΤΟΣ+ / «χάρτης του κόσμου του Ηροδότου» / ενότητα «Η ναυμαχία της

- Σαλαμίνας») μεταβείτε στη σελίδα των γλωσσικών παρατηρήσεων και διαβάστε τις παρατηρήσεις που αφορούν στις λέξεις εύρησεις και νηυσί. Συμπληρώστε τον κατάλογό σας με νέες λέξεις από τις ίδιες οικογένειες.
8. Ποιες από τις λέξεις του καταλόγου σας απαντώνται αυτούσιες σε λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής;
 9. Από τη μόνιμη μπάρα του λογισμικού (ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+ / «χάρτης του κόσμου του Ηροδότου» / ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας») μεταβείτε στη σελίδα των ασκήσεων και λύστε την άσκηση που αφορά στο ουσιαστικό ή ναῦς.
 10. Από τη μόνιμη μπάρα του λογισμικού (στο λογισμικό ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+ / «χάρτης του κόσμου του Ηροδότου» / ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας») επιλέξτε το εικονίδιο «Λεξικό». Γράψτε τα λήμματα που ανήκουν στην ίδια οικογένεια με τις λέξεις του Πίνακα 2 (τα λήμματα αρχίζουν από α).

	Λήμματα λεξικού
Αρχάριος	
Επανδρώνω	
Εξολοθρεύω	
Ζυγοστάθμιση	
Θάνατος	
Θετικός	
Λοιπός	
Πνευματώδης	
Προαγωγή	
Προέλευση	
Πτερό	
Στασιμότητα	
Υπακοή	

Πίνακας 2

11. Αναζητήστε στη σχολική γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής ή σε ένα λεξικό τους αρχικούς χρόνους των ρημάτων λέγω, οἶδα, ἴστημι και ἴσταμαι (μέση φωνή) και γράψτε στον Πίνακα 3 τα θέματα από τα οποία σχηματίστηκαν.

Ρήματα	Αρχικοί χρόνοι	Θέματα
λέγω		
οἶδα		
ἴστημι και ἴσταμαι (μέση φωνή)		

Πίνακας 3

12. Οι παρακάτω λέξεις αποτελούν παράγωγα και σύνθετα των ρημάτων λέγω, οἶδα, ἴστημι και ἴσταμαι (μέση φωνή). Συμπληρώστε τον Πίνακα 4 τοποθετώντας τις λέξεις με βάση το θέμα των ρημάτων από το οποίο προέρχονται.

ανθρωποειδής, ανιστορώ, ειδησεογραφία, είδηση, ειδικός, ειδοποιώ, είδος, ειδύλλιο, είδωλο, εξειδικεύω, εξιδανικεύω, εξιστορώ, ιδανικός, ιδέα, ιδεαλιστής, ιστορία, ιστορικοσυγκριτικός, ιστοριογραφία, μυθιστόρημα, προϊστορία, συνείδηση, χονδροειδής, διαλέγω, διαλογή, εκλέγω, εκλογή, επιλέγω, επιλογή, επίλεκτος, λέξη, λεξικό, συλλέγω, συλλογή, ανάσταση, αντίσταση, απόσταση, διάσταση, έκσταση, ενίσταμαι, ένσταση, κατάσταση, μετάσταση, παράσταση, στάθμη, σταθμίζω, σταθμός, σταματώ, στάση, στασίδι, στάσιμος, στασιμότητα, στατικός, στημένος, στήμονας, στημόνι, στήνω, στήσιμο, υπόσταση, ανείπωτος

στη-	
στα-	
λεγ- λογ-	
ειπ-	
ειδ-	

Πίνακας 4

13. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ παράγωγα και σύνθετα του ρήματος ἄγω της Αρχαίας Ελληνικής. Οδηγίες αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο	
Λήμμα	%άγω

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	ΝΑΙ
Να μην ληφθεί υπόψη ο τόνος	ΝΑΙ
Αριθμός προτάσεων	500
Συμφραστικοί πίνακες	ΟΧΙ
Χαρακτήρες πριν	-
Χαρακτήρες μετά	-
Στοιχίση με βάση το πρώτο κριτήριο	-

Πρώτο κριτήριο	
Λήμμα	άγω%

Επιλογές	
Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα	ΝΑΙ
Να μην ληφθεί υπόψη ο τόνος	ΝΑΙ
Αριθμός προτάσεων	500
Συμφραστικοί πίνακες	ΟΧΙ
Χαρακτήρες πριν	-
Χαρακτήρες μετά	-
Στοιχίση με βάση το πρώτο κριτήριο	-

14. Συμπληρώστε τον κατάλογο και με άλλα παράγωγα και σύνθετα της λέξης ἄγω, που δεν βρήκατε στο ΕΘΕΚ.

7. Τα ρήματα στην Αρχαία Ελληνική

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Α' και Β' Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανοίξετε το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ –ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ» και Αναζητήστε την ενότητα «Η αγορά της Αρχαίας Αθήνας» μέσα από τον κήπο του λογισμικού. Στις πέντε πρώτες σειρές του αρχαίου κειμένου (στην οθόνη των παράλληλων κειμένων) Αναζητήστε δύο τύπους του Ενεστώτα του ρήματος είμι. Συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με τους τύπους που εντοπίσατε και τη γραμματική τους αναγνώριση.

Ρηματικοί τύποι	Γραμματική αναγνώριση

Πίνακας 1

2. Συμπληρώστε στον Πίνακα 2 τους υπόλοιπους τύπους του Ενεστώτα και Παρατατικού χρησιμοποιώντας το βιβλίο γραμματικής της Αρχαίας Ελληνικής.

Οριστική Ενεστώτα ΝΕ	Οριστική Ενεστώτα ΑΕ	Παρατατικός ΝΕ	Παρατατικός ΑΕ
είμαι		ήμουν(α)	
είσαι		ήσουν(α)	
είναι		ήταν(ε)	
είμαστε		ήμαστε/ήμασταν	
είσαστε & είστε		ήσαστε/ήσασταν	
είναι		ήταν(ε)/ήσαν(ε)	

Πίνακας 2

Μετοχή Ενεστώτα ΝΕ:

Μετοχή Ενεστώτα ΑΕ:

Απαρέμφατο Ενεστώτα ΑΕ:

3. Συμπληρώστε στον Πίνακα 3 την Οριστική Μέλλοντα της Αρχαίας Ελληνικής, καθώς και το Απαρέμφατο και τη Μετοχή (χρήση βιβλίου γραμματικής). Τι παρατηρείτε για τη διαδικασία απλοποίησης της κλίσης;

Οριστική Μέλλοντα ΝΕ	Οριστική Μέλλοντα ΑΕ
θα είμαι	
θα είσαι	
θα είναι	
θα είμαστε	
θα είσαστε και είστε	
θα είναι	

Πίνακας 3

Απαρέμφατο ΑΕ:

Μετοχή ΑΕ:

4. Ανοίξτε το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ» και ακολουθήστε τη διαδομή «Βιβλιοθήκη» / «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» / ενότητα «Η Ελένη στα τείχη της Τροίας». Διαβάστε την παρατήρηση που αφορά στην κλίση του ρήματος εἰμι και λύστε την άσκηση 1.
5. Ποια βαρύτονα ρήματα είναι φωνηεντόληκτα και ποια αφωνόληκτα; Συμβουλευτείτε το βιβλίο της γραμματικής της Αρχαίας Ελληνικής και γράψτε 2 παραδείγματα για κάθε κατηγορία.

Φωνηεντόληκτα:

.....
.....

Αφωνόληκτα:

.....
.....

6. Χωριστείτε σε δύο ομάδες, ομάδα α΄ και ομάδα β΄. Διαβάστε από το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ» / «Βιβλιοθήκη» / «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» / ενότητα «ο Οδυσσεάς στο νησί της Κίρκης» τη γλωσσική παρατήρηση που αφορά στην κλίση της Οριστικής Ενεστώτα των βαρύτονων ρημάτων σε –ω και συμπληρώστε την κλίση του Ενεστώτα Οριστικής, το Απαρέμφατο και τη Μετοχή στους Πίνακες 4 και 5 για το ρήμα λύω. Η ομάδα α΄ θα συμπληρώσει στους πίνακες την Ενεργητική Φωνή και η ομάδα β΄ τη Μέση Φωνή:

Ενεργητική Φωνή (ομάδα α΄)

Οριστική Ενεστώτα ΝΕ	Οριστική Ενεστώτα ΑΕ
λύνω	
λύνεις	
λύνει	
λύνουμε (και -ομε)	
λύνετε	
λύνουν(ε)	

Πίνακας 4

Απαρέμφατο Ενεστώτα ΑΕ:

Μετοχή Ενεστώτα ΑΕ:

Μετοχή Ενεστώτα ΝΕ: λύνοντας

Παθητική Φωνή (ομάδα β΄)

Οριστική Ενεστώτα ΝΕ	Οριστική Ενεστώτα ΑΕ
λύνομαι	
λύνεσαι	
λύνεται	
λυνόμαστε	
λύνεστε/λυνόσαστε	
λύνονται	

Πίνακας 5

Απαρέμφατο Ενεστώτα ΑΕ:

Μετοχή Ενεστώτα ΑΕ:.....

7. Λύστε την άσκηση που συνοδεύει τη γλωσσική παρατήρηση της δραστηριότητας 6 (λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΟΜΗΡΙΚΑ ΕΠΗ» / «Βιβλιοθήκη» / «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» / ενότητα «ο Οδυσσέας στο νησί της Κίρκης» / «κλίση της Οριστικής Ενεστώτα των βαρύτονων ρημάτων σε -ω»).
8. Συμβουλευτείτε τη γραμματική της Αρχαίας Ελληνικής και συμπληρώστε στον Πίνακα 6 την κλίση του ρήματος εἰμι στην Υποτακτική, Ευκτική, Προστακτική Ενεστώτα και Ευκτική Μέλλοντα, καθώς και τα Απαρέμφατα και τις Μετοχές. Τι παρατηρείτε για την απλοποίηση της κλίσης;

Υποτακτική Ενεστώτα ΑΕ	Υποτακτική Ενεστώτα ΝΕ (να, όταν ...)	Ευκτική Ενεστώτα ΑΕ	Ευκτική Μέλλοντα ΑΕ	Προστακτική Ενεστώτα ΑΕ
	είμαι			
	είσαι			
	είναι			
	είμαστε			
	είσαστε/είστε			
	είναι			

Πίνακας 6

9. Χωριστείτε σε δύο ομάδες, ομάδα α΄ και ομάδα β΄. Ανοίξτε το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» και ακολουθήστε τη διαδρομή «Βιβλιοθήκη» / «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» / ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας». Διαβάστε τη γλωσσική παρατήρηση που αφορά στην Υποτακτική, Ευκτική και Προστακτική Ενεστώτα των βαρύτονων ρημάτων της α΄ συζυγίας. Συμπληρώστε στους Πίνακες 7 και 8 την κλίση του ρήματος λύω (Ενεργητική και Μέση Φωνή) στις εγκλίσεις που δίνονται στην Αρχαία Ελληνική. Η ομάδα α΄ θα συμπληρώσει την Ενεργητική Φωνή και η ομάδα β΄ τη Μέση Φωνή.

Ενεργητική Φωνή (Ομάδα α΄)

Υποτακτική ΑΕ	Υποτακτική ΝΕ (να, όταν ...)	Ευκτική ΑΕ	Προστακτική ΑΕ	Προστακτική ΝΕ
	λύνω			-
	λύνεις			λύνε
	λύνει			-
	λύνουμε (και -ομε)			-
	λύνετε			λύνετε
	λύνουν(ε)			-

Πίνακας 7

Μέση Φωνή (ομάδα β΄)

Υποτακτική ΑΕ	Υποτακτική ΝΕ (να, όταν ...)	Ευκτική ΑΕ	Προστακτική ΑΕ	Προστακτική ΝΕ
	λύνομαι			-
	λύνεσαι			-
	λύνεται			-

	λυνόμαστε			-
	λύνεστε/λυνόσαστε			λύνεστε
	λύνονται			-

Πίνακας 8

10. Λύστε την άσκηση που συνοδεύει τη γλωσσική παρατήρηση της δραστηριότητας 9 (λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» / «Βιβλιοθήκη» / «Γλωσσικές Παρατηρήσεις» / ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας» / «Υποτακτική, Ευκτική και Προστακτική Ενεστώτα των βαρύτονων ρημάτων της α΄ συζυγίας»)
11. Στο λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» / «χάρτης του Ηροδότου» / ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας» / «κείμενα», μελετήστε το αρχαίο κείμενο και Αναζητήστε όλους τους τύπους βαρύτονων ρημάτων του Ενεστώτα Ενεργητικής και Μέσης Φωνής, καθώς και τα Απαρέμφατα και τις Μετοχές (συμπεριλαμβανομένων και των τύπων της αττικής διαλέκτου) και συμπληρώστε τους στον Πίνακα 9, μαζί με τη γραμματική τους αναγνώριση.

Ρήματα	Γραμματική αναγνώριση

Πίνακας 9

12. Στο λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» / «χάρτης του Ηροδότου» / ενότητα «Η μάχη των Θερμοπυλών» / «κείμενα», μελετήστε το αρχαίο κείμενο, Αναζητήστε όλους τους τύπους βαρύτονων ρημάτων του Ενεστώτα Ενεργητικής και Μέσης Φωνής και συμπληρώστε το ίδιο πρόσωπο στον άλλο αριθμό στον Πίνακα 10. Συμπληρώστε ακόμα τους τύπους των Απαρεμφάτων και των Μετοχών.

Ρήματα	

Πίνακας 10

8. Η μετοχή των Αρχαίων Ελληνικών και η εξέλιξή της

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τάξη/Βαθμίδα

Β΄ Γυμνασίου

Γνωστικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γλώσσα (από το πρωτότυπο)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Γράψτε τις μετοχές του ρήματος «λύω» στα Αρχαία και του «λύνω» στα Νέα Ελληνικά. Συμβουλευτείτε τη γραμματική της Αρχαίας και της Νέας Ελληνικής. Στη συνέχεια απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις:
 - α) Πόσους τύπους μετοχών έχουμε στα Αρχαία και πόσους στα Νέα Ελληνικά;
 - β) Ποια μετοχή των Νέων Ελληνικών παρουσιάζει τις περισσότερες διαφορές με τις μετοχές των Αρχαίων Ελληνικών;
2. Ανοίξτε το συντακτικό της Αρχαίας και το συντακτικό της Νέας Ελληνικής στα κεφάλαια που αναφέρονται στις μετοχές. Καταγράψτε τις συντακτικές λειτουργίες της μετοχής στα Αρχαία Ελληνικά και στα Νέα Ελληνικά. Ποιες διαφορές παρατηρείτε;
3. Ανοίξτε το λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική – Οι περιπέτειες των λέξεων» επιλέξτε την Ενότητα «Ιστορία της Ελληνικής Γλώσσας» και συγκεκριμένα το κεφάλαιο «Βυζαντινή». Στη μπάρα που εμφανίζεται στο κάτω μέρος της οθόνης επιλέξτε τις «Ειδικές Παρατηρήσεις», όπου παρουσιάζονται οι αλλαγές στη μορφολογία της ελληνικής κατά τη βυζαντινή περίοδο. Διαβάστε το σχετικό κείμενο και πατήστε πάνω στον σύνδεσμο «μετοχή σε -όντας» για να δείτε παραδείγματα μετοχών της συγκεκριμένης εποχής. Στη συνέχεια απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.
 - α) Πότε εμφανίστηκε η μετοχή σε -όντας, που υπάρχει και σήμερα στα Νέα Ελληνικά;
 - β) Από τα δύο παραδείγματα που βλέπετε πατώντας τον σύνδεσμο «μετοχή σε -όντας», ποια ήταν η αρχική μορφή αυτής της μετοχής στη βυζαντινή εποχή;

4. Μπορείτε να βρείτε ποιες είναι οι λειτουργίες της μετοχής στις παρακάτω προτάσεις; Πώς μεταφράζονται στα Νέα Ελληνικά; Γράψτε τη μετάφραση κάτω από κάθε πρόταση.

1) Ἐπλεον πολεμήσοντες

2) Ἀκούσας ταῦτα Φαρνάβαζος ἐγέλασε και εἶπε.

3) Οὐκ ἦσθοντο προσιόντων τῶν πολεμίων.

4) Κῦρος ἐκάλεσε τοὺς πολιορκοῦντας Μίλητον

5) Διὰ τί γινώσκων ὁ ἄνθρωπος τά κακά ὅτι κακά ἐστὶν ὅμως αὐτὰ ποιεῖ;

6) Τισσαφέρνης πορεύεται πρὸς βασιλέα ἱππέας ἔχων ὡς πεντακοσίους.

7) Τισσαφέρνης ἡγγειλε Κῦρον ἐπιστρατεύοντα.

8) Μέγας γέγονε Φίλιππος ἀσθενὴς ὧν κατ' ἀρχάς.

9) Εἶδον ὑμᾶς εἰς πολλὰς συμφορὰς πεπτωκότας.

5. Με βάση τις μεταφράσεις των μετοχών που πραγματοποιήσατε στην προηγούμενη δραστηριότητα μπορείτε να βγάλετε κάποια συμπεράσματα για το πώς αποδίδονται στα Νέα Ελληνικά οι λειτουργίες που εξέφραζαν στα αρχαία ελληνικά οι μετοχές;

6. Διαβάστε τις παρακάτω προτάσεις και βρείτε τις μετοχές που περιέχουν. Στη συνέχεια απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Η βροχή όμως δυνάμωνε συνεχώς και η συναυλία διακόπηκε στις 6.30 μ.μ., παρά τις απεγνωσμένες προσπάθειες των τεχνικών.

Οι μαθητές, σε διαφορετικές περιοχές και διαφορετικές ώρες, προχώρησαν σε αποκλεισμούς κεντρικών δρόμων, προκαλώντας έτσι, αλλού μικρότερα κι αλλού μεγαλύτερα, προβλήματα στο ήδη βεβαρημένο κυκλοφοριακό της πόλης.

Αλλ' αυτό δεν είναι το μόνο που δείχνει ότι η διακεκριμένη συμπατριώτισσά μας έχει τολμηρά ενδιαφέροντα και δεν διστάζει να τα αποκαλύπτει.

Χθες το βράδυ οι πληροφορίες ήταν συγκεχυμένες και τα σενάρια πάρα πολλά.

Θεού θέλοντος και καιρού επιτρέποντος θα συνεχιστούν οι προσπάθειες των σωστικών συνεργείων στον Όλυμπο για την ανάσυρση των σορών των τριών ορειβατών, που διακόπηκαν χθες εξαιτίας της σφοδρής κακοκαιρίας.

Οι αιτούντες [βίζα] περνάνε επίσης και από συνέντευξη, ώστε να διαπιστωθεί η ελληνική καταγωγή τους.

Από τη διασωθείσα περσική αλληλογραφία καθίσταται σαφές ότι την εποχή αυτή χρησιμοποιείται η αραμαϊκή γλώσσα.

Μόνο αυτοί, ως παθόντες, μπορούν να καταλάβουν τόσο καλά τον πόνο του.

Ερωτήσεις

- α) Οι μετοχές που εντοπίσατε είναι της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας;
- β) Ποιες είναι οι λειτουργίες τους;
- γ) Πώς πιστεύετε ότι βρέθηκαν στα Νέα Ελληνικά;

9. Ελληνικές λέξεις σε ξένες γλώσσες

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Γ΄ Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Πηγαίνετε στον κόμβο του BBC NEWS, και Αναζητήστε τις ειδήσεις που αφορούν σε ιατρικά θέματα (health, medical notes). Το άρθρο που μας ενδιαφέρει έχει εκδοθεί στις 8 Φεβρουαρίου 2003 και αφορά στην αναιμία (στις 1/2008 η διεύθυνση είναι: http://news.bbc.co.uk/1/hi/health/medical_notes/1468300.stm). Εντοπίστε στο κείμενο 3 λέξεις που προέρχονται από την ελληνική γλώσσα. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε λεξικό αν έχετε μεγάλο πρόβλημα κατανόησης.
2. Ποιο είναι το α΄ συνθετικό των λέξεων haemoglobin και haemorrhoids;
3. Αναζητήστε σε μια μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο όλα τα στοιχεία της χημείας. Σας προτείνουμε την ακόλουθη διεύθυνση <http://chemistry.about.com/library/blper5.htm> (1/2008). Ο κόμβος αυτός περιλαμβάνει όχι μόνο τα στοιχεία αλλά και ετυμολογικές πληροφορίες για καθένα από αυτά. Αναζητήστε τουλάχιστον 5 στοιχεία που να έχουν ελληνική ρίζα, αλλά καταγράψτε και όσα δεν προέρχονται από την ελληνική. Από ποιες γλώσσες προέρχονται;
4. Αναζητήστε σε μηχανή αναζήτησης στο διαδίκτυο κείμενο που να αφορούν στους μαγνήτες. Προτείνεται η ακόλουθη διεύθυνση <http://www.coolmagnetman.com/magbasic.htm>. (1/2008). Το κείμενο της ιστοσελίδας αυτής είναι σύντομο και εισαγωγικό. Αναζητήστε τις λέξεις εκείνες που προέρχονται από τη λέξη *μαγνήτης* και *πόλος* στην αγγλική γλώσσα και αναζητήστε σε λεξικό της ελληνικής γλώσσας (απλό ή ετυμολογικό) τη ρίζα των λέξεων αυτών.
5. Συμπληρώστε τον κατάλογο και με άλλες λέξεις (παράγωγα και σύνθετα των λέξεων μαγνήτης και πόλος)

6. Καταγράψτε στον Πίνακα 1 όλα τα σχολικά μαθήματα, καθώς και τα ονόματα επιστημών που γνωρίζετε. Στη συνέχεια, Αναζητήστε την απόδοσή τους στις ξένες γλώσσες που γνωρίζετε.

Επιστήμη	Αγγλικά	Γαλλικά	Γερμανικά	Άλλη γλώσσα

Πίνακας 1

7. Συγκεντρώστε τις λέξεις της προηγούμενης δραστηριότητας που έχουν ελληνική ρίζα. Για το σκοπό αυτό πρέπει να χρησιμοποιήσετε ετυμολογικό λεξικό.
8. Τι παρατηρείτε για τη λέξη άλγεβρα;
9. Η λέξη κοινωνιολογία είναι ελληνική; Αν όχι, ποια είναι η ετυμολογία της;
10. Συγκεντρώστε τις ρίζες, τα προθήματα και τις καταλήξεις των παραπάνω λέξεων που προέρχονται από την ελληνική γλώσσα.
11. Διαβάστε τα κείμενα 9 και 10 του σχολικού σας βιβλίου και μελετήστε από τον πίνακα του κειμένου 9 τις στήλες των παραδειγμάτων. Προσθέστε και άλλα παραδείγματα λέξεων στον πίνακα του κειμένου 9 (από τα κείμενα του διαδικτύου που μελετήσατε στις δραστηριότητες 1-5, καθώς και από τα κείμενα 11, 12 και 13 του σχολικού σας βιβλίου).
12. Στο λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική. Οι περιπέτειες των λέξεων», ακολουθήστε τη διαδρομή «Λεξιλόγιο της Ελληνικής γλώσσας» / «Ξένες και λόγιες λέξεις μετά το 1800 μ.Χ.» / «Ειδικές Παρατηρήσεις» και

συμβουλευτείτε την παράγραφο «Λέξεις ξένες ελληνικής καταγωγής». Διαβάστε το κείμενο αυτό και ενεργοποιείστε τις θερμές λέξεις. Εκτός από τις λέξεις που αναφέρονται στα παραδείγματα, καταγράψτε και άλλες λέξεις με παρόμοια πορεία, δηλ. λέξεις οι οποίες από την Αρχαία Ελληνική πέρασαν σε κάποια ξένη γλώσσα και, στη συνέχεια, επανήλθαν στη Νέα Ελληνική στα νεότερα χρόνια. Ανατρέξτε στο λεξικό της Νέας Ελληνικής, για να βεβαιωθείτε ότι οι λέξεις που προτείνετε ανήκουν πράγματι σε αυτή την κατηγορία.

10. Οι δευτερεύουσες προτάσεις στην Αρχαία Ελληνική

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Γ' Γυμνασίου
Γνωστικό αντικείμενο	Αρχαία Ελληνική Γλώσσα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ποια είναι τα είδη των δευτερευουσών προτάσεων στη Νέα Ελληνική; Ποιες συνδετικές λέξεις τις εισάγουν; Ποιος είναι ο συντακτικός ρόλος κάθε είδους πρότασης;
Ο Πίνακας 1 περιλαμβάνει όλα τα είδη των δευτερευουσών προτάσεων της Νέας Ελληνικής, καθώς και τις συνδετικές λέξεις με τις οποίες εισάγονται.

Είδος πρότασης	Συνδετικές λέξεις	
	Νέα Ελληνική	Αρχαία Ελληνική
Ειδικές	ότι, πως, που	
Ενδοιαστικές	μη, να μη, μήπως	
Βουλητικές	Να	
Πλάγιες ερωτηματικές	αν, μη, μήπως, μην τυχόν και ερωτηματικές λέξεις (αντωνυμίες και επιρρήματα)	
Υποθετικές	Αν	
Εναντιωματικές	ενώ, μολονότι, αν και, και ας παρόλο που κ.ά.	
Αποτελεσματικές	ώστε, που, ώστε να	
Αιτιολογικές	γιατί, διότι, επειδή, καθώς, εφόσον, αφού, μια και	
Χρονικές	εκεί που, ενώ, ενόσω, καθώς, όσο, όποτε, όταν, σαν, άμα, αφού, αφότου, μόλις, μετά που, όποτε, μέχρι να/που, όσο να/που, πριν (να), προτού (να), ωσότου (να), ώσπου (να), όποτε, όταν	
Τελικές	για να, να	
Αναφορικές	ο οποίος, που, όσος, οποιοσδήποτε, όπως, όποτε, κ.ά	

Πίνακας 1

2. Ανοίξτε το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ –ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» και μέσα από το χάρτη του κόσμου του Ηροδότου μεταβείτε στην ενότητα «το Μαντείο της Δωδώνης» και αναζητήστε τη δευτερεύουσα ειδική πρόταση (στην α΄ σελίδα των παραλλήλων κειμένων). Με ποιον σύνδεσμο εισάγεται η πρόταση αυτή; Ποια είναι η συντακτική της θέση μέσα στην πρόταση και ποια η απόδοσή της στη ΝΕ; Συμπληρώστε τον σύνδεσμο εισαγωγής στον Πίνακα 1.

Ειδική πρόταση:.....

Συντακτική θέση:.....

Απόδοση:.....

3. Αναζητήστε μία ακόμα δευτερεύουσα ειδική πρόταση στο κείμενο της ενότητας «Η μάχη των Θερμοπυλών» (λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» / «χάρτης του Ηροδότου»). Με ποιον σύνδεσμο εισάγεται η πρόταση αυτή; Ποια είναι η συντακτική της θέση και ποια η απόδοσή της; Συμπληρώστε τον σύνδεσμο εισαγωγής στον Πίνακα 1.

Ειδική πρόταση:.....

Συντακτική θέση:.....

Απόδοση:

4. Αναζητήστε στο βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής τις ειδικές προτάσεις. Με ποιους συνδέσμους εισάγονται και ποια είναι η συντακτική λειτουργία τους;

5. Αναζητήστε τις ενδοιαστικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Βρείτε το συντακτικό τους ρόλο και συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τους συνδέσμους εισαγωγής.

6. Από το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» και μέσα από το χάρτη του κόσμου του Ηροδότου μεταβείτε στην ενότητα «Η μάχη των Θερμοπυλών». Αναζητήστε μία δευτερεύουσα πλάγια ερωτηματική πρόταση στη β΄ σελίδα του αρχαίου κειμένου. Με ποια συνδετική λέξη εισάγεται η πρόταση αυτή; Ποια είναι η συντακτική της θέση και ποια η απόδοσή της;

Πλάγια ερωτηματική πρόταση:

Συντακτική θέση:.....

Απόδοση:.....

7. Διαβάστε στο βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής γλώσσας το κεφάλαιο που αφορά στις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις. Γράψτε στον

Πίνακα 1 τις συνδυαστικές λέξεις με τις οποίες εισάγονται οι προτάσεις αυτές. Ποιος είναι ο συντακτικός τους ρόλος μέσα στις προτάσεις;

8. Από το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» και μέσα από το χάρτη του κόσμου του Ηροδότου μεταβείτε στην ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας». Αναζητήστε τρεις υποθετικές προτάσεις στο αρχαίο κείμενο. Με ποιο σύνδεσμο εισάγονται και ποια είναι η μετάφραση της καθεμιάς;

Υποθετική πρόταση:
Απόδοση:.....

Υποθετική πρόταση:
Απόδοση:.....

Υποθετική πρόταση:
Απόδοση:.....

9. Αναζητήστε τις υποθετικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τους συνδέσμους εισαγωγής.

10. Από το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» και μέσα από το χάρτη του κόσμου του Ηροδότου μεταβείτε στην ενότητα «Η ναυμαχία της Σαλαμίνας». Αναζητήστε την εναντιωματική πρόταση στο αρχαίο κείμενο. Με ποιο σύνδεσμο εισάγεται και ποια είναι η απόδοσή της;

Εναντιωματική πρόταση:
Απόδοση:.....

11. Αναζητήστε τις εναντιωματικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τους συνδέσμους εισαγωγής.

12. Στο λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» / «χάρτης του κόσμου του Ηροδότου» / ενότητα «Ο Νείλος και η Αίγυπτος», αναζητήστε την αποτελεσματική πρόταση στο αρχαίο κείμενο (στη β΄ σελίδα). Με ποιο σύνδεσμο εισάγεται και ποια είναι η απόδοσή της;

Αποτελεσματική πρόταση:.....
Απόδοση:.....

13. Αναζητήστε τις αποτελεσματικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τους συνδέσμους εισαγωγής.

14. Ανοίξτε το λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ –ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ» και μεταβείτε μέσα από τον κήπο στην ενότητα «Η Αγορά της Αρχαίας Αθήνας» για να αναζητήσετε μία αιτιολογική πρόταση (στη β΄ σελίδα των παράλληλων κειμένων). Με ποιον σύνδεσμο εισάγεται η πρόταση αυτή και ποια είναι η απόδοσή της;

Αιτιολογική πρόταση:

Απόδοση:.....

15. Αναζητήστε τις αιτιολογικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τους συνδέσμους εισαγωγής.

16. Στην ίδια ενότητα του λογισμικού («ΘΥΜΗΣΙΣ –ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ» / ενότητα «Η Αγορά της Αρχαίας Αθήνας»), αναζητήστε μία χρονική πρόταση (στη γ΄ σελίδα των παράλληλων κειμένων). Με ποιον σύνδεσμο εισάγεται η πρόταση αυτή και ποια είναι η απόδοσή της;

Χρονική πρόταση:

Απόδοση:.....

17. Αναζητήστε τις χρονικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τους συνδέσμους εισαγωγής.

18. Αναζητήστε τις τελικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τους συνδέσμους εισαγωγής.

19. Στο λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ» / ενότητα «Η Αγορά της Αρχαίας Αθήνας» αναζητήστε μία αναφορική πρόταση (στην α΄ σελίδα των παραλλήλων κειμένων). Με ποια συνδετική λέξη εισάγεται η πρόταση αυτή, ποια είναι η συντακτική της θέση και ποια η απόδοσή της;

Αναφορική πρόταση:.....

Συντακτική θέση:.....

Απόδοση:.....

20. Στο λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ» / ενότητα «Αθλητισμός στην Αρχαία Ελλάδα» μελετείστε τα παράλληλα κείμενα και αναζητήστε μία αναφορική πρόταση (στην α΄ σελίδα των παράλληλων κειμένων). Με ποια συνδετική λέξη εισάγεται η πρόταση αυτή, ποια είναι η συντακτική της θέση και ποια η απόδοσή της;

Αναφορική πρόταση:.....

Συντακτική θέση:.....

Απόδοση:.....

21. Αναζητήστε τις αναφορικές προτάσεις μέσα από το σχολικό βιβλίο του συντακτικού της Αρχαίας Ελληνικής. Συμπληρώστε στον Πίνακα 1 τις συνδετικές λέξεις με τις οποίες εισάγονται.
22. Συγκρίνετε τις συνδετικές λέξεις στην Αρχαία και στη Νέα Ελληνική (Πίνακας 1). Τι παρατηρείτε;
23. Διαβάστε τις αποδόσεις των δευτερευουσών προτάσεων. Τι παρατηρείτε;
24. Στο λογισμικό «ΘΥΜΗΣΙΣ – ΗΡΟΔΟΤΟΣ+» ακολουθήστε τη διαδρομή Βιβλιοθήκη / «Γλωσσικές παρατηρήσεις» παρατήρηση «δευτερεύουσες προτάσεις». Διαβάστε τη θεωρία και λύστε τις ασκήσεις που ακολουθούν.

11. Η αλλαγή της σημασίας των λέξεων: η αγορά του χθες και του σήμερα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τάξη/Βαθμίδα

Γ' Γυμνασίου

Γνωστικό αντικείμενο

Αρχαία ελληνική γλώσσα (από το πρωτότυπο)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανοίξτε το λογισμικό «ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ» και μέσα από τον «κήπο» επιλέξτε την ενότητα «Η Αγορά της Αρχαίας Αθήνας». Πατήστε το εικονίδιο Εκφώνηση από τη μόνιμη μπάρα και παρακολουθήστε το εισαγωγικό video. Αφού τελειώσει η αναπαραγωγή του video, επιλέξτε τους συνδέσμους στο εισαγωγικό κείμενο με τους οποίους διασυνδέεται όλο το εικαστικό, λογοτεχνικό και άλλο υλικό που σχετίζεται με το επεισόδιο. Για να πλοηγηθείτε στο πρόγραμμα ακολουθήστε τις παρακάτω οδηγίες. Πατήστε με το ποντίκι επάνω σε κάθε μια από τις μπλε λέξεις του κειμένου, θα εμφανιστεί στο δεξί μέρος της οθόνης η εικόνα ή/και το αντίστοιχο κείμενο, διαδοχικά. Αν πατήσετε επάνω στις εικόνες, μπορείτε να τις μεγεθύνετε. Όπου το πρόσθετο υλικό επεκτείνεται σε περισσότερες από μία σελίδες, η μετάβαση γίνεται επιλέγοντας το χαρακτηριστικό εικονίδιο. Οι πράσινες λέξεις οδηγούν στο διαδίκτυο.
2. Απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.
 - α) Από πού προέρχεται η λέξη «αγορά» και τι σημαίνει;
 - β) Πού βρισκόταν η Αρχαία Αγορά της Αθήνας;
 - γ) Σε ποιο μνημείο απεικονίζεται η πομπή των Παναθηναίων;
 - δ) Σε τι χρησίμευε η Βασίλειος Στοά;
 - ε) Ποια ήταν η χρήση της στοάς του Ελευθερίου Διός;
 - στ) Ποιοι ήταν οι πρυτάνεις και ποιες ήταν οι αρμοδιότητές τους;
 - ζ) Ποιοι αναπαριστάνονταν στο μνημείο των Επωνύμων ηρώων;
 - η) Από ποιον πήρε το όνομά της η στοά του Αττάλου;
 - θ) Γιατί η Ποικίλη στοά ονομάστηκε έτσι;
 - ι) Σε τι χρησίμευε το Ωδείο του Αγρίππα;

3. Ποια κτήρια βρίσκονται στο χώρο της Αρχαίας αγοράς και ποια ήταν η χρήση τους.
4. Χωριστείτε σε δύο ομάδες.
Ομάδα Α΄: Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τη λέξη «αγορά». Πληκτρολογείστε στο πρώτο κριτήριο και στο πεδίο «λέξη» **%αγορ|^αγορά**. (βάζοντας το σύμβολο επί τοις εκατό (%) στη συνέχεια τη λέξη **αγορ** χωρίς κατάληξη και τα σύμβολα | και ^ και στη συνέχεια τη λέξη **αγορά**). Περιορίστε την αναζήτησή σας στα 500 αποτελέσματα. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματά σας και καταγράψτε τα σε ένα αρχείο επεξεργαστή κειμένου, π.χ. Microsoft Word.

Ομάδα Β΄: Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ τη λέξη «αγορά». Επιλέξτε στο πρώτο κριτήριο και στο πεδίο «μέρος του λόγου»: Επίθετο και στο δεύτερο κριτήριο πληκτρολογείστε τη λέξη «αγορά». Περιορίστε την αναζήτησή σας στα 500 αποτελέσματα. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματά σας και καταγράψτε τα σε ένα αρχείο επεξεργαστή κειμένου, π.χ. Microsoft Word.
5. Ποιες είναι οι χρήσεις της λέξης «αγορά»; Γράψτε στον πίνακα τις σημαντικότερες περιπτώσεις που ανευρεθήκαν στον ΕΘΕΚ. Τι παρατηρείτε;
6. Ενεργοποιήστε τον φυλλομετρητή - Internet Browser (internet explorer) σε όποια μηχανή αναζήτησης επιθυμείτε (google, yahoo κ.ά. Αναζητήστε κείμενα και εικόνες σχετικές με την αγορά, είτε του χθες είτε του σήμερα (π.χ. αρχαία αγορά, λαϊκή αγορά, κρεαταγορά κ.λπ. Αποθηκεύστε τις πιο χαρακτηριστικές φωτογραφίες και κείμενα σε κάποιο φάκελο στον υπολογιστή.
7. Επιλέξτε τις φωτογραφίες και συντάξτε τα κείμενα που θα τις συνοδεύουν
8. Σχεδιάστε τη μορφή του εντύπου.
9. Δημιουργήστε το έντυπο με τίτλο: Στην αγορά του χθες και του σήμερα.
10. Γράψτε ένα εισαγωγικό κείμενο (κορμό) με θέμα: «Η Αγορά του χθες και του σήμερα». Επιλέξτε τις θερμές λέξεις και το υλικό στο οποίο θα παραπέμπουν.
11. Δημιουργήστε μία νέα πολυμεσική ενότητα ακολουθώντας τις παρακάτω οδηγίες.

Οδηγίες για τη δημιουργία νέας ενότητας στο λογισμικό ΑΝΘΟΛΟΓΙΟ

Για να δημιουργήσετε μια νέα ενότητα ακολουθήστε την εξής διαδρομή: Έναρξη, Προγράμματα/ ILSP/ Θύμησις/ Ανθολόγιο/ Βιβλιοθήκη.

1. Ενεργοποιήστε το εικονίδιο της ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ και επιλέξτε το αρχείο που θέλετε να προσθέσετε στην συλλογή σας.
2. Ενεργοποιήστε το εικονίδιο της ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ ΣΤΗ ΣΥΛΛΟΓΗ και συμπληρώστε τα στοιχεία του αρχείου: Τίτλος (υποχρεωτικό στοιχείο), Θεματική Περιοχή (υποχρεωτικό στοιχείο) και Περιγραφή (προαιρετικό στοιχείο). ΠΡΟΣΟΧΗ: Το πρόγραμμα δεν επιτρέπει τη χρήση μονών και διπλών εισαγωγικών (" ').
3. Με την ενεργοποίηση της ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗΣ η διαδικασία εισαγωγής ολοκληρώνεται, ενώ η επιλογή ΑΚΥΡΟ ακυρώνει τη διαδικασία εισαγωγής.
4. Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ενεργοποιεί τον κειμενογράφο WORD στον οποίο μπορείτε να πληκτρολογήσετε το κείμενό σας και, στην συνέχεια, να κάνετε την εισαγωγή του στη συλλογή με βάση την παραπάνω διαδικασία. Αν πατήσετε ΑΚΥΡΟ, ο κειμενογράφος κλείνει χωρίς να κάνετε εισαγωγή του κειμένου σας στη συλλογή. Για τη δημιουργία αρχαίου κειμένου, ενεργοποιείται ο κειμενογράφος.
5. Για να κάνετε μεταβολή των στοιχείων ενός αρχείου της βιβλιοθήκης ή και διαγραφή του επιλέγετε το εικονίδιο της ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ.
6. Επιλέγετε το είδος του αρχείου (εικόνα, ήχος, κείμενο ή video) ή/και την θεματική περιοχή από τον κατάλογο, ενεργοποιώντας τα αντίστοιχα εικονίδια της οθόνης. Ανάλογα με την επιλογή σας διαμορφώνεται και ο κατάλογος των τίτλων με αλφαβητική σειρά.
7. Επιλέγετε τον τίτλο που επιθυμείτε από τον κατάλογο και το αρχείο θα εμφανιστεί στο πλαίσιο στο δεξί μέρος της οθόνης.
8. Αν επιλέξετε ΕΛΕΓΧΟ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ, τότε η φόρμα εμφανίζεται συμπληρωμένη με τα στοιχεία που είχατε ήδη καταχωρίσει και μπορείτε να κάνετε τις διορθώσεις σας πατώντας το εικονίδιο ΑΛΛΑΓΗΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ, το οποίο σας οδηγεί στην φόρμα των ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΤΑΧΩΡΙΣΗΣ. ΠΡΟΣΟΧΗ: Το πρόγραμμα δεν επιτρέπει τη χρήση μονών και διπλών εισαγωγικών (" ').
9. Η ΔΙΑΓΡΑΦΗ σας επιτρέπει να διαγράψετε ένα καταχωρημένο αρχείο μαζί με όλες τις πληροφορίες που το συνοδεύουν.
10. Ενεργοποιήστε το εικονίδιο της ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ.
11. Ενεργοποιήστε την ΠΡΟΣΘΗΚΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ, πληκτρολογείστε στη φόρμα που εμφανίζεται τη νέα Θεματική Περιοχή και πατήστε ΠΡΟΣΘΗΚΗ ή ΑΚΥΡΩΣΗ.
12. Ενεργοποιήστε τη ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΘΕΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ, επιλέγετε τη Θεματική Περιοχή που θέλετε να διαγράψετε και πατάτε ΔΙΑΓΡΑΦΗ. Προϋπόθεση είναι να έχετε κάνει οι ίδιοι την εισαγωγή της Θ.Π. που θέλετε να διαγράψετε. Οι Θ.Π. που έχουν καταχωρισθεί από τον Κατασκευαστή δεν διαγράφονται.
13. Στα παραπάνω βήματα περιγράφεται η λειτουργία ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΘΕΜΑΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ
14. Κλείστε τη φόρμα πατώντας ΕΞΟΔΟ.

Εκπαιδευτικά σενάρια Λυκείου

1. Αρχαίες λέξεις και λόγιοι τύποι που επιβιώνουν στη νέα ελληνική γλώσσα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Α΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο	Νεοελληνική Γλώσσα (Έκφραση-Έκθεση)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α΄: Αναζητήστε σε μια εγκυκλοπαίδεια πληροφορίες για τα παρακάτω μυθικά ονόματα: *Πακτωλός, Κασσάνδρα, Σίσυφος, Χίμαιρα, Πανάκεια*. Γράψτε λίγες πληροφορίες για κάθε όνομα.

Ομάδα Β΄: Αναζητήστε σε μια εγκυκλοπαίδεια πληροφορίες για τα παρακάτω μυθικά ονόματα: *Νάρκισσος, Τραγέλαφος, Νέμεση, Σειρήνα*. Γράψτε λίγες πληροφορίες για κάθε όνομα.

Ομάδα Γ΄: Αναζητήστε σε μια εγκυκλοπαίδεια πληροφορίες για τα παρακάτω μυθικά ονόματα: *Σίβυλλα, Σάτυρος, Διόσκουροι, Μέγαιρα*. Γράψτε λίγες πληροφορίες για κάθε όνομα.

2. Κάθε ομάδα αναζητά στον ΕΘΕΚ προτάσεις που να περιέχουν τις λέξεις για τις οποίες έχουν συγκεντρώσει εγκυκλοπαιδικές πληροφορίες (η λέξη γράφεται στο πεδίο «λήμμα») (Η ομάδα Γ΄ αντί για το όνομα *Σίβυλλα*, ας αναζητήσει το λήμμα *σιβυλλικός*). Από τα παραδείγματα που θα ανασυρθούν τόσο από το γενικό σώμα κειμένων όσο και από το σώμα εκπαιδευτικών κειμένων, επιλέξτε και αποθηκεύστε τα παραδείγματα στα οποία οι λέξεις χρησιμοποιούνται μεταφορικά.
3. Με βάση τις προτάσεις αυτές μπορείτε να βρείτε ποια είναι η μεταφορική τους σημασία; Γράψτε τη σημασία τους στον Πίνακα 1 αφού τη διασταυρώσετε με ένα λεξικό της Νέας Ελληνικής.

Λέξεις	Μεταφορική σημασία

Πίνακας 1

4. Οι ομάδες δίνουν τα στοιχεία που συγκέντρωσαν στους μαθητές των άλλων ομάδων. Κάθε ομάδα φτιάχνει προτάσεις όπου χρησιμοποιούνται μεταφορικά τα μυθικά ονόματα των άλλων ομάδων.
5. Απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.
 - α) Χρησιμοποιούμε κάποιες από τις παραπάνω λέξεις καθημερινά; Σε τι επίπεδο λόγου βρίσκουμε συνήθως τέτοιους χαρακτηρισμούς;
 - β) Εκτός από τους παραπάνω χαρακτηρισμούς, ποια είναι η μεταφορική σημασία των παρακάτω φράσεων/προτάσεων;

*Άθλος του Ηρακλή
Γόρδιος δεσμός
Λερναία ύδρα
Μίτος της Αριάδνης
Ανοίγουν οι ασκοί του Αιόλου
Αχίλλειος πτέρνα*

6. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ προτάσεις που να περιέχουν τις λέξεις «μένεα», «αλός» «έπεα», «ιδέσθαι» και «ξυρού»; Οι λέξεις αυτές είναι μέρος εκφράσεων. Ποιες είναι αυτές οι εκφράσεις και από πού προέρχονται; Ποια είναι η σημασία τους; Συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 2).

Έκφραση	Προέλευση	Σημασία

Πίνακας 2

7. Οι φράσεις / προτάσεις που δίνονται στον Πίνακα 3 προέρχονται από την αρχαία ελληνική παράδοση, χρησιμοποιούνται όμως και σήμερα. Μπορείτε να βρείτε ποια είναι η σημασία τους; Χρησιμοποιήστε τον ΕΘΕΚ για να βρείτε τουλάχιστον ένα παράδειγμα χρήσης των εκφράσεων αυτών και συμπληρώστε τον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 3).

Έκφραση	Παράδειγμα χρήσης
<i>οι καιροί ου μενετοί</i>	
<i>ο τρώσας και ιάσεται</i>	
<i>πάταξον μεν άκουσον δε</i>	
<i>ου παντός πλειν ες Κόρινθον</i>	
<i>ήξεις αφίξεις</i>	
<i>ες αύριον τα σπουδαία</i>	
<i>γαία πυρί μειχθήτω</i>	
<i>τα πάντα ρει</i>	
<i>σπεύδε βραδέως</i>	
<i>το μη χείρον βέλτιστον</i>	

Πίνακας 3

8. Οι παροιμιακές φράσεις που δίνονται στον Πίνακα 4 προέρχονται από τους μύθους του Αισώπου. Μπορείτε να αντιστοιχίσετε τις εκφράσεις με τους μύθους που ακολουθούν, από τους οποίους έχουν αφαιρεθεί τα σχετικά αποσπάσματα; Με τι σημασία χρησιμοποιείται σήμερα η κάθε μια από αυτές τις παροιμιακές φράσεις;

Παροιμιακές φράσεις	Μύθος
<i>Συν Αθηνά και χείρα κίνει.</i>	
<i>Ιδού η Ρόδος ιδού και το πήδημα</i>	
<i>Ένας αλλά λέων</i>	
<i>Όμφακες εισίν</i>	

Πίνακας 4

Ανήρ Κομπαστής

Ένας άνδρας που είχε ταξιδέψει σε πολλούς ξένους τόπους περηφανευόταν πάρα πολύ όταν γύρισε στην πατρίδα του για τα ηρωικά κατορθώματα που είχε διαπράξει στα μέρη που είχε επισκεφτεί. Μεταξύ άλλων είπε ότι όταν ήταν στη Ρόδο είχε πηδήξει εις μήκος τόσο πολύ που κανένας άνθρωπος επί των ημερών του δεν μπορούσε. Στη Ρόδο το είχαν παρακολουθήσει αυτό του το κατόρθωμα πολλοί άνθρωποι, τους οποίους θα μπορούσε να τους καλέσει ως μάρτυρες. Ένας λοιπόν από αυτούς που άκουγαν την αφήγησή του, τον διέκοψε και του είπε: «Καλέ μου άνθρωπε δεν υπάρχει ανάγκη για μάρτυρες.....»

Ο ναυαγός

Ένας πλούσιος Αθηναίος έκανε ένα θαλάσσιο ταξίδι. Έπесαν όμως σε μια φοβερή τρικυμία και το πλοίο ανατράπηκε. Όλοι οι

άλλοι επιβαίνοντες στο πλοίο άρχισαν να κολυμπούν. Ο Αθηναίος όμως συνέχισε να προσεύχεται στην Αθηνά, κάνοντας διάφορα τάματα για να τον σώσει. Τότε ένα από τους ναυαγούς ήρθε δίπλα του κολυμπώντας και του είπε «.....».

Λέων και αλώπηξ

Μια λέαινα που κατηγορούνταν από μίαν αλεπού ότι πάντα γεννάει έναν μόνο σκύμνο, αποκρίθηκε: «.....», γιατί το καλό δε μετρίεται με την ποσότητα αλλά με την ποιότητα.

Η αλεπού και τα σταφύλια

Μια αλεπού πεινασμένη είδε πάνω σ' ένα δέντρο πλεγμένη μια κληματαριά γεμάτη χοντρόρωγα, κατακίτρινα σταφύλια. Τα ζήλεψε και πολύ επιθυμούσε να τα δοκιμάσει, μα πώς ν' ανεβεί. Οι αλεπούδες δεν είναι γατιά, να πιάνονται με τα νύχια τους και ν' ανεβαίνουν όπου τους γουστάρει. Ωστόσο, δοκίμασε κάμποσες φορές. Πιάστηκε από 'δώ, πιάστηκε από 'κεί, τίποτα δεν κατάφερνε. Καθότανε μόνο κάτω, σήκωνε τα μάτια της στα σταφύλια, τα κοίταζε καλά καλά κι ο καημός τους την έτρωγε. Στα τελευταία απελπισμένη, για να παρηγορηθεί, κορόιδεψε η ίδια τον εαυτό της: Δε βαριέσαι, δεν πειράζει, ας πάμε παρακάτω... Εξάλλου αυτά δεν τρώγονται. «.....» Τα σταφύλια, ακούοντάς τη, μοιάζανε να την ειρωνεύονται· να την περιγελούν. Ακούς εκεί... Είμαστε, λέει, αγίνωτα!... Εμείς, κυρα-αλεπού, αγίνωτα δεν είμαστε. Γλυκά σαν το μέλι είμαστε. Μα αφού δε μας φτάνεις, τι να πεις... μας λες αγίνωτα, για να ξεγελάσεις την ανημποριά σου!

9. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α΄: Γράψτε τη σημασία με την οποία χρησιμοποιούνται σήμερα οι εκφράσεις του Πίνακα 5 που προέρχονται από την εκκλησιαστική γραμματεία.

Εκφράσεις	Σημασία
ελέησον	
μνησθητί μου Κύριε	
θού κύριε φυλακήν τω στόματί μου	
απολωλός πρόβατο	
αγρόν ηγόρασα	
αγαπάτε αλλήλους	
δόξα σοι ο Θεός	
ειρήνη υμίν	
παρελθέτω απ' εμού το ποτήριον τούτο	

Πίνακας 5

Ομάδα Β΄: Γράψτε τη σημασία με την οποία χρησιμοποιούνται σήμερα οι εκφράσεις του Πίνακα 6 που προέρχονται από την εκκλησιαστική γραμματεία.

Εκφράσεις	Σημασία
<i>άρων τον κράββατόν σου και περιπάτει</i>	
<i>άρων άρων</i>	
<i>το μεν πνεύμα πρόθυμον η δε σαρξ ασθενής</i>	
<i>δεύρο έξω</i>	
<i>εις τον τύπον των ήλων</i>	
<i>χαράς ευαγγέλια</i>	
<i>μη κρίνετε ίνα μη κριθήτε</i>	
<i>νίπτω τας χείρας μου</i>	

Πίνακας 6

Ομάδα Γ΄: Γράψτε τη σημασία με την οποία χρησιμοποιούνται σήμερα οι εκφράσεις του Πίνακα 7 που προέρχονται από την εκκλησιαστική γραμματεία.

Εκφράσεις	Σημασία
<i>μέγας εί Κύριε</i>	
<i>μακάριοι οι πτωχοί τω πνεύματι</i>	
<i>κρανίου τόπος</i>	
<i>μη μου άπτου</i>	
<i>δόξα σοι ο Θεός</i>	
<i>μετά βαΐων και κλάδων</i>	
<i>στήλη άλατος</i>	
<i>λίθος επί λίθον</i>	

Πίνακας 7

10. Συγκεντρώστε τα αποτελέσματα όλων των ομάδων σε έναν κοινό πίνακα και απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

- α) Ξέρετε ποια είναι η κυριολεκτική σημασία των εκφράσεων αυτών;
 β) Σημειώστε σε ποιες περιπτώσεις η κυριολεκτική με τη σημερινή σημασία συμπίπτουν ή είναι αρκετά κοντά και σε ποιες υπάρχει μεγάλη απόσταση.
 γ) Τι συμπεράσματα μπορείτε να βγάλετε σχετικά με το επίπεδο λόγου στο οποίο βρίσκουμε συνήθως τις παραπάνω εκφράσεις;
 δ) Ορισμένες από τις παραπάνω εκφράσεις λέγονται ή γράφονται και με διαφορετικό τρόπο. Εντοπίστε τις εκφράσεις αυτές και αποδώστε τες διαφορετικά, γραπτά ή προφορικά.
11. Οι φράσεις που δίνονται προέρχονται από παραφθορά αυτούσιων φράσεων από τον ευαγγελικό λόγο ή από τα κείμενα των ιερών ακολουθιών της Εκκλησίας. Μπορείτε να αντιστοιχίσετε τις αυτούσιες με τις παραφθαρμένες φράσεις;
1. Είπα και ελάλησα	α. Ούτος είναι ο άρτος ο καταβάς εκ του ουρανού
2. Έσκισε τα ρούχα του	β. Ουαί υμίν, Γραμματείς και Φαρισαίοι υποκριταί
3. Περιμένει να πέσει απ' τον ουρανό	γ. Λάκκον ώρυξε και ανέσκαψεν αυτόν και εμπεσείται εις τον βόθρον ον ειργάσατο
4. Άνοιξε τον λάκο του	δ. Διέρρηξε τα ιμάτια αυτού
5. Δεν είναι άξιος ούτε τα κορδόνια μου να λύσει	ε. Ήλθον και ελάλησα αυτοίς αμαρτίαν ουκ έχω
6. Ουαί κι αλίμονο	στ. Ουκ ειμί εγώ άξιος ίνα λύσω αυτού τον ιμάντα του υποδήματος
12. Όπως έχετε διαπιστώσει, πολλές από τις εκφράσεις που προέρχονται από την εκκλησιαστική γραμματεία χρησιμοποιούνται με διαφορετική μορφή ή/και σημασία στα Νέα Ελληνικά. Πού πιστεύετε ότι οφείλεται αυτή η παραφθορά των εκφράσεων;
13. Οι παρακάτω λέξεις ή φράσεις προέρχονται από την εκκλησιαστική ζωή και χρησιμοποιούνται ως χαρακτηρισμοί προσώπων. Μπορείτε να αποδώσετε τον χαρακτηρισμό που εκφράζουν; Φτιάξτε τρεις προτάσεις που να περιέχουν κάποιους από αυτούς τους χαρακτηρισμούς

άσωτος υιός	=
αποδιοπομπαίος τράγος	=
άπιστος Θωμάς	=
Ιούδας Ισκαριώτης	=
Παναγία	=

<i>Δαβίδ και Γολιάθ</i>	=
<i>Σαλώμη</i>	=
<i>αθώα περισσότερά</i>	=
<i>Οσία Μαρία</i>	=
<i>Φαρισαίοι</i>	=
<i>Διάβολος</i>	=

14. Βρείτε εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ευρύτατα στην καθημερινή μας ζωή, οι οποίες προέρχονται από το χώρο της Εκκλησίας. Χαρακτηρίστε αυτές τις εκφράσεις ως προς το επίπεδο ύφους που εκφράζουν.
15. Πώς νομίζετε ότι διασώθηκαν τα στοιχεία από την αρχαία και βυζαντινή παράδοση στα Νέα Ελληνικά;
16. Για ποιο λόγο παρατηρείται αυτή η επίδραση των αρχαίων ελληνικών στα πιο επίσημα επίπεδα ύφους, ενώ η επίδραση της εκκλησιαστικών κειμένων εντοπίζεται κυρίως σε πιο ανεπίσημο λόγο;

2. Η δημοτική και η καθαρεύουσα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Α΄ Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο	Νεοελληνική Γλώσσα (Έκφραση-Έκθεση)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.

Ομάδα Α΄: Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ ρήματα με την κατάληξη **-μεθα**, πληκτρολογώντας στο πεδίο «Λέξη» %μεθα. Περιορίστε την αναζήτησή σας στα 500 αποτελέσματα. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματά σας και καταγράψτε τα στον Πίνακα 1. Στη συνέχεια αναζητήστε ρήματα με την κατάληξη **-ηθη(ν)**, πληκτρολογώντας στο πεδίο «λέξη» %ήθη και %ήθην (με την επιλογή να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος στην αναζήτηση). Αποθηκεύστε και αυτά τα αποτελέσματα στον Πίνακα 2. Εσείς πώς θα σχηματίζατε τους ρηματικούς τύπους που βρήκατε; Γράψτε σε μια ξεχωριστή στήλη το ρηματικό τύπο που προτείνετε εσείς.

Ρήματα με κατάληξη -μεθα	Άλλος ρηματικός τύπος

Πίνακας 1

Ρήματα με κατάληξη -ηθη(ν)	Άλλος ρηματικός τύπος

Πίνακας 2

Ομάδα Β΄: Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ θηλυκά ουσιαστικά σε γενική πληκτρολογώντας στο πεδίο «Λέξη» %εως. Περιορίστε την αναζήτησή σας στα 500 αποτελέσματα. Αποθηκεύστε τα αποτελέσματά σας και καταγράψτε

τα στον Πίνακα 3. Γράψτε στη δεύτερη στήλη του πίνακα τον τύπο της γενικής, όπως θα τον σχηματίζατε εσείς, όπου αυτό είναι δυνατό.

Γενική σε -εως	Άλλος ονοματικός τύπος

Πίνακας 3

Ομάδα Γ΄: Αναζητήστε παγιωμένες δοτικές και απαρέμφατα πληκτρολογώντας στο πεδίο «λέξη» %οις και στη συνέχεια %σθαι. Καταγράψτε τα αποτελέσματα στον Πίνακα 4 και στη δεύτερη στήλη γράψτε τη σημασία των εκφράσεων αυτών (συμβουλευτείτε ένα λεξικό, αν χρειάζεται).

Εκφράσεις	Σημασία

Πίνακας 4

- Οι ομάδες ενημερώνονται για τα αποτελέσματα των άλλων ομάδων. Με βάση τα αποτελέσματα αναζήτησης όλων των ομάδων, απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.
 - Ποια από τα παραπάνω στοιχεία των πινάκων που δημιουργήσατε μοιάζουν να προέρχονται από παλιότερες φάσεις της ελληνικής γλώσσας;
 - Τι σας οδηγεί σε αυτό το συμπέρασμα;
 - Πώς νομίζετε ότι διασώθηκαν αυτά τα στοιχεία στα Νέα Ελληνικά;
- Τα κείμενα που ακολουθούν ανήκουν στην ίδια ιστορική περίοδο περίπου, δηλαδή την εποχή της επανάστασης και νωρίτερα. Ωστόσο παρουσιάζουν αρκετές γλωσσικές διαφορές. Μπορείτε να εντοπίσετε μερικές; Σε τι είδους γλώσσα είναι γραμμένο κάθε κείμενο;

Κείμενα

Α) Μακρυγιάννης «Τέτοι' αρετή έχουν, τέτοια φώτα μάς δίνουν» (Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Λυκείου, σελίδα 198).

Β) «Απόσπασμα από διαθήκη του 1708» Χόρροκς «Ελληνικά: Η ιστορία της γλώσσας και των ομιλητών της» (2006) σελ. 594.

Γ) «Ευγενίου του Βουλγάρεως - Δύναμις και Χάρις της Μουσικής». Το κείμενο υπάρχει αναρτημένο στην ιστοσελίδα του «Μικρού Απόπλου» (στις 15/1/2008 η διεύθυνση είναι <http://www.mikrosapoplous.gr>) στην κατηγορία «Απανθίσματα» (<http://www.mikrosapoplous.gr/extracts/extracts.htm>).

4. Τι γνωρίζετε για τους συγγραφείς των κειμένων αυτών; Βρείτε πληροφορίες γι' αυτούς. Μπορούν να εξηγηθούν η γλωσσικές διαφορές με βάση το υπόβαθρο των δύο συγγραφέων;
5. Ποιο από τα δύο κείμενα είναι πιο κοντά στη Νέα Ελληνική που μιλάμε σήμερα;
6. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες.
Ομάδα Α΄: Διαβάστε το κείμενο σχετικά με την τάση που υποστήριζε την επικράτηση της αρχαϊζουσας και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:
 α) Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι αυτής της τάσης;
 β) Ποιες είναι οι απόψεις τους για τη γλώσσα του νέου κράτους που θα δημιουργούνταν;
 γ) Ποια είναι τα επιχειρήματά τους σχετικά με την ορθότητα των απόψεών τους;

Αρχαϊζουσα γλώσσα

Υποκινητής του γλωσσικού ζητήματος στα νεότερα χρόνια θεωρείται ο Κερκυραίος κληρικός **Ευγένιος Βούλγαρις** (1716-1806), ο επιφανέστερος και πολυγραφώτερος λόγιος και διδάσκαλος, μετά τον Κοραή, ο οποίος μετέφερε στην ελληνική γλώσσα πολλά στοιχεία από τη σκέψη του René Descartes, του John Locke, του Voltaire και άλλων φιλοσόφων και επιστημόνων.

Ο Βούλγαρις υπήρξε ο ακραιφνέστερος εισηγητής του εξαρχαϊσμού της γλώσσας. Γι' αυτόν η γλώσσα της καθημερινότητας δεν ήταν ικανή να εκφράσει με ακρίβεια και κομψότητα τα υψηλά νοήματα της φιλοσοφίας. Πίστευε πως μόνο η γλώσσα του Πλάτωνα και των άλλων αρχαίων φιλοσόφων μπορούσε να ανταποκριθεί σ' αυτή την ανάγκη.

Στη χορεία των αρχαϊστών εντάσσεται, ως ο πλέον ένθερμος και φανατικός, και ο πολυγραφώτατος συγγραφέας και σχολάρχης της Αυθεντικής Ακαδημίας του Βουκουρεστίου **Νεόφυτος Δούκας** (περ. 1762-1845). Έχοντας ο ίδιος άρτια γνώση της αρχαίας ελληνικής, την οποία μιλούσε και έγραφε με μεγάλη ευχέρεια, απέρριπτε την κοινή, λαϊκή γλώσσα, όπως μιλιόταν τότε, γιατί πίστευε ότι ήταν ακατάλληλη να εκφράσει και να υπηρετήσει τις λεπτές και αφηρημένες έννοιες των θεωρητικών επιστημών, του πνευματικού στοχασμού και της φιλοσοφίας. Κατ' αυτόν ο λαός είχε φτωχό λεξιλόγιο, γιατί φτωχή ήταν αντίστοιχα η εννοιολογική και ιδεολογική του περιουσία. Υποστήριζε ότι ο λαός γνώριζε μόνο τις λέξεις των πραγμάτων με τα οποία ασχολείται και των καταστάσεων μέσα στις οποίες κινείται καθημερινά. Υποστήριζε ότι με τη συστηματική σπουδή ήταν δυνατό οι νεότεροι να μιλήσουν και να γράψουν την

αρχαία αττική διάλεκτο. Γι' αυτό συνιστούσε τον βαθμιαίο, αλλά συστηματικό εξαρχαισμό και μια ανακλητική και μιμητική στάση προς το αττικό ιδίωμα, πιστεύοντας ότι έτσι θα ήταν δυνατό οι νεότεροι να πλησιάσουν τα πολιτιστικά επιτεύγματα των αρχαίων:

Στο ίδιο κλίμα και πνεύμα κινήθηκε και ο Θεσσαλός λόγιος **Στέφανος Κομνητός** (περ. 1770-1830), συνιστώντας στα συγγράμματά του τη χρησιμοποίηση της αρχαίας γλώσσας και στην ομιλία και στη γραφή. Στον πρόλογο του έργου του Παιδαγωγός ή Πρακτική Γραμματική, (γραμματική της αρχαίας, γραμμένη στην αττική διάλεκτο), που εξέδωσε το 1800 στη Βιέννη, καταδίκασε την «βάρβαρον και ακαλλιέργητον και ακανόνιστον» λαϊκή γλώσσα και τις «χυδαϊστικές» προσπάθειες ανανέωσης. Επίσης στον πρόλογο της 12τομης Εγκυκλοπαιδείας Ελληνικών μαθημάτων, Γραμματικής, Ρητορικής, Ποιητικής, που τύπωσε το 1814 στη Βιέννη, επιτίθεται κατά εκείνων που υποστήριζαν πως δεν ήταν δυνατόν να επιστρέψουμε στη γλώσσα των αρχαίων.

Αθηναίος λόγιος **Παναγιώτης Κοδρικάς** (1762-1827), αξιωματούχος αριστοκρατικής καταγωγής, υποστήριζε ότι η νεότερη γλώσσα έπρεπε να καθαριστεί από βαρβαρισμούς και ιδιωτισμούς και να υπαχθεί σε δικούς της κανόνες, με πρότυπο τη γλώσσα του Πατριαρχείου και των Φαναριωτών. Ο Κοδρικάς εξάλλου δεν απέκρυπτε, αντίθετα πρόβαλε επανειλημμένα τον αριστοκρατικό χαρακτήρα της γλώσσας που συνιστούσε, κάνοντας τη διάκριση ανάμεσα στη γλώσσα των «Σπουδαίων και Ευγενών», από τους οποίους προσδοκούσε την «εύκλειαν και ευδαιμονίαν» του Γένους, και την «άλλη των χυδαίων», για τους οποίους πίστευε ότι έπρεπε να περιορίζονται στα επαγγέλματά τους, δίνοντας έτσι ένα σαφώς «ταξικό» χαρακτήρα στις προτάσεις και τις σκέψεις του:

Ομάδα Β΄ : Διαβάστε το κείμενο σχετικά με την τάση που υποστήριζε την επικράτηση της κοινής γλώσσας και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι αυτής της τάσης;
- Ποιες είναι οι απόψεις τους για τη γλώσσα του νέου κράτους που θα δημιουργούνταν;
- Ποια είναι τα επιχειρήματά τους σχετικά με την ορθότητα των απόψεών τους;

Κοινή (δημοτική) γλώσσα

Ο **Δημήτριος Καταρτζής-Φωτιάδης** (περ. 1730-1807), λόγιος Φαναριώτης, υπήρξε άρχοντας του Βουκουρεστίου, με μεγάλη μόρφωση, ο οποίος ανήλθε σε ανώτατα δικαστικά και διοικητικά αξιώματα. Διέθετε εξαιρετική αρχαιογνώσια και θαυμαστή βιβλιογραφική ενημέρωση. Η πνευματική προσωπικότητά του ολοκληρώθηκε με την επίδραση των ιδεών του ευρωπαϊκού Διαφωτισμού και ειδικότερα των εγκυκλοπαιδιστών. Στον πνευματικό κύκλο του ανήκε ο εθνομάρτυρας Ρήγας Βελεστινλής, καθώς και οι Γρηγόριος Κωνσταντάς και Δανιήλ Φιλιππίδης.

Από νωρίς ο Καταρτζής έθεσε ως βασικό σκοπό της δράσης του την προκοπή του Έθνους και προς αυτή την κατεύθυνση εργάστηκε με όλες τις δυνάμεις του: επιδίωξε τη συνένωση των πνευματικών δυνάμεων, την κατάρτιση δασκάλων, τη δημιουργία σχολείων, τη χορήγηση υποτροφιών, με μεταφράσεις αξιόλογων ξένων έργων και με τον εκσυγχρονισμό της προσφερόμενης παιδείας. Για να πραγματοποιηθεί το αναμορφωτικό του σχέδιο στράφηκε προς τη δημοτική γλώσσα, τη «φυσική», όπως την ονόμαζε ο ίδιος, θεωρώντας πως είναι η μόνη που μπορούσε να επικρατήσει και να χρησιμεύσει σε όλους τους Έλληνες:

«[...] η γλώσσα εφευρέθηκε για να κοινολογούμε της ιδέας μας αναμεταξύ μας, και για να καταλαβαίνουμε μ' ευκολία ένας τον άλλον.

αυτό λοιπόν δε γίνεται σωστά και ορθά, α δε λαλούμε ή α δεν ακούμε τη γλώσσα που έχουμε έξι, και οπού συνηθίσαμε να λαλούμε και ν' ακούμε απτά μικράτα μας, το οποίο σ' εμάς είν' η ρωμαίικια γλώσσα, στην οποία μπορούμε με καθ' ευκολία και χωρίς σκέψη πολλή να εκφράζουμε της ιδέαις μας, και να καταλαβαίνουμ' άλλονα να κάμη το αυτό. αλλιώς δυσκολεύουμαστε αρκετά και στα δύο, όταν δηλαδή πούμε ή ακούσουμε νόημα μ' έναν ασυνήθιστον τρόπο, που δεν έχουμε έξι».

Ο Καταρτζής δήλωνε σε κάθε ευκαιρία τις γλωσσικές του απόψεις και βέβαια την αντίθεση του στην αρχαίζουσα τάση και γλώσσα, η οποία, κατά τον ίδιο, χώριζε τους ανθρώπους, δεν γινόταν κατανοητή από μια μεγάλη μερίδα, αλλά κι στην εφαρμογή της ήταν ανεδαφική.

Πριν αρχίσει την εθνοδιαφωτιστική και επαναστατική δράση του ο **Ρήγας Βελεστινλής** (1757-1798), φέρεται να εργάστηκε ως δάσκαλος σε χωριά του Πηλίου. Μετά τα Ορλωφικά (1770) αναγκάστηκε να εγκαταλείψει την πατρίδα του και να πάει στην Κωνσταντινούπολη, όπου συμπλήρωσε τη μόρφωσή του μαθαίνοντας γαλλικά και γερμανικά.

Υπέρμαχος και κοινής γλώσσας, ο Ρήγας τη μεταχειρίστηκε και στη συγγραφή του αξιόλογου διδακτικού έργου του *Φυσικής Απάνθισμα...* (1790), γραμμένου εκλαϊκευτικά με τη μορφή ερωτήσεων-απαντήσεων.

Μερικά χρόνια αργότερα (1797) στη *Νέα Πολιτική Διοίκηση...* ο Ρήγας έκρινε την «απλή γλώσσα» ως κατάλληλη και για γραπτή. Πιο συγκεκριμένα στο 53ο άρθρο του Συντάγματός του («Αρχή της νομοθετημένης πράξεως...»), ο Ρήγας υποστήριζε πως οι νόμοι, τα διατάγματα και όλα τα έγγραφα της «Ελληνικής Δημοκρατίας» θα έπρεπε να συντάσσονται στην «απλήν» γλώσσα των Ελλήνων, επειδή αυτή ήταν περισσότερο κατανοητή από την αρχαίζουσα και μπορούσε εύκολα να διδαχθεί σε όλους όσοι κατοικούσαν στην επικράτειά της. Μ' άλλα λόγια διατύπωνε την πεποίθησή του ότι η νεοελληνική γλώσσα και στη γραπτή μορφή της μπορούσε, χωρίς καμιά δυσκολία, να αποτελέσει όργανο επικοινωνίας και μέσο εθνικής ενότητας.

Ο ιερομόναχος **Δανιήλ Φιλιππίδης** (περ. 1755-1832), από τις Μηλιές του Πηλίου, μαζί με τον συντοπίτη και εξάδελφό του ιεροδιάκονο **Γρηγόριο Κωνσταντά** (1758-1844), οι αυτοαποκαλούμενοι, λόγω καταγωγής, «Δημητρίεις», τύπωσαν στη Βιέννη το 1791 τον πρώτο τόμο της Γεωγραφίας Νεωτερικής, ενός από τα πιο σημαντικά έργα του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, που όμως έμεινε χωρίς συνέχεια, μετά τον πρώτο τόμο. Το ίδιο το βιβλίο αποτελεί ολόκληρο ένα κήρυγμα στην πράξη της δημοτικής γλώσσας, αφού οι συγγραφείς ακολούθησαν σ' αυτό και τις γλωσσικές αρχές του Καταρτζή. Στις σελίδες του οι δυο συγγραφείς βρίσκουν πολλές ευκαιρίες και αφορμές για να εκθέσουν, ειδικότερα και πιο συγκεκριμένα, τις απόψεις τους για τη σπουδή και τη διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, που δεν είναι άλλη από τη γλώσσα στην οποία έχει γραφτεί το ίδιο το έργο, μια ζωντανή δημοτική, υποδειγματική για εκείνη την εποχή:

«Το πρώτο και φυσικό μάθημα των νέων πρέπει να είναι η σπουδή της μητρικής τους γλώσσας, ύστερα η γεωγραφία, και η ιστορία, ύστερα από αυτά ο νέος ημπορεί να προχωρή με μεγάλη ευκολία εις κάθε άλλη γλώσσα οπού ήθελεν επιχειρισθή εις κάθε εγκύκλιο μάθημα, και εις κάθε επιστήμη. κάθε άλλη μέθοδος είναι ολέθρια διά τους αρχαίους, μάλιστα το να τους βάνουν εις μια παλαιά γλώσσα πρώτο μάθημα. απ' εδώ λοιπόν προέρχεται οπού διαβάζουν διαβάζουν και δεν μαθαίνουν τίποτες, και το χειρότερο είναι οπού με αυτόν τον ολέθριο τρόπο της σπουδής εξαμβλύνεται και ο νους τους, καθώς με μια καλή μέθοδο οξύνεται και τελειοποιείται».

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν και οι παρατηρήσεις των συγγραφέων σχετικά με τη λογοτεχνική αξία της κοινής γλώσσας, κάτι που «όλα τα ξένα έθνη το ομολογούν». Οι συγγραφείς παρομοιάζουν τη σύγχρονη γλώσσα με αγνοημένο θησαυρό και επισημαίνουν ότι το ενδιαφέρον πολλών Ελλήνων στρεφόταν στην

ευρωπαϊκή λογοτεχνία, η οποία, συγκρινόμενη με την ελληνική, υστερούσε:

«Η γλώσσα μας κοντά εις τα άλλα προτερήματα οπου έχει, είναι και πολλά αρμονική και ποιητική, και όλα τα ξένα έθνη το ομολογούν, ημείς μόνο δεν το ηξεύρομεν, και φαίνεται πως είμασθε ένα έθνος γηραλέο, και πάσχομεν το πάθος μερικών γερόντων οπου δια την επιπέδωσι των ματιών μας δεν βλέπομεν από κοντά, να καταλάβωμε τι θησαυρό έχομεν, αμή κιτάζομεν μακριά να ιδούμεν τίποτες στίχους Ελληνικούς Ιταλικούς, Φραντζέζικους, και δεν στοχαζόμασθε πως η στιχουργία η Ιταλική, μάλιστα η Φραντζέζικη δεν είναι τίποτες συγκρινόμενη με την εδική μας».

Ο **Ιωάννης Βηλαράς** (1771-1823) υπήρξε ο πρώτος και σημαντικότερος - μαζί με τον Αθανάσιο Χριστόπουλο (1772-1847) – από τους προεπαναστατικούς ποιητές, που διακρίθηκε ως ο θεμελιωτής της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας. Σπούδασε και άσκησε την ιατρική, χωρίς να εγκαταλείψει τις φιλολογικές μελέτες. Το 1814 τύπωσε στην Κέρκυρα το ρηξικέλευθο έργο του *Η Ρομενική γλώσσα*, αφιερωμένο στον Σχολάρχη και από τους κορυφαίους διδασκάλους του Γένους Αθανάσιο Ψαλίδα (1767-1829). Στο πολύ τολμηρό αυτό έργο ο Βηλαράς καταργούσε την ιστορική ορθογραφία και υιοθετούσε ένα σχέδιο γραφής με τη χρήση μόνο του «η», κατάργηση των διπλών γραμμάτων, των τόνων, πνευμάτων, διφθόγγων κ.λπ., καθιστάμενος έτσι εισηγητής της φωνητικής γραφής. Ο Βηλαράς πίστευε ότι για να ξυπνήσει το Έθνος από το λήθαργο της πνευματικής δουλείας και αμάθειας, έπρεπε να καθιερωθεί σε όλα τα είδη του λόγου η δημοτική γλώσσα. Γι' αυτό εγκατέλειψε γρήγορα την ιδέα της φωνητικής γραφής, αλλά στάθηκε ακλόνητος στο θέμα της καθιέρωσης της γλώσσας του λαού.

Ομάδα Γ΄ : Διαβάστε το κείμενο σχετικά με την τάση που υποστήριζε την επικράτηση μιας μέσης οδού και απαντήστε στις παρακάτω ερωτήσεις:

- α) Ποιοι είναι οι σημαντικότεροι εκπρόσωποι αυτής της τάσης;
- β) Ποιες είναι οι απόψεις τους για τη γλώσσα του νέου κράτους που θα δημιουργούνταν;
- γ) Ποια είναι τα επιχειρήματά τους σχετικά με την ορθότητα των απόψεών τους;

Μέση οδός («Καθαρεύουσα»)

Ο **Νικηφόρος Θεοτόκης** (1731-1800), φίλος και συμπατριώτης του Ευγένιου Βούλγαρι, σπούδασε στη Μπολώνια και την Πάδοβα μαθηματικά και φυσικά. Συμπλήρωσε τις σπουδές του στη Λειψία. Ο Θεοτόκης ήταν δεινός εκκλησιαστικός ρήτορας και οι λόγοι του έκαναν μεγάλη εντύπωση στο ακροατήριό του. Το 1766 τύπωσε στη Λειψία το έργο του *Λόγοι εις την Αγίαν και Μεγάλην Τεσσαρακοστήν...* Στον πρόλογο του βιβλίου «Εις τον φιλάρετον και φιλομαθή αναγνώστην», όπου ο Θεοτόκης εξηγεί τους λόγους για τους οποίους τύπωσε το βιβλίο, προβαίνει και στη διαπίστωση πως το έργο των Πατέρων της Εκκλησίας, καθώς ήταν διατυπωμένο στην «ελληνική διάλεκτο», δεν μπορούσε να έχει ευρεία απήχηση και συνεπώς υπήρχε ανάγκη η εκκλησιαστική Γραμματεία να γράφεται εφεξής στην «κοινή γλώσσα», την οποίαν καταλαβαίνουν όλοι οι Έλληνες.

Με τον καιρό ο Θεοτόκης μετέβαλε τις γλωσσικές απόψεις του. Στο Κυριακοδρόμιον (Μόσχα 1796) εκθέτει την προτίμησή του προς την «καθαρεύουσαν», όπως πρώτος αυτός ονόμασε τη γλωσσική μορφή της ελληνικής, η οποία, καθώς είναι απλή και απαλλαγμένη από ξενισμούς και

ιδιωτισμούς, προσεγγίζει την αρχαία γλώσσα.

Ο **Αδαμάντιος Κοραής** (1748-1833) είναι αναμφισβήτητα η κορυφαία πνευματική φυσιογνωμία στο χώρο της νεοελληνικής παιδείας. Το έργο και η εθνική προσφορά του αποδείχτηκαν ανυπολόγιστης αξίας και σημασίας για την πνευματική και εθνική αναγέννηση των υπόδουλων Ελλήνων· και όχι μόνο. Ο Καθηγητής Γεώργιος Μπαμπινιώτης εκτιμά την προσωπικότητα του Κοραή ως «πνευματική φυσιογνωμία ασυνήθιστης εμβέλειας, πολύ πάνω από τα μέτρα των περισσοτέρων πνευματικών προσωπικοτήτων όχι μόνο της Ελλάδας, αλλά και της λοιπής Ευρώπης της εποχής του».

Από το 1782, που αρχίζει τις σπουδές του στο Montpellier και από την οριστική εγκατάστασή του στο Παρίσι (1788), ο Κοραής μυήθηκε στις ιδέες του Διαφωτισμού, χωρίς ωστόσο να τον υιοθετήσει στο σύνολό του. Είναι τα χρόνια που στην Ευρώπη αναζωπυρώνεται και το ενδιαφέρον για τις κλασικές σπουδές και ο Κοραής «συνδέει αναπόσπαστα στη συνείδησή του τα κλασικά γράμματα και την ελευθερία». Έτσι, προκειμένου να συντελέσει στην ανάκτηση της ελευθερίας του Γένους, αποφάσισε να αφοσιωθεί στα ελληνικά γράμματα και άρχισε το πολύμοχθο συγγραφικό και εκδοτικό έργο της αρχαίας γραμματείας.

Όπως ήταν επόμενο, τον απασχόλησε, πρώτιστα μάλιστα, και το ζήτημα της ελληνικής γλώσσας. Τη γλώσσα ο Κοραής δεν την είδε απλώς ως κατάλληλο και ενιαίο εκφραστικό όργανο, βάσει του οποίου θα γινόταν η μετάδοση των φώτων και η «μετακένωσις» των επιστημών και των άλλων ευρωπαϊκών πολιτιστικών επιτευγμάτων. Ο Κοραής θεώρησε τη γλώσσα ως εθνική υπόθεση και αυτή η εκτίμηση καθόρισε την όλη στάση του απέναντι σ' αυτήν.

Ο Κοραής αναζήτησε τη συμβιβαστική «μέση οδό», ανάμεσα στον αρχαϊσμό και το «χυδαϊσμό», δίνοντας στον όρο αυτό την έννοια της σταδιακής φθοράς, που υπέστη η ελληνική γλώσσα μέχρι τα χρόνια εκείνα.

Στις απαρχές των γλωσσικών προβληματισμών του (1788) ο Κοραής φαίνεται να δηλώνει την προτίμησή του στην αρχαία γλώσσα. Δεν παρέβλεπε όμως το γεγονός ότι η επαναφορά της ήταν πρακτικά αδύνατη. Επιπλέον έκρινε ότι ο επιθυμητός σκοπός του, δηλαδή ο φωτισμός του Γένους και μάλιστα του αμόρφωτου λαού, μπορούσε να επιτευχθεί καλύτερα και ταχύτερα μόνο αν ακολουθηθεί η περίφημη «μέση οδός». Έτσι τη συστήνει ρητά (1804) στο φίλο του Αλέξανδρο Βασιλείου.

Έγινε κατ' αυτόν τον τρόπο υποστηρικτής της «κοινής γλώσσας» και άσκησε κριτική εναντίον των αρχαϊστών, που επιχειρούσαν να καθιερώσουν ως επίσημη γλώσσα του Έθνους την αρχαϊζουσα. Επισήμανε ακόμα ότι με την απαξίωση της νεότερης, ομιλούμενης γλώσσας η γλωσσική κατάσταση χειροτέρευε, επειδή ούτε και η αρχαία δεν ήταν δυνατόν να γράφεται πια σωστά. Πίστευε, εντούτοις, ότι και η νέα γλώσσα έπρεπε να δεχθεί βελτιώσεις, ώστε να φτάσει σε κάποια τελειότητα.

Βασική θέση στο γλωσσικό σύστημα του Κοραή κατείχε η μητρική γλώσσα των Ελλήνων, εκείνη «την οποίαν εθλάσαμεν με το γάλα». Αυτήν όφειλαν οι Έλληνες, ασκούμενοι παράλληλα και συνεχώς στη βελτίωση και τη διόρθωσή της, να την αναβαθμίσουν και να την καταστήσουν μέσον έκφρασης ιδεών και επικοινωνίας. Βέβαια η γλώσσα του λαού δεν έπρεπε να αφεθεί ακανόνιστη και ασύντακτη με λεξιλόγιο βαρβαρικό και «χυδαϊκό», αλλά έπρεπε να καθαριστεί από τις ξένες λέξεις με την αντικατάστασή τους και να διορθωθεί, με την καθιέρωση γραμματικοσυντακτικών κανόνων και την ενεργοποίηση παλαιότερων ελληνικών ή και αρχαίων λέξεων.

Στα πλαίσια της τακτικής διόρθωσης της γλώσσας και όσον αφορά το γράψιμο, ο Κοραής συνιστούσε στους λογίους συγγραφείς «προσοχή και μελέτη». Ο «καθαρμός» θα έπρεπε να γίνει σιγά-σιγά και με πολλή προσοχή. Το ίδιο μεθοδικά θα έπρεπε να γίνει και ο εμπλουτισμός της γλώσσας με νέο λεξιλόγιο. Και εκφράζει τη βεβαιότητα πως σε λίγον καιρό λέξεις και φράσεις διατυπωμένες με σωστό τρόπο, θα περνούσαν από τα βιβλία των συγγραφέων, των «νομοθετών της γλώσσας», στο στόμα του λαού:

7. Γράψτε μια παράγραφο (κάθε ομάδα χωριστά) όπου θα απαντώνται τα παραπάνω ερωτήματα για την κάθε τάση.
8. Κάθε ομάδα κάνει μια παρουσίαση του κειμένου της στην τάξη.
9. Ανοίξτε το λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική – οι περιπέτειες των λέξεων», επιλέξτε την Ενότητα 1 «Ιστορία της ελληνικής γλώσσας» και στη συνέχεια το κεφάλαιο «Νέα Ελληνική». Στην μπάρα που εμφανίζεται στο κάτω μέρος της οθόνης πατήστε το σύνδεσμο «Ειδικές παρατηρήσεις» και μελετήστε το κείμενο που θα εμφανιστεί. Πώς διαμορφώθηκαν τελικά οι δύο βασικές γλωσσικές ποικιλίες, τις οποίες ονομάζουμε «καθαρεύουσα» και «δημοτική»;
10. Από το κείμενο του Γεωργίου Παπανδρέου (1922) (βιβλίο Έκφρασης – Έκθεσης, τόμος Γ΄, σελίδα 62-63) βρείτε στοιχεία της γλώσσας που δεν υπάρχουν σήμερα και καταγράψτε τα στον Πίνακα 5. Αντικαταστήστε τους τύπους με άλλους που θα χρησιμοποιούσατε εσείς σήμερα.

	Τύποι του κειμένου	Σημερινοί τύποι
Ουσιαστικά		
Ρήματα		
<i>Επίθετα</i>		
Άρθρα		
Προθέσεις		
Αντωνυμίες		

Πίνακας 5

11. Από το κείμενο του Ψυχάρη (απόσπασμα από το «Το ταξίδι μου», 1888, Γλώσσα η ελληνική – οι περιπέτειες των λέξεων – Ενότητα 1 / Νέα Ελληνική / Κείμενα) βρείτε χαρακτηριστικά της γλώσσας που δεν συνηθίζονται σήμερα και καταγράψτε τα στον Πίνακα 6.

Ουσιαστικά	
Ρήματα	
Επίθετα	
Άρθρα	
Προθέσεις	
Αντωνυμίες	
Επιρρήματα	

Πίνακας 6

12. Απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις σχετικά με τα κείμενα των δραστηριοτήτων 10 και 11.
- α) Τα δύο κείμενα γράφτηκαν στο τέλος του 19^{ου} με αρχές του 20^{ου} αιώνα, αντιπροσωπεύουν όμως διαφορετικές μορφές της γλώσσας. Ποιο είναι πιο κοντά στην καθαρεύουσα και ποιο πιο κοντά στη δημοτική;
- β) Ποιο από τα δύο κείμενα πλησιάζει περισσότερο στη σημερινή γλώσσα; Μπορείτε να εντοπίσετε γλωσσικά στοιχεία που δεν επιβίωσαν στη νέα ελληνική που μιλάμε σήμερα;
- γ) Με βάση τα παραπάνω τι μπορείτε να πείτε για την επίσημη γλώσσα της εποχής που γράφτηκαν τα κείμενα;
13. Στο λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική: Οι περιπέτειες των λέξεων» επιλέξτε την Ενότητα 1: «Ιστορία της ελληνικής γλώσσας». Από την ενότητα αυτή συμβουλευτείτε το κεφάλαιο «Νέα Ελληνική» και συγκεκριμένα τις «Ειδικές παρατηρήσεις» στο κάτω μέρος της οθόνης και βρείτε σε ποιο γλωσσικό επίπεδο (μορφολογικό, φωνολογικό, λεξιλογικό) εντοπίζονται οι διαφορές μεταξύ των δύο γλωσσικών ποικιλιών, της δημοτικής και της καθαρεύουσας.
14. Με βάση τους πίνακες που δημιουργήσατε στη δραστηριότητα 1 ταξινομήστε τις λέξεις σε επίπεδα λόγου στον Πίνακα 7.

Επίσημο	Καθημερινό

Πίνακας 7

15. Έχοντας υπόψη τον πίνακα 7 απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις:
- α) Σε ποιες επικοινωνιακές περιστάσεις είναι πιο πιθανό να βρούμε τύπους που σώζονται από την καθαρεύουσα;
- β) Σε τι είδους κείμενα, προφορικά ή γραπτά, θα μπορούσαμε να βρούμε τις λέξεις του πίνακα 6 που σηματοδοτούν επίσημο ύφος; Πώς φαντάζεστε τους ομιλητές που τις χρησιμοποιούν; Χρησιμοποιήστε τα αποθηκευμένα αποτελέσματα των αναζητήσεών σας για να διαπιστώσετε σε τι είδους κείμενα χρησιμοποιούνται οι λέξεις αυτές (π.χ. νομικά, εκκλησιαστικά, στρατιωτικά, πολιτικά κ.λπ.).
16. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ το σύμπλεγμα -χτ-, πληκτρολογώντας στο πεδίο «λέξη» %χτ%. Από τα αποτελέσματα που θα ανασυρθούν τόσο από το γενικό σώμα κειμένων όσο και από το σώμα εκπαιδευτικών κειμένων σκεφτείτε σε ποιες από τις λέξεις αυτές το συγκεκριμένο σύμπλεγμα θα μπορούσε να αντικατασταθεί από το -χθ- σε ποιες από το -κτ- και σε ποιες

δεν αντικαθίσταται καθόλου. Στη συνέχεια βρείτε λέξεις που περιέχουν τα -*χθ*- και -*κτ*- από τη βάση του ΕΘΕΚ, καταγράψτε τες και σημειώστε ποιες από αυτές δεν έχουν αντίστοιχο τύπο με -*χτ*- στον πίνακα που ακολουθεί (Πίνακας 8):

χτ	χθ	κτ

Πίνακας 8

17. Ορισμένες από τις παρακάτω λέξεις έχουν την ίδια ετυμολογική προέλευση, αλλά εξελίχθηκαν διαφορετικά μέσα από τη λόγια και τη δημοτική παράδοση. Μπορείτε να βρείτε ποιες είναι αυτές; Ποια είναι η σημασία κάθε λέξης; (συμβουλευτείτε ένα λεξικό).

γραφτό, ρεύμα, εργαλείο, βίος, κόμβος, Ρωμαίος, κουμπί, πτέρυγα, κόμπος, νύμφη, τάγμα, δίχτυ, κλειδί, χοάνη, τάμα, κλείδα, σίδηρος, φτερούγα, βιος, χωνί, γραπτό, δίκτυο, Ρωμιός, τραπέζι, ρέμα, σίδερο, νύφη, τραπέζιο, αργαλειός.

18. Οι λέξεις της αριστερής στήλης αντικαταστάθηκαν στο πλαίσιο του «καθαρισμού» της γλώσσας από τους λόγιους και έτσι η χρήση τους περιορίστηκε ή σταμάτησαν να χρησιμοποιούνται. Μπορείτε να τις αντιστοιχίσετε με τις λέξεις από τη δεξιά στήλη που τις αντικατέστησαν;

ρήγας	δοσοληψία
αραμπάς	βλεφαρίδα
μισεύω	κιμωλία
(ματο)τσίνουρο	εφημερίδα
αλισβερίσι	δώρο
πεσκέσι	βασιλιάς
αμανάτι	ξένος
γαζέτα	άμαξα
μπαξές	κουρέας
τεμπεσίρι	παλαιστής
μπαρμπέρης	μαστίγιο
καμτσίκι	κήπος
μουσαφίρης	ενέχυρο
πεχλιβάνης	αποδημώ

19. Με βάση τις δραστηριότητες 14 έως 18, τι συμπέρασμα μπορείτε να βγάλετε σχετικά με τα χαρακτηριστικά της γλώσσας που μιλάμε σήμερα; Πώς η παράλληλη χρήση δύο γλωσσικών ποικιλιών για 200 χρόνια αποτυπώνεται στο σημερινό γλωσσικό σύστημα;

3. Τα δάνεια στην ελληνική γλώσσα

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τάξη/Βαθμίδα

Β΄ Λυκείου

Γνωστικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα (Έκφραση-Έκθεση)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ανοίξτε το λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική: Οι περιπέτειες των λέξεων» και αναζητήστε την Ενότητα 2: «Λεξιλόγιο της Ελληνικής Γλώσσας». Από την ενότητα αυτή επιλέξτε το κεφάλαιο «Ξένες και λόγιες λέξεις μετά το 1800 μ.Χ.». Πατήστε την επιλογή «Κείμενα» στην μπάρα που βρίσκεται στο κάτω μέρος της οθόνης και διαβάστε την «Αγγελία» και το «Διάλογο». Εξηγήστε με ποια μορφή οι ξένες λέξεις εμφανίζονται στα συγκεκριμένα κείμενα.

2. Χωριστείτε σε πέντε ομάδες. Δημιουργήστε στον επεξεργαστή κειμένου του υπολογιστή σας έναν πίνακα με δύο στήλες: «Ξένες λέξεις» και «Γλώσσα προέλευσης». Μελετήστε ανά ομάδα τις εφημερίδες και τα περιοδικά που έχετε στις διάθεσή σας και συμπληρώστε τον πίνακα (προσθέτοντας όσες γραμμές χρειάζεστε) με τις ξένες λέξεις που θα εντοπίσετε. Στη συνέχεια, προσδιορίστε τη γλώσσα προέλευσης κάθε λέξης (χρήση λεξικού).

Ομάδα Α΄ : αθλητικές εφημερίδες

Ομάδα Β΄ : γυναικεία περιοδικά ποικίλης ύλης

Ομάδα Γ΄ : περιοδικά για το σπίτι και τη διακόσμηση

Ομάδα Δ΄ : περιοδικά υπολογιστών και γενικά τεχνολογίας

Ομάδα Ε΄ : περιοδικά που αφορούν τη διασκέδαση (μουσική, κινηματογράφος κ.λπ.)

3. Συγκεντρώστε σε έναν πίνακα (Πίνακας 1) όλες τις ξένες λέξεις των ομάδων.
4. Εκτός από τις ξένες λέξεις που δεν έχουν αφομοιωθεί στα Ελληνικά (που δηλαδή δεν κλίνονται, π.χ. γκολ) ή που γράφονται με λατινικούς χαρακτήρες (π.χ. computer), υπάρχουν και άλλες που έχουν ενταχθεί στη γλώσσα μας και δεν εντοπίζονται εύκολα. Συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με τις παρακάτω λέξεις γράφοντας τη γλώσσα προέλευσης (με χρήση Λεξικού).

ακουαρέλα, άλμπουρο, Άννα, αρμάδα, άσπρος, βαγόφι, βεντέτα, γκαρνταρόμπα, γκαρσονιέρα, γκοφρέτα, γλέντι, δαντέλα, εργένης, ζακέτα,

ζακέτα, ζείμπέκικο, ιεχωβάς, κάβος, καμπαρντίνα, καμπινές, καναπές, κάπα, κάστρο, κελάρι, κελί, κεσές, κέφι, κεφτές, κιλότα, κολόνια, κομπάρσος, κονσόλα, κουαρτέτο, κουβάς, κουρέλι, κροκέτα, λουκούμι, λουστρίνι, μαγιονέζα, μαέστρος, Μαρία, μαριονέτα, μάσκα, μεζονέτα, Μεσσίας, μοδιόστρα, μοτοσικλέτα, μούσι, μπαγλαμάς, μπακλαβάς, μπερές, μπετονιέρα, μπλούζα, μπογιά, μπουζούκι, μπουρέκι, μπουφές, ντεμπούτο, ντέφι, ντολμάς, όπερα, όστρια, παλάτι, παλέτα, παπούτσι, παρτιτούρα, πασαρέλα, Πάσχα, περούκα, πιάνο, πιλάφι, πινέλο, πιόνι, πίστα, πόρτα, πουλί, πρεμιέρα, πριμαντόνα, ρήγας, Σάββατο, σαΐτα, σάλι, σαλόνι, σαμπάνια, σαμπρέλα, σατανάς, σιλουέτα, σονάτα, σουίτα, σπίτι, ταβάνι, τάρτα, τελάρο, τέμπερα, σουτζούκι, τενόρος, τζάμι, τζατζίκι, τούρτα, τουφέκι, τραμουντάνα, τρούφα, τσέλο, τσιφτετέλι, φαρισαίος, φουλάρι, φρεγάδα, φρένο, χαλβάς.

5. Χωριστείτε σε πέντε ομάδες. Δημιουργήστε έναν νέο πίνακα (Πίνακας 2) με δύο στήλες: «Γλώσσες» και το «Θεματικό πεδίο» που έχει αναλάβει η κάθε ομάδα. Οι γραμμές του πίνακα θα αντιστοιχούν στις παρακάτω γλώσσες προέλευσης: Αγγλικά, Τουρκικά, Γαλλικά, Ιταλικά, Λατινικά, Εβραϊκά. Στον Πίνακα 2 εντάξτε τις λέξεις του Πίνακα 1 που αφορούν στο θεματικό πεδίο της ομάδας σας.

Ομάδα Α΄ : μόδα

Ομάδα Β΄ : αθλητισμός

Ομάδα Γ΄ : διασκέδαση

Ομάδα Δ΄ : θρησκεία και μαγειρική

Ομάδα Ε΄ : τεχνολογία

6. Στο λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική: Οι περιπέτειες των λέξεων» αναζητήστε την Ενότητα 2: «Λεξιλόγιο της Ελληνικής Γλώσσας». Από την ενότητα αυτή συμβουλευτείτε διαδοχικά τα τρία κεφάλαια («Αρχαίες λέξεις», «Λέξεις από τη χριστιανική εποχή μέχρι το 1800 μ.Χ.», «Ξένες και λόγιες λέξεις μετά το 1800 μ.Χ.»). Πατήστε στις «Ειδικές παρατηρήσεις» στο κάτω μέρος της οθόνης και, ακολουθώντας τους συνδέσμους, βρείτε ξένες λέξεις του θεματικού πεδίου της ομάδας σας. Στη συνέχεια, συμπληρώστε τις λέξεις που θα βρείτε στον Πίνακα 2.
7. Συμπληρώστε το συγκεντρωτικό Πίνακα 3 με τις λέξεις των θεματικών πεδίων που εξετάσατε και απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

ΘΕΜΑΤΙΚΑ ΠΕΔΙΑ ΓΛΩΣΣΕΣ	Μόδα	Αθλητισμός	Διασκέδαση (μουσική, θέατρο, κινηματογράφος)	Θρησκεία	Μαγειρική	Τεχνολογία
Αγγλικά						
Τουρκικά						
Γαλλικά						
Ιταλικά						
Λατινικά						
Εβραϊκά						

Πίνακας 3

α) Ποιες γλώσσες έχουν ασκήσει μεγαλύτερη επιρροή σε καθένα από τα θεματικά πεδία του Πίνακα 3;

β) Ποια θεματικά πεδία έχουν τις περισσότερες λέξεις που δεν έχουν αφομοιωθεί στα Ελληνικά;

γ) Ποιες ξένες γλώσσες επηρέασαν την Ελληνική στις ακόλουθες τρεις χρονικές περιόδους: α) αρχαιότητα, β) χριστιανική εποχή μέχρι το 1800 μ.Χ. και γ) περίοδος μετά το 1800 μ.Χ.» (με τη βοήθεια του λογισμικού «Γλώσσα η Ελληνική – Οι περιπέτειες των λέξεων»).

δ) Ποιες ιστορικές και πολιτισμικές συνθήκες συνέβαλαν στην επαφή της Ελληνικής με τις παρακάτω γλώσσες:

- A. Αγγλικά
- B. Τουρκικά
- Γ. Γαλλικά
- Δ. Ιταλικά
- Ε. Λατινικά
- ΣΤ. Εβραϊκά

8. Παρουσιάστε στην τάξη τα συμπεράσματά σας με βάση τις απαντήσεις που δώσατε στις ερωτήσεις της δραστηριότητας 7.

9. Λύστε τις ασκήσεις 1-4 των σελίδων 146-147 από το βιβλίο «Γλωσσικές Ασκήσεις για το Ενιαίο Λύκειο».

10. Οι λέξεις ή εκφράσεις skyscraper (αγγλ.), comme il faut (γαλ.), processor (αγγλ.) και πολλές άλλες μεταφράστηκαν στα Ελληνικά, σε διαφορετικές περιόδους της ελληνικής γλώσσας, για να αποδώσουν νέες έννοιες και, για το λόγο αυτό, ονομάστηκαν μεταφραστικά δάνεια. Μπορείτε να βρείτε τις αντίστοιχες ελληνικές λέξεις;

11. Οι λέξεις της αριστερής στήλης είναι μεταφραστικά δάνεια, λέξεις δηλαδή που φτιάχτηκαν για να αποδώσουν στα Ελληνικά ξένες λέξεις. Μπορείτε να τις αντιστοιχίσετε με τις ξένες λέξεις της δεξιάς στήλης τις οποίες μεταφράζουν;

τηλεόραση	airline (αγγλ.)
βραχυκύκλωμα	sociology (αγγλ.)
ενεργοποιώ	outpaper (αγγλ.)
αεραντλία	activate (αγγλ.)
αποκωδικοποιητής	multimedia (αγγλ.)
λεωφορείο	bureaucratie (γαλλ.)
αερογραμμή	omnibus (λατ.)
γραφειοκρατία	decoder (αγγλ.)
εξώφυλλο	football (αγγλ.)
πολυμέσα	consumerism (αγγλ.)
κοινωνιολογία	television (αγγλ.)
καταναλωτισμός	short-circuit (αγγλ.)
διαδίκτυο	air pump (αγγλ.)
ποδόσφαιρο	Internet (αγγλ.)

12. Αναζητήστε στο λεξικό τις λέξεις της προηγούμενης δραστηριότητας και βρείτε πληροφορίες για το πότε δημιουργήθηκαν. Ποιο είναι το γενικότερο συμπέρασμα που προκύπτει σχετικά με τις ιστορικές συνθήκες κατά τις οποίες εισήχθησαν στο λεξιλόγιο της Ελληνικής;
13. Κάποιες προσπάθειες να μεταφραστούν στα Ελληνικά ξένες λέξεις απέτυχαν. Τέτοιες είναι οι λέξεις που ακολουθούν. Μπορείτε να μαντέψετε ποιες λέξεις προσπάθησαν να αντικαταστήσουν;

αυτοκρατορισμός
 φίλαλλος
 πραγματικισμός
 θερμαγωγός
 υαλοθέσιον
 ταχυφαγείον
 οينوπνευματισμός
 αμφίψωμο
 κρεατοσφαιρίδιο
 οψοκατάλογος
 επιβρόχια λουτρά
 κλειδοκύμβαλο
 περισκελίδα

14. Οι ακόλουθες καταλήξεις προέρχονται από τα Τουρκικά, τα Γαλλικά και τα Ιταλικά. Αντιστοιχίστε τις καταλήξεις με τη γλώσσα προέλευσης. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε ετυμολογικό λεξικό. Στη συνέχεια βρείτε τρία παραδείγματα ελληνικών λέξεων που σχηματίζονται με τις καταλήξεις αυτές.

-λής	
-ερί	
-τζής	Γαλλικά
-εξ	
-ίνη	Ιταλικά
-έτα	
-λίκι	Τουρκικά
-άρω	
-ίστας	

15. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ λέξεις που σχηματίζονται με μία από τις εξής δάνειες καταλήξεις: -ίστας, -ίνη και -λίκι. Χωριστείτε σε τρεις ομάδες:

Ομάδα Α΄ : -ίστας (τα αποτελέσματα πρέπει να ανασυρθούν από το Σ.Κ. Σχολικών Βιβλίων του ΕΘΕΚ)

Ομάδα Β΄ : -ίνη (τα αποτελέσματα πρέπει να ανασυρθούν από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ)

Ομάδα Γ΄ : -λίκι (τα αποτελέσματα πρέπει να ανασυρθούν από το Γενικό Σ.Κ. του ΕΘΕΚ)

Πληκτρολογήστε στο πεδίο «Λέξη» τα %ίστας, %ίνη και %λίκι, αντίστοιχα. Κάντε έναν κατάλογο με τα αποτελέσματα της αναζήτησής σας και συμπληρώστε τον και με άλλες λέξεις που μπορείτε να σκεφτείτε.

16. Αναζητήστε στον ΕΘΕΚ λέξεις με την κατάληξη -άτος, -άτη, -άτο, βάζοντας στο πεδίο «Λέξη» διαδοχικά τα %άτος, %άτη και %άτο. Περιορίστε την αναζήτησή σας στα λογοτεχνικά κείμενα του Γενικού Σ.Κ. Στη συνέχεια αναζητήστε αρσενικά ουσιαστικά με την κατάληξη -άριος βάζοντας στο πεδίο «Λέξη» διαδοχικά τα %άριος και %άριο. Περιορίστε την αναζήτησή σας στα λογοτεχνικά κείμενα του Γενικού Σ.Κ. Τέλος, αναζητήστε ουσιαστικά με την κατάληξη -πούλος, -πούλα, -πούλο βάζοντας στο πεδίο «Λέξη» διαδοχικά τα %πούλος, %πούλα και %πουλο. Συγκεντρώστε τα αποτελέσματα όλων των αναζητήσεων στον Πίνακα 4.

-άτος, -άτη, -άτο	-άρης	-πούλος -πούλα - πούλο

Πίνακας 4

17. Οι καταλήξεις των λέξεων της δραστηριότητας 16 προέρχονται από τα Λατινικά. Συμβουλευτείτε το λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική: Οι περιπέτειες των λέξεων», Ενότητα 2 «Λεξιλόγιο της Ελληνικής Γλώσσας» και συγκεκριμένα το κεφάλαιο «Αρχαίες λέξεις» και απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις.

- α) Πότε νομίζετε ότι μπήκαν στην ελληνική γλώσσα οι συγκεκριμένες καταλήξεις;
- β) Ποιες άλλες παραγωγικές καταλήξεις της Ελληνικής προέρχονται από τη Λατινική;
- γ) Αναζητήστε σε ένα ετυμολογικό λεξικό πληροφορίες για την προέλευση και ιστορική περίοδο εισαγωγής των συγκεκριμένων καταλήξεων από τα Λατινικά.

18. Μαντέψτε την προέλευση των παρακάτω λέξεων. Από ποια γλώσσα πιστεύετε ότι προέρχονται; Ταξινομήστε τις λέξεις ανά γλώσσα προέλευσης (χωρίς τη βοήθεια λεξικού).

βόμβα
πιάτο
σκίτσο
κιλό
μπάνιο
μπουκάλι
σενάριο
κάλμα
κάρτα
πέναλτι

19. Οι λέξεις της δραστηριότητας 18 αποτελούν αντιδάνεια, δηλαδή η αρχική γλώσσα προέλευσής τους είναι η Ελληνική. Αναζητήστε την προέλευσή τους στο λεξικό και φτιάξτε το ετυμολογικό τους διάγραμμα (π.χ. βόμβα < ιταλ. bomba < λατ. bombus < αρχ. βόμβος)

20. Στο λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική – οι περιπέτειες των λέξεων», ακολουθώντας τη διαδρομή «Λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας» / «Ξένες και λόγιες λέξεις μετά το 1800 μ.Χ.» / «Ειδικές παρατηρήσεις» συμβουλευτείτε την παράγραφο «Ξένες λέξεις ελληνικής καταγωγής» και αναζητήστε και άλλα αντιδάνεια.
21. Μελετήστε το άρθρο του καθ. Γ. Μπαμπινιώτη με τίτλο «Κι όμως είναι ελληνικές» στην εφημερίδα «Το Βήμα» για τα αντιδάνεια και συμπληρώστε τη λίστα με τα ετυμολογικά διαγράμματα των αντιδανείων. Το άρθρο είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα της εφημερίδας (<http://tovima.dolnet.gr>). Πατήστε το «Αρχείο» της εφημερίδας, επιλέξτε το Μάρτιο του έτους 2000, το φύλλο της 12^{ης} Μαρτίου και στη συνέχεια την ενότητα «Νέες Εποχές», όπου βρίσκεται το συγκεκριμένο άρθρο.
(στις 11/1/2008 η διεύθυνση είναι:
http://tovima.dolnet.gr/print_article.php?e=B&f=12873&m=B14&aa=2).

4. Λέξεις με κοινές ρίζες σε διάφορες γλώσσες

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τάξη/Βαθμίδα

Β΄ και Γ΄ Λυκείου

Γνωστικό αντικείμενο

Νεοελληνική Γλώσσα (Έκφραση-Έκθεση)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

- Οι λέξεις που ακολουθούν προέρχονται από γλώσσες οι οποίες ανήκουν σε τρεις διαφορετικές γλωσσικές οικογένειες¹. Μπορείτε να ομαδοποιήσετε τις λέξεις με βάση την ετυμολογική τους συγγένεια; Δημιουργήστε τρεις πίνακες, έναν για κάθε οικογένεια γλωσσών. Οι στήλες του κάθε πίνακα θα περιλαμβάνουν τις γλώσσες που ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Για κάθε γλώσσα υπάρχουν δύο παραδείγματα λέξεων. Στη συνέχεια, απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Λέξεις

životinja (σερβο-κροατ.), Tag (γερμ.), book (αγγλικ.), inel (ρουμαν.), bok (σουηδικ.), anillo (ισπ.), bog (δανέζ.), udariti (σλοβεν.), árvore (πορτογαλ.), udeřit (τσεχ.), day (αγγλικ.), arbre (γαλλ.), anel (πορτογαλ.), uderzać (πολων.), životno (βουλγ.), bok (νορβηγ.), boek (ολλανδ.), anneau (γαλλ.), zwierzę (πολων.), albergo (ιταλ.), udrjam (βουλγ.), udarati (σερβο-κροατ.), dagur (ισλανδ.), arbore (ρουμαν.), dag (ολλανδ.), bók (ισλανδ.), dag (δανέζ.), žival (σλοβεν.), udarit' (ρωσ.), dag (νορβηγ.), životnoje (ρωσ.), Buch (γερμ.), árbol (ισπ.), anello (ιταλ.), dag (σουηδικ.), zníře (τσεχ.).

α) Οι τρεις οικογένειες γλωσσών είναι οι εξής: γερμανικές, ρομανικές και σλαβικές. Αντιστοιχίστε τις οικογένειες αυτές με τις ομάδες που έχουν

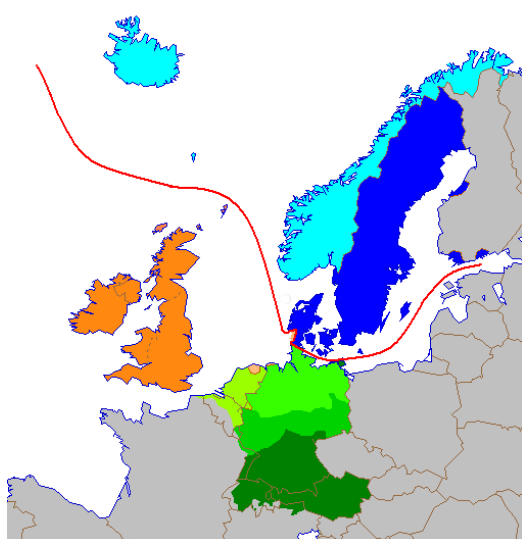
¹ Οι λέξεις που προέρχονται από γλώσσες της ίδιας οικογένειας έχουν κοινή προέλευση και μοιάζουν αρκετά μεταξύ τους.

προκύψει από τη δραστηριότητα 1. Ποιες γλώσσες ανήκουν σε κάθε οικογένεια;

β) Αντιστοιχίστε την κάθε οικογένεια γλωσσών με τους χάρτες που δείχνουν τις περιοχές όπου μιλιούνται οι γλώσσες της κάθε οικογένειας.

Χάρτης Α: γλώσσες

Χάρτης Β: γλώσσες

Χάρτης Γ: γλώσσες

Με βάση τους χάρτες, μπορείτε να εξηγήσετε την ετυμολογική συγγένεια των γλωσσών που ανήκουν στην ίδια οικογένεια;

2. Οι λέξεις που ακολουθούν προέρχονται από διάφορες γλώσσες και σχηματίζουν δύο ομάδες λέξεων με ετυμολογική συγγένεια. Μπορείτε να βρείτε τις συγγενείς μεταξύ τους λέξεις; Φτιάξτε δύο πίνακες, έναν για κάθε

ομάδα ετυμολογικά συγγενών λέξεων, ακολουθώντας το υπόδειγμα πίνακα που φαίνεται παρακάτω².

night (αγγλ.), drei (γερμ.), nuit (γαλλ.), tri (ρωσ.), tres (ισπαν.), Nacht (γερμ.), trei (ρουμαν.), très (πορτογαλ.), nacht (ολλανδ.), natt (σουηδ.), nat (δανέζ.), noc (τσεχικ. – πολων.), tři (τσεχικ.), noch' (ρωσ.), tre (δανέζ.), three (αγγλ.), noc (σερβο-κροατ.), tre (σουηδ.), noche (ισπαν.), tre (ιταλ.), noite (πορτογαλ.), drie (ολλανδ.), tri (σερβο-κροατ.), notte (ιταλ.), trzy (πολων.), trois (γαλλ.), noapte (ρουμαν.), nótt (ισλανδ.)

Λέξεις	Γλώσσες

Υπόδειγμα πίνακα

3. Λαμβάνοντας υπόψη τους πίνακες της δραστηριότητας 1 και τους νέους πίνακες που δημιουργήσατε στη δραστηριότητα 2 απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

- α) Σε ποιες οικογένειες γλωσσών ανήκουν οι γλώσσες κάθε ομάδας ετυμολογικά συγγενών λέξεων της δραστηριότητας 2;
- β) Πώς νομίζετε ότι εξηγείται η ετυμολογική συγγένεια μεταξύ των οικογενειών των γλωσσών;

4. Ποιες είναι οι αντίστοιχες ελληνικές λέξεις για τις δύο ομάδες ετυμολογικά συγγενών λέξεων της δραστηριότητας 2; Παρατηρείτε κοινά στοιχεία; Τι

² Στην πρώτη στήλη του πίνακα τοποθετήστε τις λέξεις κάθε ομάδας και στη δεύτερη τις γλώσσες από τις οποίες προέρχονται.

συμπεράσματα μπορείτε να βγάλετε για την καταγωγή της ελληνικής γλώσσας και τη συγγένειά της με άλλες γλώσσες;

5. Αναζητήστε στο λογισμικό «Γλώσσα η Ελληνική: οι περιπέτειες των λέξεων», ακολουθώντας τη διαδρομή Λεξιλόγιο της ελληνικής γλώσσας / Αρχαίες λέξεις / Ειδικές παρατηρήσεις / 1) οι αρχικές ή ινδοευρωπαϊκές λέξεις, άλλα παραδείγματα λέξεων με ινδοευρωπαϊκή προέλευση. Βρείτε τις αντίστοιχες λέξεις σε όποιες άλλες γλώσσες της Ινδοευρωπαϊκής οικογένειας γνωρίζετε και δημιουργήστε έναν πίνακα με τις λέξεις αυτές και τις αντίστοιχες γλώσσες.

5. Ευχές και παροιμίες με νοηματική και συντακτική αντιστοιχία σε διάφορες γλώσσες

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΣΕΝΑΡΙΟΥ	
Τάξη/Βαθμίδα	Β' και Γ' Λυκείου
Γνωστικό αντικείμενο	Νεοελληνική Γλώσσα (Έκφραση-Έκθεση)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Διαβάστε τις ευχές που ακολουθούν από διάφορες γλώσσες. Συμπληρώστε τους πίνακες με την αντίστοιχη ελληνική ευχή. Στη συνέχεια, απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Αγγλικά	Bon appetit!
Γαλλικά	Bon appétit!
Γερμανικά	Guten appetit!
Ελληνικά	
Ιαπωνικά (μεταγεγραμμένο)	Itadakimas!
Ισπανικά	¡Buen provecho!
Ιταλικά	Buon appetito!
Πορτογαλικά	Bom apetite!
Ρωσικά (μεταγεγραμμένο)	Priiatnogo appetita!
Τουρκικά	Afiyet olsun!

Αγγλικά	Congratulations
Γαλλικά	Felicitations!
Γερμανικά	Herzlichen Glückwunsch!
Ελληνικά	
Ιαπωνικά (μεταγεγραμμένο)	Omedetou!
Ισπανικά	¡Felicitaciones!
Ιταλικά	Auguri!/Congratulazioni!
Κινεζικά (μεταγεγραμμένο)	Gong xi!

Ρωσικά (μεταγεγραμμένο)	Pozdravlia(iu)(iem)!
Τουρκικά	Tebrikler!

Αγγλικά	Happy Birthday
Γαλλικά	Bon anniversaire
Γερμανικά	Herzlichen Glückwunsch zum Geburtstag
Ελληνικά	
Ιαπωνικά (μεταγεγραμμένο)	Tanjobi omedeto
Ισπανικά	Feliz cumpleaños
Ιταλικά	Buon compleanno
Κινεζικά (μεταγεγραμμένο)	Shou bi nan shan (=Να ζήσεις όσο το βουνό του Νότου)
Ρωσικά (μεταγεγραμμένο)	Pozdravlia(iu)(em) s Dnëm Rozhdeniia!
Τουρκικά	Multu / Hos yas günü

Αγγλικά	Welcome
Γαλλικά	Bienvenue
Γερμανικά	Willkommen
Ελληνικά	
Ιαπωνικά (μεταγεγραμμένο)	Irasshai
Ισπανικά	Bienvenidos
Ιταλικά	Benvenuto (masc.)/Benvenuta (fem.)/Benvenuti (pl.)
Κινεζικά (μεταγεγραμμένο)	Huan ying
Ρωσικά (μεταγεγραμμένο)	Dobro pozhalovat'!
Τουρκικά	Hos geldiniz

α) Ομαδοποιήστε ανά πίνακα τις παραπάνω ευχές με βάση τη γλωσσική τους ομοιότητα. Μεταξύ ποιων γλωσσών βλέπετε τις περισσότερες ομοιότητες;

β) Ποιες από τις παραπάνω ελληνικές ευχές έχουν νοηματική αντιστοιχία με τις αντίστοιχες αγγλικές, γαλλικές, γερμανικές, ιταλικές και ισπανικές

ευχές; Μπορείτε να βρείτε άλλες ελληνικές ευχές με νοηματική αντιστοιχία με τις αντίστοιχες των συγκεκριμένων γλωσσών;

2. Συμπληρώστε τον Πίνακα 1 με βάση τη νοηματική αντιστοιχία μεταξύ των ελληνικών και των αγγλικών, γαλλικών, γερμανικών, ιταλικών και ισπανικών ευχών. Συμβουλευτείτε την ιστοσελίδα της online δημόσιας βιβλιοθήκης της Νέας Υόρκης (www.nypl.org) ακολουθώντας την εξής διαδρομή: στην αρχική σελίδα, επιλέξτε από το «Libraries» («Βιβλιοθήκες») τη βιβλιοθήκη «Donnell Library Center». Στην παράγραφο «About us» («Σχετικά») πατήστε τον σύνδεσμο «World Languages» («Γλώσσες του κόσμου») και στη νέα σελίδα που θα εμφανιστεί πατήστε τον σύνδεσμο «The World Languages Collection's List of Useful Expressions and Greetings in 26 Languages». («Κατάλογος χρήσιμων εκφράσεων και ευχών σε 26 γλώσσες»).

(στις 18/1/2008 η διεύθυνση είναι:

<http://www.nypl.org/branch/central/dlc/df/useful.html>)

Ελληνικά	Αγγλικά	Γαλλικά	Γερμανικά	Ιταλικά	Ισπανικά
Καλή όρεξη					
Καλό ταξίδι					
Στην υγεία σου/σας					
Καλή τύχη/επιτυχία					
Χρόνια πολλά					
Ευτυχισμένος ο καινούριος χρόνος					
Συγχαρητήρια					
Καλωσήρθες/ Καλωσόρισες					

Πίνακας 1

3. Διαβάστε τις παροιμίες που ακολουθούν από διάφορες γλώσσες. Συμπληρώστε τον Πίνακα 2 με την αντίστοιχη ελληνική παροιμία.

Ξένες παροιμίες	Ελληνική παροιμία
A barking dog never bites. [αγγλ.] Bellende Hunde beißen nicht. [γερμ.] Perro que ladra no muerde. [ισπ.] Il cane che vuol mordere, non abbaia [ιτ.]	
Love and a cough cannot be hid. [αγγλ.] Lieb, Feuer, Husten, Krätze, Gicht lassen sich verbergen nicht. [γερμ.] La amore e la tosse non si possono celare. [ιτ.]	

Walls have ears. [αγγλ.] Die Wände haben Ohren. [γερμ.] Les murs ont des oreilles. [γαλλ.] Las paredes oyen. [ισπ.] Лес видит, а поле слышит. - Les vidit, a pole slyshit. [ρωσ.]	
No smoke without fire. [αγγλ.] Kein Rauch ohne Feuer. [γερμ.] Il n'y a pas de fumée sans feu. [γαλλ.] No hay humo sin fuego. [ισπ.]	
A swallow doesn't make a summer. [αγγλ.] Eine Schwalbe macht keinen Sommer. [αγγλ.] Одна ласточка не делает весны. / Odna lastochka ne delaet vesny. [ρωσ.]	
An Apple never falls far from the tree. [αγγλ.] Der Apfel fällt nicht weit vom Stamm. [γερμ.] Яблоня от яблони недалеко падает. / Jablonja ot jabloni nedaleko padaet. [ρωσ.]	
When the cat's away, the mice will play. [αγγλ.] Wenn die Katze aus dem Hause ist, springen die Mäuse über Stuhl und Bänke. [γερμ.] Le chat parti, les souri dansent. [γαλ.]	
Better late than never. [αγγλ.] Besser spät als nie. [γερμ.] Mieux vaut tard que jamais. [γαλλ.] Mejor tarde que nunca. [ισπ.] Лучше поздно, чем никогда. / Luchshe pozдно, chem nikogda. [ρωσ.]	

Πίνακας 2

4. Διαβάστε τις αγγλικές παροιμίες που ακολουθούν. Συμπληρώστε τον Πίνακα 3 με την αντίστοιχη ελληνική παροιμία.

Αγγλική παροιμία	Ελληνική παροιμία
A bird in the hand is worth two in the bush.	
Still waters run deep.	
A creaking door hangs long.	
A friend in need is a friend indeed.	
A good beginning makes a good ending.	
All work and no play makes Jack a dull boy.	
Out of sight, out of mind.	

Πίνακας 3

5. Ποιες διαφορές παρατηρείτε ανάμεσα στις παροιμίες της δραστηριότητας 3 και 4 σε σχέση με την αντιστοιχία μεταξύ ξένης και ελληνικής παροιμίας;
6. Επιλέξτε και ταξινομήστε τις ελληνικές και ξένες παροιμίες των Πινάκων 2 και 3 με βάση τα γενικά χαρακτηριστικά των παροιμιών που φαίνονται στον Πίνακα 4. Συμπληρώστε τον πίνακα με όποιες άλλες ελληνικές ή ξένες παροιμίες γνωρίζετε.

παρήχηση	δομικός παραλληλισμός	ομοιοκαταληξία	ελλειπτικότητα

Πίνακας 4

7. Οι παροιμίες που περιέχονται στους πίνακες που ακολουθούν αφορούν στο ίδιο θέμα ανά ομάδα. Σε κάθε ομάδα υπάρχει μία ελληνική παροιμία, καθώς και παροιμίες από διάφορες χώρες του κόσμου μεταφρασμένες στα Ελληνικά. Μελετήστε τον Πίνακα 5 ο οποίος περιέχει όλες τις κατηγορίες των πιθανών θεμάτων στα οποία αναφέρονται οι παροιμίες σε όλες τις γλώσσες του κόσμου. Προσπαθήστε να βρείτε σε ποια κατηγορία ανήκει κάθε ομάδα παροιμιών που έχετε στη διάθεσή σας και γράψτε την κατηγορία στην πρώτη γραμμή του κάθε πίνακα. Στη συνέχεια, απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

Παροιμίες

1.
Ο έρωτας και ο βήχας δεν κρύβονται. (Ελλάδα)
Ο παθιασμένος έρωτας και ο βήχας δεν κρύβονται (Ιαπωνία)
Ο έρωτας και η μυρωδιά του μόσχου δεν κρύβονται (Περσία)
Μπορείς να κρύψεις τα πλούτη, αλλά δεν μπορείς να κρύψεις τη φτώχεια [και τον έρωτα] (Φινλανδία)
2.
Ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη (Ελλάδα)
Ένα χελιδόνι δεν φέρνει την άνοιξη (Ρωσία)
Ένα λουλούδι δεν φέρνει την άνοιξη (Περσία)
Μια κουρούνα δεν φέρνει τον χειμώνα (Ολλανδία)
Ένα χελιδόνι δεν φέρνει το καλοκαίρι (Δανία, Αγγλία, Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία)

3.
Μην αφήνεις για αύριο ό,τι μπορείς να κάνεις σήμερα (Ελλάδα)
Κάνε σήμερα αυτό που θέλεις να αναβάλεις για αύριο (Αραβική)
Ποτέ μη λες: «Αύριο» (Ιαπωνία)
Μην αναβάλλεις σημερινή δουλειά για αύριο (Περσία)
Κράτησε ψωμί για αύριο, αλλά όχι δουλειά (Εσθονία)
Τις δουλειές που έχεις το βράδυ μην τις αφήνεις για το πρωί (Τουρκικά)
Το αύριο θα γίνει μεθαύριο (Αφρική)
«Αύριο, αύριο, όχι σήμερα», λένε όλοι οι τεμπέληδες (Γερμανία)

4.
Και οι τοίχοι έχουν αυτιά (Ελλάδα)
Οι τοίχοι [τη νύχτα] έχουν αυτιά (Αραβική)
Οι τοίχοι έχουν αυτιά (Γαλλία)
Οι θάμνοι δεν έχουν μάτια, αλλά έχουν αυτιά (Ιταλία)
Τα δάση έχουν αυτιά και τα χωράφια μάτια (Σουηδία)
Η θάλασσα έχει μάτια, το δάσος έχει αυτιά (Φινλανδία)
Το δάσος βλέπει και το χωράφι ακούει (Ρωσία)
Η θάλασσα ακούει, το δάσος βλέπει (Εσθονία)
Οι άνεμοι έχουν αυτιά (Αφρική)
Η έρημος έχει αυτιά (Αφρική)
Η νύχτα έχει αυτιά (Αφρική)
Τα χωράφια έχουν μάτια και η έρημος έχει αυτιά (Ινδία)

5.
Πέτρα που κυλάει δεν χορταριάζει (Ελλάδα)
Το νερό που τρέχει δεν μουχλιάζει (Ιαπωνία)
Το κλειδί που χρησιμοποιείται είναι πάντα λαμπερό (Κίνα)

Κατηγοριοποίηση παροιμιών
A Πρακτική γνώση της φύσης (στοιχεία της φύσης, φυτά, ζώα, καιρός, ημερολόγιο)
B Πίστη και στάσεις ζωής (ο Θεός, ο άνθρωπος και η θρησκεία, η μοίρα)
Γ Θεμελιώδεις λογικές παρατηρήσεις για τον κόσμο (σημεία, οιωνοί & η σημασία-ερμηνεία τους, η εξωτερική εμφάνιση και οι εσωτερικές αξίες κάποιου, φαινόμενα που συνδέονται με σχέσεις αιτίας-αποτελέσματος, το x φέρνει το y)
Δ Ο κόσμος και η ανθρώπινη ζωή (<u>η χαρά, το γέλιο / η λύπη, το κλάμα, οι ανθρώπινες ανάγκες, ο έρωτας, το φαγητό, τροφή, το ποτό – οι εξαρτήσεις</u>)
E Η αίσθηση της αναλογίας, του μέτρου (η σχετικότητα των πραγμάτων, το λίγο

είναι καλύτερο από το τίποτα, πράγματα που φαίνονται διαφορετικά έχουν κοινά στοιχεία, η σημασία της «μέσης οδού», τα πράγματα φαίνονται διαφορετικά αν τα δει κανείς από άλλες οπτικές γωνίες)
ΣΤ Ηθική (το καλό και το κακό, η επιτυχία, η περηφάνια – η ταπείνωση, η απώλεια της τιμής)
Ζ Κοινωνική ζωή (συγγένεια και συγγενικές σχέσεις, εξέλιξη – το υπόβαθρο/οι καταβολές του ανθρώπου, η ανατροφή των παιδιών, σχέση και θέση του άντρα και της γυναίκας, ο γάμος, η νεότητα – τα γηρατειά, η υγεία – η αρρώστια, ο θάνατος, οι νεκροί)
Η Κοινωνική αλληλεπίδραση (ο εαυτός μας και οι άλλοι, το να τα καταφέρνει κανείς μόνος του, το να εμπιστεύεται άλλους ανθρώπους/ξένους, η αλληλεγγύη της ομάδας, μακριά από ή κοντά στο σπίτι, η φιλοξενία, ο φίλος, ο εχθρός, ο καλός και ο κακός γείτονας, επιθετικότητα, εχθρικότητα και φιλειρηνικότητα)
Θ Επικοινωνία (η δύναμη της γλώσσας, τα καλά και τα κακά λόγια και η επίδρασή τους, η σημασία της σιωπής, τα λόγια και οι πράξεις, η υπόσχεση, η αλήθεια και το ψέμα, τα κουτσομπολιά)
Ι Κοινωνική θέση (η δύναμη, ο ανώτερος και ο κατώτερος, ο πλούτος)
Κ Θεσμοί και πρότυπα (νόμος και δικαιοσύνη, επιχειρήσεις, αγορές και πωλήσεις)
Μ Μαθαίνω να αντεπεξέρχομαι (προφύλαξη, απερισκεψία, απροσεξία, ταξίδια, σοφία, εξυπνάδα – βλακεία, θάρρος – δειλία, ικανότητα, προσωπική πρωτοβουλία, δραστηριότητα, υπευθυνότητα, δουλειά, εργατικότητα → επιτυχία – αδράνεια, τεμπελιά → ανέχεια, λιτότητα, οικονομία – σπατάλη, εμπειρία / εξάσκηση, μάθηση)
Ν Ο χρόνος και η αίσθηση του χρόνου (η κατάλληλη στιγμή, η κακή στιγμή, η χρήση του χρόνου, στάση απέναντι στην αλλαγή των πραγμάτων, στάση απέναντι στο παρόν και το μέλλον, η αρχή – το τέλος)

Πίνακας 5

- α) Ποιες ομοιότητες παρατηρείτε στις παροιμίες που διαβάσατε; Πού πιστεύετε ότι οφείλονται οι ομοιότητες αυτές;
 - β) Συγκρίνετε τις παροιμίες της ομάδας 2 και 4. Ποιες διαφορές παρατηρείτε μεταξύ τους; Πού πιστεύετε ότι οφείλονται οι διαφορές αυτές;
8. Στον Εκπαιδευτικό Θησαυρό Ελληνικών Κειμένων (ΕΘΕΚ) πατήστε τον σύνδεσμο «Επιλογή κειμένων» και επιλέξτε το Γενικό Σώμα Κειμένων του ΕΘΕΚ. Στη συνέχεια, πατήστε την «Αναζήτηση προτάσεων» και αναζητήστε το λήμμα «παροιμία» σύμφωνα με τα εξής κριτήρια αναζήτησης:

Πρώτο κριτήριο		Δεύτερο κριτήριο		Τρίτο κριτήριο	
Λέξη		Λέξη		Λέξη	
Λήμμα	παροιμία	Λήμμα		Λήμμα	
Γραμματικός προσδιορισμός		Γραμματικός προσδιορισμός		Γραμματικός προσδιορισμός	
Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι λέξεις ☐		Να απέχουν μεταξύ τους μέχρι λέξεις ☐			
Εμφάνιση αποτελεσμάτων					
Επιλογές Αναζήτηση μόνο στα επιλεγμένα κείμενα: ☒ Να μη ληφθεί υπόψη ο τόνος: ☐ Αριθμός προτάσεων 500			Συμφραστικοί πίνακες ☐ Χαρακτήρες πριν ☐ Χαρακτήρες μετά ☐ Στοιχίση ως προς ☐ το κριτήριο		

Από τα αποτελέσματα της αναζήτησης, βρείτε άλλες ελληνικές παροιμίες και τοποθετήστε τις με βάση το θέμα τους σε μία από τις κατηγορίες του Πίνακα 6. Αν χρειαστεί, ανακτήστε το ευρύτερο περιβάλλον των αποτελεσμάτων αναζήτησης πατώντας στον αριθμό που βρίσκεται στα αριστερά της κάθε πρότασης. Προσθέστε στην κάθε κατηγορία, αν γνωρίζετε, παροιμίες από από λαούς και συζητήστε τις μεταξύ τους ομοιότητες και διαφορές.

Κατηγοριοποίηση παροιμιών
A
B
Γ
Δ
E
ΣΤ
Z
H
Θ
I
K
M
N

Πίνακας 6

**Το ολοκληρωμένο προϊόν εκπαιδευτικού λογισμικού
“Η εξέλιξη της ελληνικής γλώσσας Α”
αναπτύχθηκε στο παρακάτω πλαίσιο:**

Πρόξη:	ΠΛΕΙΑΔΕΣ: Ανάπτυξη Εκπαιδευτικού Λογισμικού και Ολοκληρωμένων Εκπαιδευτικών Πακέτων για τα Ελληνικά Σχολεία της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης & Διάθεση Προϊόντων Εκπαιδευτικού Λογισμικού στα Σχολεία. (2003-2007) http://pleiades.cti.gr
Ενότητα:	ΝΗΡΗΙΔΕΣ: Ανάπτυξη ολοκληρωμένων εκπαιδευτικών πακέτων
Τελικός Δικαιούχος (Φορέας Υλοποίησης & Επιστημονικής Παρακολούθησης του έργου):	Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών (ΕΑ ΙΤΥ) (http://www.cti.gr/)
Φορέας Χρηματοδότησης και Λειτουργίας:	Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (Υπ.Ε.Π.Θ.)
Χρηματοδότηση:	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: “Κοινωνία της Πληροφορίας”, Μέτρο 1.2, Γ’ ΚΠΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΡΓΟ
ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΕΙΤΑΙ ΚΑΤΑ 75%
ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Γ' ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ
ΠΛΑΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
“ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ”

ΥΠ. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΥΠ. ΕΣΤΕΡΝΩΝ & ΔΙΑΦΟΤΕΛΕΣ
ΑΝΑΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ

